СКУПШТИНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ

-ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ИДПП НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ-

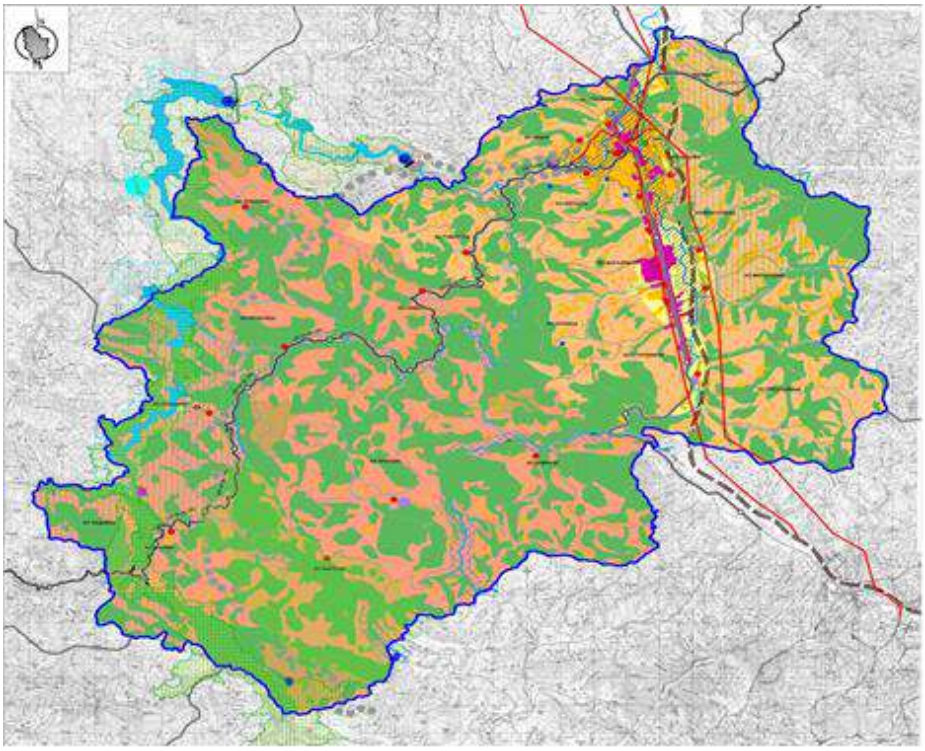

Ариље, Крагујевац,
2025. год

ОПШТИНА АРИЉЕ

ЈП Урбанизам - Крагујевац
34 000 Крагујевац ул. Краља Петра I 23
www.urbanizam.co.rs ПИБ: 101577522; Мат бр: 07165862
тел: 034/306-603 (централа); e-mail: office@urbanizam.co.rs
рачун: 165-7010418199-74; 155-42830-45; 205-61692-88

Измене и допуне Просторног плана општине Ариље

- *ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ИДПП НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ-*

Вд директора

Иван Станковић

дипл.инж.грађ.

Крагујевац, Ариље

2025.

КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД ОПШТИНЕ АРИЉЕ:

Марија Цветић дипл.простор.план.

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА:

Тијана Марковић, маст. инж. зашт. жив.сред.
Весна Јовановић, дипл.хем.

РАДНИ ТИМ:

Милана Анђелковић, дипл.простор.лан.
Мирјана Маринковић Габарић, дипл.простор.план.
Наташа Матовић, дипл.инж.арх.
Лазар Мандић, дипл.инж.арх.
Весна Савић, дипл.инж.арх.
Весна Јовановић Милошевић, дипл.инж.арх.
Соња Јовановић, дипл.инж.арх.
Бојан Рајић, маст.инж.геод.
Томислав Спасенић, дипл.простор .план.
Милун Милићевић, дипл.инж.саоб.
Владимир Раковић, дипл.инж.саоб.
Александар Апостоловић, дипл.инж.грађ.
Жељко Ђорђевић, инж.грађ.
Марко Николић дипл.инж.маш.
Никола Тимотијевић, дипл,инж.ел.
Иван Пудар, дипл.инж.грађ.
Светлана Драгојловић, грађ.техн.

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

вд директора

Иван Станковић дипл.инж.грађ.

.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1 ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

1.1 ПОВОД И ПРЕДМЕТ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ИДПП НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

1.2 КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ИДПП

1.3 ПРИКАЗ ЦИЉЕВА ИДПП

1.4 РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНСКИ И ДРУГИ ДОКУМЕНТИ

1.4.1 Релевантне националне стратегије и програми

1.5 ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.5.1 Географски положај

1.5.2 Природни системи и ресурси

1.5.2.1 Геоморфолошке одлике

1.5.2.2 Геолошке карактеристике и минералне сировине

1.5.2.3 Хидрогеолошке и хидролошке карактеристике

1.5.2.4 Сеизмолошки показатељи

1.5.2.5 Климатске карактеристике

1.5.2.6 Педолошке карактеристике

1.5.2.7 Флора и фауна

1.5.2.8 Предеоне одлике

1.6 СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ

1.6.1 Мрежа насеља, демографске прилике, јавне службе

1.6.2 Привреда

1.6.3 Инфраструктура

1.6.3.1 Саобраћајна инфраструктура

1.6.3.2 Водоснабдевање и канализациона инфраструктура

1.6.3.3 Електроенергетска инфраструктура

1.6.3.4 Телекомуникације

1.6.3.5 Термоенергетска инфраструктура

1.7 КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЗОНАМА ГДЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДЕ ИЗЛОЖЕНА ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

1.7.1 АНАЛИЗА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.7.1.1 Квалитет ваздуха и основни проблеми

1.7.1.2 Квалитет површинских и подземних вода, основни проблеми

1.7.1.3 Квалитет земљишта и основни проблеми

1.7.1.4 Бука и вибрације

1.7.1.5 Електромагнетно зрачење

1.7.1.6 Ризик од настанка удеса

1.7.1.7 Управљање отпадом

1.8 ПРИРОДНО НАСЛЕЂЕ

1.9 НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

1.10 ПИТАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ РАЗМАТРАНА У СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ И ПРИКАЗ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

1.10.1 Разматрана питања заштите животне средине

1.10.2 Просторно еколошки конфликти

1.11 ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.12 ВАРИЈАНТНА РЕШЕЊА

1.13 КОНСУЛТАЦИЈЕ

2 ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

2.1 ОПШТИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
2.2 ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА
2.3 ВРСТЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА КОЈИ СУ КОРИШЋЕНИ ПРИ ИЗГРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
2.4 КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТАРТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИДПП

3 ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА

3.1 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА И ЊИХОВО ПОРЕЂЕЊЕ
3.2 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАВАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА
3.2.1 Процена утицаја планских решења на животну средину
3.2.2 Кумулативни и синергетски ефекти
3.3 МЕРЕ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ И УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
3.3.1 Опште мере и приоритети заштите животне средине
3.3.2 Заштита према припремљеним планским решењима
3.3.2.1 Заштита животне средине у сектору привредног развоја
3.3.2.2 Заштита животне средине у сектору заштите природних и културних добара, биодиверзитета и предела
3.3.2.3Заштита животне средине у сектору саобраћаја
3.3.2.4Заштита животне средине у сектору остале комуналне инфраструктуре
3.3.3 Развој еколошке свести и информисање јавности
3.3.4 Заштита здравља становништва
3.3.5 Заштита од удеса
3.3.6 Прилагођавање климатским променама
3.3.7 Прекогранична сарадња
3.4 МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЧИНИОЦА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
3.4.1а Мере заштите квалитета ваздуха
3.4.1б Мере заштите и очување квалитета вода
3.4.1.в Заштита земљишта
3.5 ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

4 СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

5 ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

5.1 ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА И ПРОГРАМА
5.2 ИЗБОР ИНДИКАРТОРА ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
5.3 ЗАКОНСКИ ОКВИР

6 МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ

6.1 ПРИМЕЊЕНА МЕТОДОЛОГИЈА
6.2 ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

7 ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

7.1 ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ПП СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ИДПП

7.2 УЧЕШЋЕ ЗАИНТЕРЕСНОВАНИХ СТРАНА У ПОСТУПКУ ИЗРАДЕ И РАЗМАТРАЊА ИЗВЕШТАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

8 ЗАКЉУЧЦИ – НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ

ГРАФИЧКИ ПРИЛОГ

КАРТА БР.1: Категоризација животне средине, *постојеће стање, Р 1:50 000.*

КАРТА БР.2: Категоризација животне средине, *планирано стање, Р 1:50 000*.

Списак табела:

Табела: 2.2.2.1 Приказ биланса основне намене на подручју ПП
Табела 2.2.2.2 Биланс заштићених површина природних вредности на планском подручју
Табла 2.4.1.4: Нумерички сеизмолошки показатељи
Табела 2.4.1.9: Објекти геодиверзитета у оквиру ПП
Табела 4.1.2: Приказ еколошких ризика у оквиру ПП
Табела 4.3.1: Опција да се план не реализује – предности и недостаци
Табела 4.3.2: Опција да се план реализује – предности и недостаци
Табела 5.2.1: Посебни циљеви Стратешке процене утицаја
Табела 5.2.2: Циљеви и индикатори Стратешке процене
Табела 5.4.1. Матрица компатибилности СПУ и ПП
Табела 6.1: Процена утицаја варијантних решења на животну средину
Табела 6.2.1:Евалуација процењених утицаја
Табела 6.4.2.5: Утврђена непокретна културна добра, добра која уживају претходну заштиту и валоризовани објекти (потенцијална непокретна културна добра)
Табела 6.6: Просторна диференцијација подручја ПП према квалитету животне средине
Табела 8.2: Избор индикатора за програм мониторинга
Табела 9.1: Критеријуми за оцењивање утицаја
Табела 9.1.1:Додатни критеријуми за оцењивање утицаја
Табела 11: Институције од којих су пристигли услови за предметни план

Списак слика:

Слика 2.4.1.7: Угрожене врсте биљака Парка природе „Шарган – Мокра Гора“
Слика 2.4.1.8.: Фауна Парка природе „Шарган- Мокра Гора“
Слика 2.4.1.9: Објекти геодиверзитета у оквиру ПП

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Изради измене и допуне Просторног плана општине Ариље, приступа се на основу Одлуке о изради Измене и допуне Просторног плана општине Ариље, („*Сл. гласник општине Ариље", бр. 5/20)*. Изради Стратешке процене утицаја Измене и допуне Просторног плана општине Ариље, на животну средину, приступа се на основу Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Измене и допуне Просторног плана општине Ариље на животну средину (*"Сл. општине Ариље, бр. 5/20, члан 9.,Решење о приступању изради стратешке процне утицаја на животну средину при изради измена и допуна Просторног плана општине Ариље 03 IV 501-14/2020 од 24.02.2020.год),* која је саставни део Одлуке о изради измене и допуне Плана.

Предмет измена и допуна Плана обухвата целу територију општине Ариље, површине од 349,23km$^{2.}$

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора у обухвату Измене и допуне просторног плана заснивaће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи *("Сл. гласник РС", бр. 72/09, 81/09 испр., 64/10 -одл. УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одл.УС, 50/13-одл.УС, 98/13 - одл. УС, 132/14 и 145/14, 83/18, 31/2019-9, 9/2020, 52/2021 и 62/23*) и Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања *(„Сл. гласник РС", број 32/2019*) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије (документи развојног планирања, јавних политика и остали плански документи) којима се уређује ова област.

Израда Измене и допуне плана се заснива на планској, студијској, техничкој и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима за планског подручје. Предметним Изменама и допунама Плана обухваћене су катастарске општине Грдојевићи, Богојевићи, Латвица, Ступчевићи, Трешњевица, Миросаљци, Драгојевац и Вирово.

Разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, биљних и животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса, доприноси се циљевима одрживог развоја. Применом стратешке процене утицаја у планирању, отвара се простор за сагледавање промена насталих у простору и уважавање потреба предметне средине. Планирање подразумева развој, а одржив развој захтева заштиту животне средине.

Стратешка процена утицаја је процес којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, с циљем избегавања, спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље људи, биодиверзитет, природна, културна добра и друге створене вредности.

Принцип одрживог развоја, социјалне прихватљивости, економске оправданости и еколошке одрживости су законски дефинисани у смислу полазних основа просторног планирања. Са друге стране, одредбама члана 4. Закона о стратешкој процени утврђена су начела стратешке процене, и то:

- одрживог развоја,
- интегралности,
- предострожности,
- хијерархије и координације,
- јавности.

Овим начелима обезбеђује се оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и просторни развој. На принципима економичности користе се природне и створене вредности, с циљем да се

очува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. То се постиже разматрањем и укључивањем кључних аспеката животне средине у припрему и усвајање планова, пројеката и програма, утврђивањем услова за очување природних и створених вредности. Укључивањем услова заштите животне средине у ПП кроз инструмент стратешке процене, даје се обавезујући и интегрални оквир заштите, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. У поступку стратешке процене остварује се координација између заинтересованих органа и организација, иако су у поступку израде Измене и допуне ПП прибављени неопходни услови. У поступку разматрања и усвајања обезбедиће се учешће јавности у поступку јавног увида и стручне расправе о Нацрту Измене и допуне ПП.

Чланом 8. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („*Сл. гласник РС, бр. 135/04 и 88/10),* прописан је поступак стратешке процене који обухвата три сегмента:

1) припремну фазу, која обухвата:
- одлучивање о изради стратешке процене,
- избор носиоца израде извештаја о стратешкој процени,
- учешће заинтересованих органа и организација;

2) извештај о стратешкој процени;
3) поступак одлучивања, који обухвата:
- учешће заинтересованих органа и организација,
- учешће јавности,
- извештај о резултатима учешћа заинтересованих органа и организација и јавности,
- оцену извештаја о стратешкој процени,
- сагласност на извештај о стратешкој процени.

У складу са чланом 12 Закона, Извештај о стратешкој процени утицаја ПП на животну средину је састављен од следећих поглавља:

a. Полазне основе СПУ,
b. Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора,
c. Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину,
d. Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процена утицаја,
e. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана,
f. Приказ варијантних решења,
g. Циљеви и избор индикатора,
h. Приказ коришћене методологије,
i. Закључци – нетехнички резиме.

1 ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

1.1 ПОВОД И ПРЕДМЕТ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ИДПП НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Повод за израду предметног Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је израда Измена и допуна Просторног плана општине Ариље и обавеза произашла из Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Измене и допуне Просторног плана општине Ариље на животну средину *(Сл. гласник општине Ариље", бр. 5/20*).

Просторни план је дугорочни плански документ којим се разрађује Просторни план Републике Србије, утврђују планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту простора, као и правила за изградњу на подручју обухвата ПП.

Правни основ за доношење Измене и допуне Просторног плана општине Ариље**:**

- Закон о Просторном плану Републике Србије ("*Сл. гласник* РС*" бр. 88/2010),*
- Закон о планирању и изградњи *(„Сл. гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др.закон, 9/2020, 52/21, 62/23),*
- Одлука о изради Измене и допуне Просторног плана општине Ариље *(Сл. гласник општине Ариље", бр. 5/20*).
- Законом о туризму *(„Сл. гласник РС", број 17/2019)*
- Законом о културним добрима („*Сл. гласник РС", бр. 71/94, 52/11 - др.закон, 99/11 - др.закон, 6/20 - др.закон);*
- Закон о заштити природе („*Сл. гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16, 95/18-др. закон, 71/21*)
- Законом о шумама *(„Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/18 - др.закон);*
- Законом о водама *(„Сл. гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16 и 95/18 - др.закон);*
- Законом о пољопривредном земљишту *(„Сл. гласник РС", бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18 - др.закон);*
- Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања *(„Сл. гласник РС", број 32/19);*
- као и други правни акти од важности.

Правни основ за израду Стратешке процене утицаја (Извештаја о стратешкој процени) Измене и допуне Просторног плана општине Ариље, на животну средину је:

- Закон о Стратешкој процени утицаја на животну средину *("Сл. гласник РС" бр.135/04*) и Закон о изменама и допунама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, *(„Сл. гласник РС" бр. 88/10)*[1]*;*
- Закон о заштити животне средине *(„Сл. гласник РС" бр 135/04)* и Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине *("Сл. гласник РС" бр. 36/09, 72/09, 43/11- одлука УС, 14/16,76/18 и 95/18-др.закон, 94/24);*
- Закон о заштити природе *(„Сл. гласник РС", бр. 26/09, 8/10, 91/10 исправка и 14/16, 95/18-др.закон, 71/21);*
- Закон о климатским променама *(„Сл.гласник РС"., бр. 26/21);*

[1] *Према Закону о стратешкој процени утицаја („Сл. гласник рс" бр. 94/24) члан 39. усвајање планова и програма чија је израда започета пре ступања на снагу овог закона окончаће се по поступку утврђеном законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("службени гласник рс", бр. 135/04 и 88/10).*

- Одлука о изради Стратешке процене утицаја Измене и допуне Просторног плана општине Ариље **,** на животну средину *(„Сл. гласник општине Ариље", бр. 5/20*);
- као и други правни акти од важности.

Услови и смернице планских докумената вишег реда и развојних стратегија за израду Просторног плана, садржани су у:
- Просторном плану Републике Србије, Закон о ППРС („*Сл. гласник РС*", *бр. 88/10),*
- Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав (*Уредба о утврђивању Просторног плана подручја изворишта водоснабдеаања регионалног подсистема Рзав", "Сл. гласник РС", број 131/04*);
- Регионалном просторном плану за подручје Златиборског и Моравичког управног округа*; Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана, („Сл. гласник РС", број 1/13).*

Документацију од значаја за израду Измене и допуне плана чине:
- Просторни план општине („*Сл. лист општине Ариље" број 5/2011);*
- План генералне регулације Ариље („*Сл. гласник општине Ариље" бр. 1/2017)*

Кључни прописи, конвенције и директиве од значаја за планску проблематику са аспекта заштите животне средине у ЕУ:
- SEA директива – Директива 2001/42/EC,
- Директива о EIA – Директива Савета 85/337/EEC,
- *Кјото протокол,* ступио на снагу 16.02.2005. године, када га је потписало 184 земље, међу којима и РС,
- *ESPOO конвенција* - Процена утицаја у прекограничном контексту,
- Директива о еколошкој одговорности – Директива 2004/35/EC,
- Директива о птицама – Директива Савета 79/409/EEC,
- Директива о стаништима – Директива Савета 92/43/EEC,
- Оквирна директива о водама (WFD) – Директива 2000/60/EC,
- Оквирна директива о земљишту – 2004/35/EC,
- Директива о процени и управљању квалитетом амбијентног ваздуха (*Council Directive, 96/62/EC),*
- Директива о води за пиће 98/83/EC,
- Директива о отпаду 75/442/EEC (Оквирна директива),
- Директива о отпаду 2008/98/EC.

При изради ПП и Стратешке процене утицаја, коришћене су смернице и стратешка опредељења следећих **националних стратегија**:

- Национална стратегија РС за апроксимацију у области животне средине, („*Сл. гласник РС"*, *број 80/11),*
- Стратегија за примену конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине - архуска конвенција („*Сл. гласник РС"*, *број 103/11),*
- Национални програм заштите животне средине Републике Србије („*Сл. гласник РС", бр.12/10),*
- Национална стратегија одрживог развоја („*Сл. гласник РС", број 57/08),*
- Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године *(„Сл.гласник РС", број 47 /19)*
- Национална стратегија коришћења природних ресурса и добара („*Сл. гласник РС", број 33/12),*
- Програм заштите ваздуха у РС за период од 2022. до 2030.год., са Акционим планом,
- Програм управљања отпадом у РС за период 2022-2031,
- Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства *(„Сл.гласник РС", број 8 /10)*

- Стратегија управљања водама на територији РС до 2034.године *(„Сл. гласник РС“ бр. 03/17),*
- Водопривредна основа Републике Србије (*„Сл. гласник РС", број 11/02),*
- Стратегија биолошке разоноврсности РС за период 2011.-2018. год *(„Сл. гласник РС“бр. 13/11),*
- Стратегији развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године (*„Сл. гласник РС”, бр. 98/16);*
- Стратегија развоја шумарства Републике Србије (*„Сл. гласник РС", број 59/06),*
- Стратегија пољопривреде и руралног развоја и Републике Србије за период 2014. - 2024. *(„Сл. гласник РС", број 85/14);*
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године, са пројекцијама до 2030.год. *(„Сл. гласник РС", број 101/15),*
- Стратегија регионалног развоја РС,
- Програм развоја општине Ариље (2007);
- Стратегија економског развоја општине Ариље 2006-2015;
- Стратегија руралног развоја општине Ариље 2012-2017;
- Оперативни план одбране од поплава за подручје општине Ариље за воде II реда у 2017.год.;
- Елаборат о зонама санитарне заштите изворишта регионалног водосистема за прву фазу и прву етапу – на отвореном водотоку реке „Рзав“ – зона привременог водозахвата – бујичарске преграде „Шевељ“.

Предмет измена и допуна Плана обухвата целу територију општине Ариље, површине од 349,23km^2.

Насеље Ариље, које је административно–управно средиште Општине, није смештено у геометријском центру територије, већ се налази у североисточном делу општине, на ушћу Великог Рзава у Моравицу. Његов положај је одређен координатама 43^0 45' с.г.ш. и 20^0 06' и.г.д. Центар насеља се налази на 349 m надморске висине. На овом месту се укрштају државни путеви првог и другог реда ДП IБ реда бр. 21 и ДП IIА реда бр.196 (старе ознаке М21/1 и Р228), повезани са мрежом општинских путева, који Ариљу омогућују везу са свим деловима општинске територије. Растојање између насеља Ариље и најудаљеније тачке у општини износи око 40 km. Већина села се налази на удаљености до 10 km од општинског центра. На највећој удаљености од општинског центра су насеља Висока, Бјелуша, Радошево и Бреково.

Општину Ариље чини 21 (двадесет једно) рурално насеље и једно насеље урбаног карактера (Ариље). Општина има 21 месну заједницу: у Ариљу и селима Бјелуша, Богојевићи, Бреково, Вирово, Висока, Вране, Грдовићи, Гривска, Церова, Добраче, Крушчица, Латвица, Миросаљци, Поглед-Вигоште, Радобуђа, Радошево, Северово, Ступчевићи, Трешњевица и Драгојевац.

Предметним Изменама и допунама Плана обухваћене су катастарске општине Грдојевићи, Богојевићи, Латвица, Ступчевићи, Трешњевица, Миросаљци, Драгојевац и Вирово.

1.2 КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ИДПП

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ.....
УВОДНЕ НАПОМЕНЕ .....
ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА .....
ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА.....
Извод из Просторног плана Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник, РС“, број 88/11 , у даљем тексту ППРС).....
Извод из Уредбе о утврђивању Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког

управног округа[3] („Службени гласник РС”, број 1/13)
Извод из Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема «РЗАВ»
Документација од значаја за израду Измене и допуне плана
Извод из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд – Јужни Јадран, деоница Пожега – Бољаре (Граница са Црном Гором) (Ауто – пут Е – 763) фаза рани јавни увид
Извод из Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта регионалног пречишћавање отпадних вода на територији јединица локалних самоуправа Пожеге, Ужице и Ариље - фаза рани јавни увид
Извод из Нацрта Просторног план Републике Србије од 2021. до 2035.године (у процедури доношења)
Националне и локалне стратегије, планови и остали документи
СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА
Природни ресурси
Хидролошка својства
Сеизмолошки показатељи
Климатске карактеристике
Минерални - енергетски ресурси
Становништво, мрежа насеља и јавне службе
Мрежа насеља
Јавне службе
Привреда
Инфраструктури системи и саобраћај
Животна средина, природна и културна добра
Природна добра
Непокретна културна добра
ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА (SWOT)
ЦИЉЕВИ, ПРИНЦИПИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ АРИЉЕ
Визија и основни принципи просторног развоја
Општи и посебни циљеви просторног развоја
Шематски приказ циљева, концепције и приоритетнихпланских решења
Циљеви развоја по појединим областима
Општа концепција просторног развоја општине Ариље
ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА
НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА
ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХСИСТЕМА И РЕСУРСА
Пољопривредно земљиште
Шуме и шумско земљиште
Воде и водно земљиште
Геолошки ресурси и минералне сировине
ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА, НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ
Становништво
Однос градских и сеоских насеља и функционалноповезивање насеља и центара
Организација јавних служби
ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ
Пољопривреда
Индустрија и МСП сектор
ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕТУРИСТИЧКИХ ПРОСТОРА
ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА
Саобраћај
Водопривредна инфраструктура
Електронергетска инфраструктура
Термоенергетска инфраструктура
Комунална инфраструктура
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ ИКУЛТУРНИХ ДОБАРА
Заштита животне средине и заштита, уређење и унапређењепредела
Заштита, уређење и унапређење природних добара
Заштита, уређење и унапређење културних добара
Организација простора од интереса за одбрану земље изаштиту од непогода и удеса

ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА .....
ОПШТА ПРАВИЛА .....
ЦЕЛИНЕ И ЗОНЕ УТВРЂЕНЕ ПРОСТОРНИМ ПЛАНОМ .....
Уређајне основе за сеоска насеља .....
Уређајне основе за насеље Грдовићи .....
Уређајне основе за насеље Вирово .....
Уређајне основе за насеље Богојевићи .....
Уређајне основе за насеље Драгојевац .....
Уређајне основе за насеље Латвица .....
Уређајне основе за насеље Миросаљци .....
Уређајне основе за насеље Ступчевићи .....
Уређајне основе за насеље Трешњевица .....
УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ИНФРАСТРУКТУРЕ ИПОВРШИНА И ОБЈЕКАТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ
Саобраћај, јавни путеви и улице .....
Водовод и канализација .....
Водопривредни објекти .....
Електро-енергетска мрежа и објекти .....
Телекомуникациона инфраструктура .....
Гасоводна мрежа и објекти .....
Комунални објекти .....
Зоне заштите инфраструктурних коридора .....
ОБЈЕКТИ ЗА КОЈЕ СЕ ПРЕ ОБНОВЕ МОРАЈУ ИЗРАДИТИКОНЗЕРВАТОРСКИ ИЛИ ДРУГИ УСЛОВИ .....
УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ЗДРАВЉА ЉУДИ И ЗАШТИТЕ ОД ПОЖАРА, ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА, ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НЕСРЕЋА И РАТНИХ ДЕЈСТАВА .....
Противпожарна заштита .....
Заштита од буке .....
Зоне заштите изворишта водоснабдевања .....
Зоне заштите привременог водозахвата „Шевељ“ .....
ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА .....
ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА .....
Регулациона линија .....
Грађевинска линија .....
Индекси .....
Правила парцелације, препарцелације .....
Формирање грађевинске парцеле .....
Обезбеђивање приступа парцели .....
Ограђивање грађевинских парцела .....
Одводњавање површинских вода .....
Изградња других објеката на истој грађевинској парцели .....
Подруми .....
Компатибилни садржаји .....
Објекти у функцији одбране земље .....
Верски комплекси .....
ПОСЕБНА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ПОЈЕДИНЕ ЗОНЕ .....
Грађевинска подручја у оквиру формираних центара насеља .....
Зона ширења урбаног подручја Ариља (мешовита стамбенопословна зона уз државни пут првог реда). .....
Грађевинска подручја изван формираних центара насеља .....
Пољопривредно земљиште .....
Шумско земљиште .....
Воде и водопривредно земљиште .....
ПРИМЕНА ПРАВИЛА ГРАДЊЕ .....
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА .....
РЕГИОНАЛНА И МЕЂУОПШТИНСКА САРАДЊА .....
МЕРЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАВНОМЕРНОГ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА .....
СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ .....

ПРОГРАМ ИМПЛЕМЕТАЦИЈЕ ПРИОРИТЕТНИХ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА .....
Пољопривредно земљиште .....
Шуме и шумско земљиште .....
Воде и водопривредно земљиште .....
Демографски развој .....
Мрежа насеља .....
Јавне службе .....
Пољопривреда .....
Индустрија и МСП Сектор .....
Туризам .....
Водоснабдевање и одвођење отпадних вода .....
Енергетска инфраструктура .....
Телекомуникациона инфраструктура .....
Саобраћај .....
Заштита животне средине .....
Заштита природних добара .....
Заштита културних добара .....
Заштита од удеса, елементарних непогода и интересанародне одбране
ПРИОРИТЕНИ ПРОЈЕКТИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА .....

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ
РЕФЕРАЛНЕ КАРТЕ
РЕФЕРАЛНА КАРТА 1 - НАМЕНА ПРОСТОРА
РЕФЕРАЛНА КАРТА 2 - МРЕЖА НАСЕЉА И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ
РЕФЕРАЛНА КАРТА 3 - ТУРИЗАМ И ЗАШТИТА ПРОСТОРА
РЕФЕРАЛНА КАРТА 4 - КАРТА СПРОВОЂЕЊА
УРЕЂАЈНЕ ОСНОВЕ ЗА НАСЕЉА
Уређајне основе за насеље Грдовићи
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
Уређајне основе за насеље Вирово
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
Уређајне основе за насеље Богојевићи
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
4.Уређајне основе за насеље Драгојевац
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
5.Уређајне основе за насеље Латвица
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
6.Уређајне основе за насеље Миросаљци
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
Уређајне основе за насеље Ступчевићи
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500
Уређајне основе за насеље Трешњевица
1. Претежна и детаљна намена површина и објеката; 1:5000
2. План регулације и инфраструктуре 1:2500

1.3 ПРИКАЗ ЦИЉЕВА ИДПП

Основни (општи) циљ просторног развоја општине Ариље, који је дефинисан у основном ПП општине Ариље је организовано активирање просторних потенцијала и

њихово стављање у функцију развоја у складу са принципима одрживости.

Основни циљ израде Измена и допуна ПП јесте преиспитивање важећег планског решења у контексту нових развојних капацитета Општине, као и преиспитивање и дефинисање граница грађевинских подручја, површина јавне намене, услова уређења и правила грађења за планиране намене, инфраструктурно опремање грађевинског земљишта утврђивањем траса, коридора и капацитета за саобраћајну, енергетску и комуналну инфраструктуру.

ЦИЉ израде Просторног плана јесте дефинисање планског основа за организацију, коришћење, уређење и заштиту простора општине Ариље, који треба да доведе до организованог активирања просторних потенцијала Општине и усмеравања њеног даљег просторног развоја у оквирима одрживости.

У складу са основним карактеристикама простора општине Ариље, као и на основу обавеза и смерница из Програма развоја општине Ариље, Стратегије економског развоја општине Ариље 2006-2015. године и планских докумената вишег реда, основни циљ израде Просторног плана је разрађен кроз неколико специфичних (посебних) циљева просторног развоја, и то:

- **Посебни циљ 1: Боље искоришћење природних потенцијала** и стварање просторних услова за даљи **развој приватне иницијативе и предузетничког духа**, првенствено у области пољопривреде и прераде пољопривредних производа;
- **Посебни циљ 2:** Обезбеђење услова за **равномерни просторни развој Општине**, првенствено кроз оптимално активирање свих потенцијала и планско стимулисање недовољно развијених делова Општине;
- **Посебни циљ 3:** Обезбеђење услова за трајну **заштиту подручја слива Великог Рзава** и изградњу водопривредних објеката у оквиру регионалног подсистема Рзав, као и усаглашавање стратешке потребе за водоснабдевањем са активностима и потребама за просторним развојем од локалног интереса;
- **Посебни циљ 4 –** Заштита и унапређење **животне средине** и очување и унапређење природних и културно-историјских добара на подручју општине.
- **Посебни циљ 5:** Дефинисање планских решења тако да се Просторни план примењује директно тј. дефинисање **правила изградње и уређења простора** за подручја за која није предвиђена израда урбанистичких планова.

У оквиру наведеног циља приликом израде Измене и допуне плана приорите имају следеће смернице: ажурирање података у оквиру анализе постојећег стања; усклађивање са плановима вишег реда који су донети након усвајања Просторног плана општине Ариље; израда уређајних основа за делове насеља Грдовићи, Богојевићи, Латвица, Ступчевићи, Трешњевица, Миросаљци, Драгојевац и Вирово; редефинисање правила грађења; преиспитивање потребе и могућности израде трансфер станице; редефинисање примене правила градње за пољопривредно и шумско земљиште; редефинисање компатибилних садржаја; дефинисисање зоне непосредне санитарне заштите изворишта привременог водозахвата; редефинисања правила идентификације припадности локација дефинисаним зонама; озакоњење бесправно изграђених објеката.

1.4 РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНСКИ И ДРУГИ ДОКУМЕНТИ

У овом поглављу приказани су циљеви и концепти развоја релевантних докумената, са приоритетом освртом на заштиту животне средине, природних вредности и одрживи развој.

Просторни план Републике Србије *(Закон о Просторном плану Републике Србије, "Сл. гласник РС", број 88/2010)*

У складу са **Просторним планом Републике Србије**[2] територија општине Ариље припада развојној осовини II ранга (коридори I ранга су коридори X и VII као међународни). Део је ширег простора, односно развојне осовине дуж Западне Мораве која се пружа правцем исток-запад, као и дела осовине правца пружања од Пожеге ка Ивањици и Новом Пазару.
Подручје Ариља се налази између Чачка и Ужица као урбаних центара државног значаја, при чему припада функционалном урбаном подручју државног значаја, које чине Ужице, Ариље, Пожега, Чајетина, Бајина Башта и Косјерић.

У погледу коришћења земљишта, на подручју општине Ариље доминира шумско и пољопривредно земљиште. У наредном периоду је планом наглашен развој пољопривреде, и то мешовитог и пашњачког сточарства, воћарства усмереног на јагодасто воће, производње органске хране и лековитог биља.
Демографски токови у општини Ариље нису оцењени као изразито негативни, тако да је основном демографском класификацијом одређено да Општина припада ослабљеним (регресивним) подручјима.

Као планско решење од највећег значаја за подручје Ариља издваја се планирани коридор аутопута Београд-Јужни Јадран, који из правца Пожеге пролази долином Моравице, источно од постојећег државног пута I реда у правцу Ивањице. По питању других инфраструктурних система нису дефинисана значајнија планска решења за подручје Општине.

У погледу развоја туризма, подручје Ариља припада Туристичком кластеру Југозападна Србија, у којем се развој туризма базира првенствено на природним вредностима.
Подручје општине Ариље је означено као подручје квалитетне животне средине, које осим потенцијалног плављења у долини реке Моравице, није угрожено нити изложено значајнијим видовима загађења и нарушавања животне средине.

Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године (*у току је израда - фаза Нацрт плана)*

Просторни план Републике Србије од 2021.-2035[2]. који је у процедури доношења, препознаје осовине/ појасеве примарног и секундарног развоја, као главне покретаче развоја и умрежавања градова и општина Републике Србије. Општина Ариље се налази у оквиру „урбаног подручја градова у долини Западне Мораве (Ужице,Чачак, Краљево и Крушевац) који се испољавају у форми агломерација – морфолошки и просторно – функцијски повезани урбани центри значајног функцијског капацитета, добре саобраћајне повезаности, али са угроженим демографским капацитетом услед дејства метрополског подручја. Општина Ариље припада западноморавском појасу примарне осовине/појаса развоја, који се пружа на правцу дуж Западне Мораве, од Ужица ка Чачку, Краљеву, Крушевцу и Коридору X, који пружа могућност просторне интеграције у правцу БиХ на западу и даље преко тимочког појаса у правцу Бугарске и Коридора IV на истоку и секундарној осовини голијско – пештерски појас – на правцу од Пожеге ка Ариљу, Ивањици и Сјеници односно ка Црној Гори (Бару).

Остала планска решења Нацрта Просторног плана РС од 2021. до 2035.

У оквиру области **водопривреде** на подручју непосредне близине општине Ариље планирана је акумулације Сврачково (која је у изградњи), Роге и Орловача првог нивоа значаја, на реци Велики Рзав (Приоритетни објекти са гледишта потреба у блиском

[2] *Закон о просторном плану Републике Србије, "Службени гласник РС", број 88/10.*

периоду, за које треба урадити документацију неопходну за израду ППППН у циљу дефинисања и резервисања простора за њихову реализацију). Једно од приоритетних планских решења до 2025. године у области Воде и водопривредна инфраструктура и заштите воде од загађења јесте почетак реализације постројење за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) за неколико агломерација које могу бити прикључене на исти регионални канализациони систем (Ужице и Севојно; Пожега, Ариље, Косјерић и Ивањица).

Планска решења што се тиче **иновативне и пословне индустријске структуре** укључује и пословне инкубаторе који су инструменти локалног економског развоја за привлачење Start-up, Микро, мала и средња предузећа (ММСП) и предузетника ка иновативном развоју производа. У Србији постоји више од 40 пословних инкубатора који су присутни у свим регионима Србије. Планира се и подржава успостављање и развој нових регионалних иновационих start-up центара у неколико урбаних центара између осталог и у општини Ариље. У оквиру активних пројеката прерађивачке индустрије у општини Ариље планирано је субвенционисање у оквиру Прераде и конзервирања воћа и поврћа.

У области **саобраћајне инфраструктуре** кроз општину Ариље планиран је примарни, међународни и значајнији национални друмски правци са целогодишњом понудом, који је у коридорима главних постојећих и планираних аутопутева (државни путеви IA реда) : аутопут у изградњи А2 (Е–763, ДП IA реда бр. 2, завршен на деоници Београд – Прељина). Планска решења у развоју друмског саобраћаја обухватају завршетак изградње аутопутског правца и активности на аутопутској рути 4 (SEETO):Чачак – Пожега (IA број 2 (Е–763) – Ариље – Ивањица (IБ 283 број 21, Е–763) – Сјеница (Дуга Пољана) – Бољаре (граница са Републиком Црном Гором) (IIA број 197, Е–763).

У области **Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност** у оквиру производње електричне енергије планирани су пројекти даљег развоја и реконструкције постојеће мреже напонског нивоа 110 kV ради обезбеђења сигурног напајања корисника преносног система – реконструкција постојећих водова 110 kV који су на крају експлоатационог века, као и изградња нових водова којима се решавају проблеми несигурног, радијалног напајања трансформаторских станица 110/X kV „Ариље”.

У развоју гасне привреде планиран је просторни развој разводног гасоводног система ГРЧ Пожега – Ариље и разводни гасовод до 16 бар – одвојак за Ивањицу.

У области **Заштите и унапређења животне средине** према просторној диференцијацији квалитета животне средине општина Ариље се убраја у подручја угрожене животне средине (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, субурбане зоне насеља најугроженијих подручја из I категорије, сеоска и викенд насеља, туристичке зоне са прекомерним оптерећењем простора, подручја експлоатације минералних сировина, државни путеви I и II реда, велике фарме, зоне интензивне пољопривреде, водотоци III класе) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. На овим подручјима треба спречити даљу деградацију и обезбедити побољшање постојећег стања, како би се умањила угроженост животне средине као ограничавајућег фактора развоја. Потребно је одредити најадекватније начине коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређења животне средине.

У области **Заштита, уређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела**, река Мали Рзав представља подручје предложено за заштиту, док је подручје Мучањ – Велики Рзав планирано за заштиту у оквиру површина већих од 1000 ha у Републици Србије.
Према Заштити, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа у оквиру Просторно културно – историјске целине општина Ариље се убраја у предеоне целине чије су централне одреднице непокретна културна добра.

У области спровђења приоритет у изради просторних планова подручја посебне намене представља ревизија свих планова донетих пре 2010. године, како би се сагледао степен имплементације планских решења и извршила провера концепције просторног развоја на подручју посебне намене. Утврђује се обавеза разраде приоритетних планских решења ППРС кроз израду и доношење следећих ПППН за: сливове великих и средњих акумулације између осталог и подручје изворишта воде и другу водопривредну инфраструктуру регионални систем Рзав са акумулацијама Сврачково, Роге и Орловача.

Регионални просторни план Златиборског и Моравичког управног округа (*Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа („Сл. гласник РС", број 1/13)*

Према скраћеном приказу и оцени постојећег стања регионалног просторног плана, територија Општине Ариље се налази у обухвату Златиборског управног округа са површином од 349 km^2. Подручје Општина Ариље улази у брдска, предпланинска и планинска пољопривредна подручја и убраја се у водеће националне рејоне за производњу *шљива*, *јабука* и *малина*. У општини са доминантном/развијеном аграрном структуром и то у њиховим руралним планинским подручјем, највећи проценат домаћинстава је са пољопривредним изворима прихода око 51%. Под шумама и шумским земљиштем налази се 15,286 ha тј. 43,8%, на подручју општине налази се ловиште Мали Рзав.

Главни хидролошки потенцијали подручја су реке Моравица и Велики Рзав. Надпросечни водни потенцијал подручја огледа се у планираној акумулацији Велики Рзав-Ариље: (14,15 L/s km^2).

На подручју општине Ариље 2002. године живело је 19.784 становника. Према старосној структури Ариље улази у демографки старо становништво. Ариље улази у функционалну утицајну зону града Ужица и града Чачка. Изражена је примарна линеарна и полицентрична агломерација настала око чворишта западноморавског и ибарског развојног појаса, на потезу Чајетина – Ужице/Севојно – Пожега – Чачак, којој се придружују Горњи Милановац, Косјерић, Ариље и Лучани, као и насеља њиховог непосредног окружења. Агломерација се наставља на исток ка Краљеву и даље дуж западноморавског развојног појаса све до Коридора X. Општина Ариље се убраја у регионални индустријски центри (са 1-5 хиљада запослених у овом сектору).

Иницране су дневне миграције на релацији приградска села–општински/градски центри и формирање урбаних агломерација са елементима дневног урбаног система. То је посебно изражено у примарној агломерацији подручја Просторног плана на потезу Чајетина – Ужице/Севојно – Пожега (Косјерић и Ариље) - Лучани – Чачак.

Подручје Просторног плана остварује везе са окружењем мрежом државних путева I и II реда. Путна мрежа у општини Ариље је 290 km^2 укупне дужине. Окосницу друмских веза чини:

- ДП I реда број 21.1: Пожега – Ариље – Ивањица – Куманица – Брњица – Тузиње – Угао – гр. Црне Горе;
- ДП II реда број 227: Кратовска стена – Лучани – за Ариље – Гуча – Каона – Дракчићи;
- ДП II реда број 228: за Ариље – Ариље – Љубић – Јасеново – Кокин Брод – Прибојска Бања, „Ариље 1 – Латвица".;

Системе за снабдевање водом одликују следеће особености: системи су се прво ослањали на локална изворишта подземних вода, али је са порастом потрошње поред коришћања тих изворишта вода довођена са све већих растојања, са преласком са подземних вода на воду из акумулација ради повећања поузданости.

Пренос и дистрибуција електричне енергије се врше следећим водовима: 110 kV : „Ариље - Ивањица", „Пожега - Ариље" и 35 kV „Пожега - Ариље", „Ариље 1- Ариље 2", „Ариље 2 - Шевељ", „Ариље 1 – Латвица".

Електроенергетски систем чини и хидроелектрана" Ариље". У изградњи су деонице разводног гасовод Пожега-Ариље ,као и ГМРС „Ариље".

У области комуналне инфраструктура планира се организовано одвожење отпада. Градови Ужице и Чачак општине Бајина Башта, Пожега, Ариље, Чајетина, Косјерић, Лучани, Ивањица су 2005. године закључили регионални споразум о основању, изградњи и коришћењу Регионалне санитарне депоније „Дубоко" (Град Ужице).

У оквиру Заштита простора и животне средине подручја општина Ивањица, Нова Варош, Прибој, Пријепоље, Сјеница, Ариље и Чајетина могу се (осим тачкастих дифузно распоређених загађивача) сврстати у подручја без прекорачења ГВИ штетних материја.

Главни потенцијали у погледу параметара животне средине као што је квалитет ваздуха може се сврстати у задовољавајући, а у Општини Ариље као изузетан за живот становништва и развој здравствено - лечилишног и рекреативног туризма.
У делу Концепција, пропозиције и планска решења просторног развоја значајне су следеће планске одредбе и мере:

- У погледу заштите и коришћење пољопривредног земљишта општина Ариље се убраја у рурални регион малих урбаних економија са интензивном пољопривредом и прерадом на породичним газдинствима, уз оријентацију на конкурентну производњу основних пољопривредних производа за масовну потрошњу, прехрамбену индустрију и извоз;
- У складу са хетерогеним природним, ресурсним и агроеколошким капацитетом простора и структурним, техничко-технолошким и социоекономским обележјима, утврђују се рејони пољопривредне производње са доминантно заступљеним производним секторима коме припада и река Моравица у општини Ариље;
- Рејон воћарско-повртарске производње и пашњачког сточарства – обухвата већи део брдске и предпланинске зоне (на североистоку и истоку - делове општина Бајина Башта, Косјерић, Горњи Милановац, Чачак, Пожега, Чајетина, Ужице, Ариље, Лучани, Ивањица ван заштићених и еколошки значајних подручја и зоне заштите изворишта водоснабдевања.

Читаво подручје познато је по развијеној воћарској производњи (шљива, малина, јабука, купина, боровница, рибизла), пашњачком сточарству (говеда, овце, козе) и производњи кромпира. Унутар ове простране, висински и производно хетерогене зоне могу се издвојити мања подручја ужих производних усмерења:

- говедарство месно - млечног типа и овчарство месног типа, за пласман живе стоке, меса, млека и прерађевина за масовну потрошњу;
- производња малине - неопходне су активности на унапређењу производње и пласмана везане су за: поштовање стандарда контролисане употребе хемијских ђубрива, пестицида и воде за наводњавање, руковања и траспорта, укрупњавање плантажа, примену система за наводњавање, увођење нових, тржишно атрактивних сорти, стандардизацију, унапређење транспорта и активнију промоцију бренда;
- планом је прогнозирано да ће 2025. године у општини Ариље живети око 19.100 становника;
- У циљу развоја кохерентне просторно-функцијске организације, на бази природно-еколошких, демографских, социјално-економских и других карактеристика његовог геопростора предлаже се модел будуће мреже насеља. Предвиђа се вишестепена хијерархија центара у мрежи насељу: Општина Ариље припада трећој хијерархијској равни, који остварује локални утицај на насеља своје општинске територије. Предлаже се да функције микроразвојних центара

имају општински субцентри, центри заједница насеља и насеља са специфичним функцијама и то у општини Ариље: центри заједнице насеља су Ступчевићи-Трешњевица, Крушчица и Бреково;

- На основу релевантних индикатора о покретљивости радне снаге, односно контингента становништва које обавља делатности ван места становања детерминисани су дневни урбани системи регионалних центара и осталих општинских центара у Ариље долази 1.617 радника из 47 насеља;
- У просторној структури индустрије Општина Ариље представља регионални индустријски центри. Планиране су три привредне и индустријске зоне у општини Ариље : Радна зона „Град" површине 23.5 ha Развој постојећих капацитета; слободне површине за развој нових МСП, производно занатство, складишта; могућност формирања технолошког парка и бизнис инкубатора; спровођење мера заштите околине; Сервисно-радна зона површине 10ha делимично активирана - намењена за смештај малих производних, занатских и услужних објеката; Радна зона „Церова" - површине 11ha Зона је већим делом изграђена.

Општина Ариље припада туристичким рејонима:

- Моравичко-Драгачевски са Голијом - овај рејон представља источни део туристичког простора „Западна Србија – југ", који захвата делове Моравичког и Златиборског управног округа и представља просторно - функционалну спону са туристичким простором „Средишње Србије";
- Златибор са Златарско-Пештерским (Сјеничким) рејоном (ЗЗПС) – овај рејон представља средишни и јужни део туристичког простора „Западна Србија – југ", захвата делове Моравичког и Златиборског управног округа са градом Ужице, општинама Чајетина и Сјеница и деловима општина Нова Варош, Ариље и Пожега. Главна туристичка понуда рејона развијаће се у Ужицу и општинским центарима Чајетина, Нова Варош, Ариље и Сјеница (као потенцијалним пловима развоја) уз интеграцију са бројним туристичким ресурсима и природним и културним вредностима у непосредном окружењу.

У оквиру планског решења Реализација туристичке понуде и инфраструктуре у оквиру туристичких рејона, приоритетне активности су и Развој целогодишње туристичко-рекреативне понуде (потенцијалних полова развоја) у оквиру туристичких рејона, између осталог и Ариље са Моравицом и Мучњем.

- План развоја водопривредне инфраструктуре заснивaће се на успостављању интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода и сливова. Потенцијални профили за реализацију већих акумулација на подручју општине Ариље су Велика Орловача, Роге и Сврачково на реци Велики Рзав. Критеријуми развоја система за обезбеђење воде највишег квалитета су: заштита и обнова свих локалних изворишта, како би се до насеља допремала само недостајућа количина воде; повезивање сеоских насеља на регионалне системе (уз испуњавање одређених услова - реализација мерног система у циљу праћења потрошње и губитака, смањење губитака у мрежи.

Обезбеђење воде највишег квалитета омогућиће Западноморавском-рзавском регионалном систему са три подсистема (који сада раде аутономно) који ће се у перспективи функционално повезивати, ради повећања поузданости и функционалности, и то:

Подсистем Рзав (већим делом формиран) у функцији снабдевања насеља на подручју општине Ариље, Пожега, Лучани, Чачак и Горњи Милановац. Планира се реализација: кључног објекта – акумулације „Сврачково" на Великом Рзаву (приоритет за реализацију) и доводног цевовода из акумулације до постојећег ППВ у Ариљу (за које је предвиђен развој II фазе); као и реализација узводног наставка Рзавске каскаде са акумулацијама „Роге" и „Велика Орловача".

На подручју Просторног плана развијаће се речни системи (који се ослањају на реализоване и планиране водоакумулације), за уређење водних режима, коришћење (хидроелектране, захвати система на наводњавање) и заштита вода (ППОВ насеља и индустрија укључујући и мере на уређењу вода и водотока, заштиту квалитета вода и друго).

- Развој енергетске инфраструктуре на планском подручју заснивaће се на: успостављању ефикасног система планског управљања и експлоатације изграђених енергетских ресурса, уз примену савремених решења и модернизације постојећег система преноса, изградње нових и дистрибуције енергије према међународним стандардима; стварању услова за континуирано, поуздано и рационално напајање електричном енергијом подручја и интензивирање коришћења обновљивих извора енергије. Електроенергетску мрежу формирају постојећи и планирани напојни водови, дистрибутивни водови и објекти. Развој електроенергетске мреже и објеката (по напонским нивоима) обухвата: завршетак изградње ТС 110/35/10 kV Ариље; изградња ДВ 110 kV Ариље - ХЕ „Ариље 2”; изградња 35 kV далековода одвојни ДВ 35 kV далековод за ТС 110/35 kV „Ужице 2”, „Ариље 2 – Ариље 1”, „ХЕ Ариље 1 – Шевељ”, „ХЕ Ариље 1 – Ариље 2”. Приоритетне активност код електроенергетске структуре је и завршетак изградње ТС110/35/10 Ариље.

Предвиђена је изградња разводног гасовода на деоници Ариље-Ивањица и наставак до Голије.

- У област третмана комуналног отпада планско опредељење је удруживање градова/општина ради заједничког, регионалног управљања отпадом кроз успостављање система регионалних центара за управљање отпадом који обухватају регионалну депонију, постројење за сепарацију рециклабилног отпада поред депоније, трансфер станице за претовар отпад, рециклажне центре за одвојено сакупљање рециклабилног отпада и постројења за компостирање. Планира се изградња регионалне депонија Дубока-Ужице са девет трансфер станица (Косјерић, Пожега, Ужице, Бајина Башта, Чајетина, Ариље, Чачак, Лучани и Ивањица).
- Општина Ариље припада средњем степену загађености (подручје угрожене животне средине) – са средњим утицајем на загађење животне средине са повременим прекорачењем граничних вредности загађујућих материја у ваздуху имају локалитети: ширих зона градских језгара (периурбане зоне) без организованог система контроле животне средине.
- У области Заштита природних вредности, заштићена подручја у општини Ариље су: Споменик природе (СП) Крашки извор „Бјелушка потајница”, који представља површински крашки рељеф и објекат геоморфолошког наслеђа са великим природним, еколошким и научним значајем;Термоминерални извор Височка бања – објекат хидрогеолошког наслеђа.
- У делу који се односи на Заштиту непокретних културних добара наводи се да на подручју општине Ариље се налази културно добро од изузетног значаја црква Св.Ахилија у Ариљу, културно добро од великог значаја црква Св.Илије у Брекову и споменици културе манастир Клисура у Добрачи и кућа Перке Крчевинац у Радобуђи.

Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав („*Уредба о утврђивању Просторног плана подручја изоришта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав", "Сл. гласник РС", бр. 131/04)*

ПП на територији општине Ариље обухвата следеће катастарске општине: цела катастарска општина Ђедовац; делови катастарских општина Бјелуша, Висока, Северово, Радошево и Крушчица; изван слива део катастарских општина Грдовићи,

Радобуђа, Вране и Вигоште - Поглед. На подручју Просторног плана успостављене су следеће зоне заштите изворишта (заштите планираних акумулација):

- *зона непосредне заштите изворишта* дуж узводног обода круне планираних брана, и у акваторији око водозахватног торња на растојању од мин. 20 m (физички се обезбеђује);
- *ужа зона заштите изворишта* узводно од профила планираних брана у појасу ширине 500 m око акумулација (зона непосредне заштите и ужа зона заштите успостављају се сукцесивно, према динамици формирања планираних акумулација);
- *шира зона заштите изворишта* утврђује на подручју слива узводно од планиране бране "Сврачково". Основну конфигурацију Регионалног подсистема водоснабдевања "Рзав" представљају:
    - *Брана и акумулација "Сврачково "* **-** на профилу Великог Рзава у КО Сврачково (општина Пожега), око 9,3 km узводно од ушћа у Моравицу;
    - *Брана и акумулација "Роге"* **-** Брана "Роге" планирана је на профилу Великог Рзава у западном делу КО Роге (општина Пожега), око 17,5 km узводно од ушћа у Моравицу;
    - *Брана и акумулација "Орловача"* - Брана "Орловача" планирана је на профилу "Масларски крш", између КО Крушчица (општина Ариље) и КО Равни (општина Ужице), око 33 km узводно од ушћа Великог Рзава у Моравицу. Брана "Орловача" планирана је као насута брана грађевинске висине око 77 м, котом нормалног успора 582 m н.м., укупне запремине акумулације од $87x10^6$ m^3, са корисном запремином од $57x10^6$ m^3, као и подбранском хироелектраном инсталисане снаге 13,5
    - *Цевовод сирове воде* - довод сирове воде до постројења за пречишћавање воде у Ариљу је гравитациони и изводи се у две фазе. За прву фазу, у којој се тражи просечно 1200 l/s, предвиђен је цевовод дужине око 6 км и пречника 1400 mm, од водозахватне куле у језеру дуж леве обале Великог Рзава, до везе са постојећим потисним цевоводом (од ЦС "Шевељ" до ППВ "Ариље"). За другу фазу, када се просечан проток сирове воде повећава на око 2500 l/s, предвиђа се додатни цевовод дужине око 2,5 km и пречника 800-1000 mm, који се води паралелно са постојећим цевоводом ЦС "Шевељ" - ППВ "Ариље", у оквиру истог заштитног појаса ширине 20 m;
    - *Привремени водозахват "Шевељ"* - привремени водозахват на Великом Рзаву, на месту бујичарске преграде "Шевељ", налази се око 2 km узводно од Ариља. Вода се захвата из водотока узводно од преграде, одговарајућим водозахватом, а затим се црпном станицом и потисним цевоводом пречника 1200 mm, дужине око 2,5 km, упућује у постројење.
- Планска решења у области заштите животне средине значајна за стратешку процену су:
    - Одржавање и заштита шума и пошумљавање;
    - Уређење обала ради антиерозионе заштите и заштите од клизишта;
    - Уређење корита бујичних токова;
    - Заштита вегетације у ужој и широј зони заштите изворишта;
    - Обезбеђење еколошког минимума са високим квалитетом воде;
    - Редовна контрола спровођења мера санитарне заштите, евиденција потенцијалних извора загађења изворишта и организациона и техничка припрема за случај акцидентног загађења;
    - Праћење квалитета воде и промена стања животне средине.

1.4.1 Релевантне националне стратегије и програми

У наставку је дат кратак осврт на важеће националне стратегије и програме.

Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за РС *(„Сл. гласник РС“, бр. 80/11):* Циљеви Националне стратегије за апроксимацију у области животне средине за РС су двоструки: на првом месту, бављење питањима комплексности свих изазова који се односе на примену прописа ЕУ из области животне средине у Републици Србији, и на другом месту, обезбеђивање здраве основе за преговоре о приступању у вези са Поглављем 27. Циљ НЕАС-а је да обухвати све изазове које ће процес апроксимације поставити пред националним законодавством (укључујући и одговор на недостатке садашњих правних процедура у Републици Србији), обиму промена које ће бити неопходне при организовању и раду институција надлежних за животну средину, као и приступу за превазилажење финансијских недостатака који настају као последица "уобичајеног поступања или уобичајених пракси" до потпуне усклађености са правним тековинама ЕУ.

Национални програм заштите животне средине (*„Сл. гласник РС.“, бр.12/10):*Овим програмом су дефинисани стратешки циљеви политике заштите животне средине, као и специфични и приоритетни циљеви за ваздух, воду, земљиште и утицаји појединих сектора на животну средину (индустрија, енергетика, пољопривреда, рударство, саобраћај итд). Дефинисани циљеви до 2019. године, значајни за Стратешку процену су:

У области *квалитета вода*: Побољшати квалитет воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода; повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника; обезбедити да квалитет воде за пиће у насељима задовољи стандарде квалитета Директиве о води за пиће 98/83/ЕС; рационализовати потрошњу воде код индивидуалних потрошача; обезбедити зоне заштите подземних и надземних изворишта (акумулација); обезбедити процену резерви воде и успоставити мониторин подземних вода.

У области *заштите земљишта:* Смањење угроженог земљишта ерозијом за 40% извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије; смањење уношења пестицида у земљиште.

У области *заштите природе, биодиверзитета, природних добара и шума:*Заустављање губитка биодиверзитета у складу са Кијевском декларацијом*;* очување, унапређење и проширење постојећих шума; унапређење система управљања заштићеним подручјима од националног и међународног значаја; успостављање еко коридора за фрагментисане фрагилне екосистеме; успоставити мониторинг утицаја електроводова и ветро-генератора на птице у складу са ЕУ препорукама; заштита, очување, унапређење и одрживо коришћење дивљих биљних и животињских врста и гљива; заштита и очување миграторних врста; успостављање интензивнијег мониторинга у природи.

У области *управљања отпадом:* Изградња регионални центара за управљање отпадом*;* санирати постојећа сметлишта и извршити ремедијацију истих, која престављају највећи ризик по животну средину; повећати стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир/ картон, метал, пластика и дрво) на 25% од његове количине; повећање количина компостираног зеленог отпад.

У *сектору енергетике:* Повећање енергетске ефикасности у свим секторима производње и потрошње енергије; повећање обима коришћења обновљивих извора енергије;

У *сектору пољопривреде и шумарстава:* Развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе; унапређење система контролисане употребе ђубрива и средстава за заштиту биља на пољопривредном земљишту ради смањења утиција на

животну средину; унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама.

У *сектору транспорта:*Побољшан квалитет горива према одговарајућим стандардима; израђена заштита од буке на аутопутевима; уграђени нови материјали у путеве.

Национална стратегија одрживог развоја (*„Сл. гласник РС“, бр.57/08)* Циљ ове стратегије из 2008.год. је да доведе до баланса економског раста, заштите животне средине и друштвеног развоја, стварајући кохерентну целину, подржану одговарајућим институционалним оквиром.

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године (*„Службени гласник РС", број 47/19)* Општи циљ урбаног развоја јесте остварен одрживи развој урбаних насеља, који се обезбеђује унапређењем економског, социјалног и културног развоја, квалитета уређења урбаног простора, заштите животне средине и прилагођавањем на климатске промене, побољшањем друштвеног благостања (квалитета живота, здравља становништва и безбедности), приуштивим и квалитетним становањем, очувањем и афирмацијом градитељског наслеђа и урбаног идентитета.

Утврђују се следећи посебни циљеви за стратешке правце урбаног развоја:

I. Одрживи економски развој
II. Уређење урбаних насеља
III. Друштвено благостање
IV. Квалитет животне средине
V. Управљање урбаним развојем

Национална стратегија коришћења природних ресурса и добара (*„Сл. гласник РС", бр. 33/12)* овом стратегијом је у делу који се односи на заштићена подручја, као специфичан циљ, утврђена обавеза израде просторних планова подручја посебне намене за заштићена подручја (на основу Одлуке).

Главни, основни циљеви Националне стратегије су:

- усмеравање на и обезбеђивање услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро;
- редуковање негативног утицаја коришћења ресурса на економију и животну средину, установљавањем основних индикатора које треба пратити;
- допринос усмеравању развоја ка одрживој производњи (кроз мање и ефикасније коришћење природних ресурса) и потрошњи (промени устаљених начина потрошње), као и озелењавању јавних набавки.

Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године *("Сл. гласник РС", број 03/17*): Анализе и истраживања за израду Стратегије управљања водама на територији РС до 2034. године урађене су на основу Закона о водама ("*Сл. гласник РС", бр. 30/10 и 93/12*) и подзаконских аката. Стратегија представља плански документ којим се утврђују дугорочни правци управљања водама на територији РС.

Основни циљ стратегије је постизање интегралног управљања водама, односно усклађеног водног режима на целој територији РС и обезбеђење таквог управљања водама којим се постижу максимални економски и социјални ефекти на правичан и одржив начин уз уважавање међународних споразума. Стратегија даје могућа решења (табела 1.4.1)

Табела 1.4.1:Могућа решења снабдевања водом за пиће по општинама

	Садашња ситуација	Могућа решења		Перспектива водопривредне основе	
		I алтернатива	II алтернатива	ближа	даља
Ариље	**Локална, Рзав**	Рзав	/	ПВ, Рзав	ПВ, Рзав

ПВ- све остале подземне воде

Водопривредна основа Србије *(„Сл. гласник РС“, бр.11/02)*:Основни стратешки циљ је одржавање и развој воденог режима којим се обезбеђују најповољнија и најцелисходнија техничка, економска и еколошка решења за јединство управљања водама, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и коришћење вода. Посебни циљеви за заштиту животне средине су: рационално коришћење вода, рационално управљање водама, осигурање заштите и унапређење квалитета вода до коришћења за предвиђене намене, заштита и унапређење животне средине и квалита живота, заштита од поплава, ерозија и бујица, заштита и ревитализација угрожених екосистема, антиерозионо газдовање шумама, унапређење и очување природних и створених ресурса и вредности.

Програм управљања отпадом у РС за период 2022-2031: За стратешку процену најзначајнији циљ овог програма је управљање отпадом у краткорочном и дугорочном периоду, којим се постиже заштита и унапређење квалитета животне средине и здравља. Установљена хијерархија управљања отпадом обухвата смањење количине отпада на извору, поновно коришћење за исту или другу намену, рециклажу, компостирање или добијање енергије, док је последња опција одлагање на депонију. Програмом је дефинисано формирање регионалних депонија, трансфер станица, мрежа центара за рециклажу, компостирање и инсинератора, који су за подручје општине Ариље приказани у следећој табели.

број	општине
Ужице	Ужице, Бајина Башта, Пожега, Ариље, Ивањица, Чајетина

Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. год. *(„Сл.гласник РС“, бр.13/11)*: Конференција у Риу усваја Конвенцију о биолошкој разноврсности (биодиверзитету) и дефинише овај појам као: Свеобухватну разноликост и различитост живих организама, укључујући, између осталог, копнене, морске и остале водене екосистеме и еколошке комплексе чији су део; ово укључује диверзитет у оквиру врста, између врста и између екосистема. Предмет регулисања и циљ Конвенције о биодиверзитету је: очување (конзервација) биолошке разноврсности (биодиверзитета), одрживо коришћење његових компоненти (биолошких ресурса) и приступ и праведна подела добити које проистичу од коришћења генетичких ресурса.

Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности у РС усвојен је 2001 године. Од тог тренутка тај нормативни акт представља основ и оквир за адекватно деловање и развој у правцу очувања биодиверзитета на територији Србије. РС карактерише велика генетичка, специјска и екосистемска разноврсност. Високопланинска и планинска област Републике Србије, као део Балканског полуострва, представља један од укупно шест центара европског биодиверзитета. Уз то, Република Србија је по богатству флоре потенцијално један од глобалних центара биљне разноврсности. Иако са 88.361 km^2 РС чини само 2,1% копна Европе, биолошка разноврсност различитих група живих организама је висока.

Стратегија развоја шумарства Републике Србије („*Сл. гласник РС“, бр.59/06):* Основни циљ ове стратегије је очување и унапређење стања шума и развој шумарства као привредне гране. Значај шума за унапређење животне средине и заштиту природе огледа се у унапређењу одрживог газдовања шумама у заштићеним природним добрима, одрживом коришћењу и валоризацији биодиверзитета шума и система заштите, коришћења и управљања свим функцијама шума у оквиру одрживог развоја, пре свега у погледу заштитних и регулаторних функција у односу на ваздух, воду, земљиште, пределе, буку, ублажавање климатских промена итд. Циљ стратегије

развоја шумарства је и очување и унапређење генетског потенцијала, бројности и квалитета популације дивљачи применом одговарајућих мера планирања, газдовања и контроле. У том смислу предвиђено је одрживо газдовање шумама у свим сегментима (планирање, реализација, располагање) које подразумева стовремено газдовање дивљачи, односно стварање оптималних услова за унапређивање стања аутохтоне дивљачи и њихову реинтродукцију.

Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014. до 2024. године *(„Сл. гласник РС“, бр. 85/14)***:** Визија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Србије заснована је на неколико кључних принципа:

1. Одржива пољопривреда је главна оријентација стратешког деловања пољопривредне политике, која мултифункционалну пољопривреду види као једну од најважнијих привредних грана у руралним подручјима. У овом контексту, поштовање принципа одрживог развоја сектора пољопривреде подразумева:
- раст економске ефикасности сектора пољопривреде, базиран на техничко-технолошком напретку и иновативним производима и решењима,
- одговорно управљање ресурсима и очување биодиверзитета,
- достизање благостања руралног становништва којим би се зауставило даље погоршање демографских трендова;

2. Полицентрични развој, базиран на уважавању различитости система производње и типова пољопривредних газдинства који произлазе из различитих руралних подручја Републике Србије.
3. Модернизација органа и организација, и њиховог оспособљавања за ефикасно управљање јавним политикама.
4. Стабилност и конзистентност пољопривредног буџета, остваривање постављених стратешких циљева захтева неопходна прилагођавања на страни буџетске подршке пољопривреди.

Стратегији развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године (*„Сл. гласник РС”, бр. 98/16);*
Визија развоја туризма до 2025.године:
1) у 2025. години Република Србија ће постати глобално препозната туристичка дестинација као резултат успостављеног система развоја и одрживог управљања ресурсима и координацији активности свих субјеката од значаја за развој туризма;
2) туризам и са њиме повезане делатности ће постати једна од доминантних привредних грана која ефикасно обезбеђује нову додату вредност и одрживо запошљавање и битно доприноси локалном и регионалном развоју;
3) сектор туризма Републике Србије ће бити у стању да ефикасно и флексибилно усклађује своју понуду са савременим трендовима на глобалном туристичком тржишту и понуди аутентична искуства, доживљаје и производе високог квалитета, што ће, уз традиционално гостопримство, бити основа препознатљивости у односу на конкуренцију;
4) туризам ће постати водећи промотер имића Републике Србије у свету као модерне и за посете, одмор и пословање – пожељне дестинације, остварујући сталну иновативну функцију у примени савремених стандарда, нових технологија и заштити природе;
5) својим сталним осавремењавањем, прихватањем и преузимањем глобалних стандарда и модела пословања и управљања, туризам ће постати пожељан сектор за запошљавање и развој каријере, посебно за младе;
6) Република Србија ће на светској лествици конкурентности туризма постати високорангирана и популарна као дестинација.

Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године, са пројекцијама до 2030 *(„Сл. гласник РС", бр. 101 /2015)*: Глобални циљеви нове Енергетске политике и Стратегије развоја енергетике Србије, проистекли су из намере да се, у новим

околностима у земљи и окружењу, у оквиру одабраних приоритетних развојних активности, успоставе квалитативно нови услови рада, пословања и развој целине енергетског система, посебно енергетских производних сектора, на интерном, регионалном и паневропском тржишту електричне енергије и природног гаса производних, преносних, дистрибутивних и сектора потрошње енергије, који ће подстицајно деловати на привредно-економски развој земље, заштиту животне средине и међународне интеграције, укључујући и брже укључење наше земље у ЕУ.

Стратегија регионалног развоја РС 2007-2012*.* - У области заштите животие средине основни циљеви су:

- јачање институционалних капацитета,
- обезбеђење квалитетне воде за пиће,
- заштита од поплава,
- решавање проблема управљања отпадом,
- смањење загађивања на ризичним локацијама,
- пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода,
- унапређење финансирања заштите животне средине на локалном нивоу,
- подстицање одрживог коришћења природних ресурса,
- смањење потрошње енергије и сировина и рециклажа отпада,
- унапређење управљања заштићеним природним добрима,
- развијање јавне свести о значају заштите животне средине.

Стратегија локалног одрживог развоја - Овом стратегијом из 2005.год. су дефинисани циљеви, мере и активности којима ће се створити услови за одрживи развој на локалном
нивоу. Од циљева значајних за Стратешку процену, издвајају се:

- унапређивање заштите животне средине на локалном нивоу,
- рационално управљање ресурсима,
- рационална потрошња необновљивих и коришћење обновљивих ресурса,
- увођење система мониторинга животне средине.

1.5 ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.5.1 Географски положај

Територија општине Ариље се налази у југозападном делу Србије и физичко-географски припада Старовлашко-рашкој регији. Простире се између Златибора, Западног Поморавља, Драгачева и Старог Влаха. Она је смештена у долинама река Моравице, Великог Рзава и Малог Рзава, које припадају сливу Западне Мораве.

У географском погледу ово је брдско-планинско подручје у коме је град смештен на надморској висини од 349 метара, а села у централном и западном делу општине су и преко 1000 метара надморске висине. Највиши врх општине је планина Кукутница, у селу Бјелуша, са 1328 метара надморске висине.

Подручје општине Ариље по административној организацији припада Златиборском округу, а по свом просторном положају обухвата његов источни део. На северу се граничи са општином Пожега, на истоку је општина Лучани, која припада Моравичком округу, на југоистоку и југу се граничи са општином Ивањица (Моравички округ), на југозападу је општина Нова Варош, а на западу су општине Чајетина и Ужице. Површина општине Ариље износи 349 km², на чијем подручју живи 19 784 становника, по попису из 2002 године.

Густина насељености је 48,9 ст/km². У општини Ариље живи 17063 становника (према Попису становништва ,домаћинства и станова 2022.године). Насеље Ариље, које је административно средиште општине, није смештено у геометријском центру територије, већ се налази у североисточном делу општине, на ушћу Великог Рзава у Моравицу. Његов положај је одређен координатама 430 45' с.г.ш. и 200 06' и. г. д. Већина села се налази на удаљености до 10 km од општинског центра. На највећој удаљености од општинског центра су насеља Висока, Бјелуша, Радошево и Бреково.

Слика 1.5.2.1: Положај општине Ариље у Србији

1.5.2 Природни системи и ресурси

1.5.2.1 Геоморфолошке одлике

Територија општине Ариље захвата део простора између 19° 53' и 20°13' ИГД и 43°35' и 43°47'СГШ. Највећи део њене територије припада брдским и брдско-планинским теренима. Најнижим деловима терена припада Ариљска котлина са долинама река Моравице и Рзава кога на 6km узводно од Ариља чине Велики и Мали Рзав. При изласку са Ариљске општине надморска висина Моравичког алувијона је 319m док је највиша тачка на подручју општине врх Куктнице 1382m. Анализирајући сам рељеф на територији опстине Ариље јасно су изражена три стила. Првом стилу припадају терени до 700m н.в. који се одликују блажим падинама и одсуством изражених вертикалних одсека, а тиме и мањом енергијом.

Овај стил је заступљен десно од реке Моравице и у ужем појасу низводно од Клисуре, где захвата делове терена са леве стране реке. Другом стилу припадају терени западно од реке Моравице, који делом чине обронке Мучња и Златибора и где је већи број врхова изнад 1000m н.в. На овом простору се налази и највиши врх на подручју општине 1382m. Присуство дебелих наслага кречњака условило је стварање стрмих кањона у појединим деловима речних токова В. и М. Рзава, као и великиог брија стрмих падина и одсека на скоро свим планинама које чине овај терен. Велика енергија терена довела је до појаве јаружања и плавинских лепеза на местима где постоје стални или повремени речни токови. Развој дренажног система допринео је даљој фрагментацији овог простора и стварању две доминантне, често врло уске речне долине В. и М. Рзава. Оне често прелазе у кањоне висине и до неколико стотина метара.

У кречњацима овог дела терена има појава мерокарстних облика представљених вртачама, појаве пећина и пећинског накита, Водена пећина у Добрачама, појава бездана, Малич, Благаја итд., као и шкрапа виши делови Благаје. Трећем стилу припадају речне долине Моравице, Великог и Малог Рзава. Овде се посебно запажа широка Моравичка долина која се идући од јужног дела општине, почев од Маличке клисуре, левкасто шири све до Ариљске котлине и даље наставља на север где код Грдовића излази са подручја општине идући даље ка Пожешкој котлини. Ариљска котлина настала је на простору где се Рзавска долина спаја са Моравичком. База ове долине представља широку алувијалну раван која се идући на запад издиже око 10-

15m до прве речне терасе на којој се налази центар града Ариља и насеље Пискавице.

1.5.2.2 Геолошке карактеристике и минералне сировине

У геолошком погледу на подручју општине Ариље заступљене су следеће инжењерскогеолошке средине:

(1) Квартарни генетски типови:
- Делувијална глиновита дробина;
- Пролувијални нанос;
- Алувијални нанос Моравице, Рзава и њихових притока;
- Терасни шљунковито – песковито-глиновити седименти.

(2) *Неогени седименти*:
- песковито – глиновити седименти;
- лапори, глине и конгломерати.

(3) *Палеозојске стенске масе - карбоски шкриљци*:
- Метаморфисани кластични седименти: алевролити, псамити и кварцни конгломерати;
- Зелени шкриљци и
- Филомикашисти и др. шкриљци.

Квартарни седименти се налазе трансгресивно и дискондратно, преко неогених (горњомиоценских) седимената и палеозојских шкриљаца. Представљени су терасним песковито – шљунковитим седиментима (остаци тераса), затим делувијалним депозитима, као и алувијалним наносима.

На изучаваном терену су заступљени следећи *квартарни генетски типови:*
- Делувијална глиновита дробина;
- Пролувијални нанос;
- Алувијални нанос Моравице, Рзава и њихових притока;
- Терасни шљунковито – песковити седименти.

Алувијални нанос Моравице, Рзава и њихових притока се јавља континуалног у виду слојева, прослојака и сочива дебљине до око 10m. Приповршинску зону алувиона Моравице, до дубине око 2m, изграђују слабије консолидовани глиновито-песковити седименти. Водозасићени су и мало водопропусни. На основу лабораторијских испитивања, састав тих депозита је следећи: глина 9%; прашина 41% и ситнозрни песак 44% (средњезрни и крупнозрни укупно 6%).

Алувион Рзава је доста глиновитији: глиновитих фракција је око 23%; прашина учествује са око 57%, ситнозрног песак 5% (средњезрни и крупнозрни укупно 13%), док је ситнозрног шљунка свега 2%. Доњи ниво алувијалног наноса изграђују боље консолидовани шљунковито песковити седименти. Неуједначено зглињени, стално водозасићени и средње водопропусни. Порозност је интергрануларна супперкапиларна и у тим колекторима се налази збијена издан, која је у хидрауличкој вези са водотоцима.

Пролувијални нанос је исталожен у коритима потока и због гранулометријског састава и начина седиментације представљају неповољну средину, обзиром да су деформабилни (релативно велико и неравномерно слегање), водозасићени и слабо оцедљиви. Због тога ова средина није погодна са изградњу индивидуалних објеката, односно треба им определити другачију намену.

Делувијани седименти изграђени су од прашинасто-глиновите дробине шкриљаца и представљају, на падинским деловима испитиваног простора, процентуално површински најраспротрањеније депозите. Дебљина делувијума је променљива од 2 до 8m. На гребенима и косама се налази зона елувијума (кора површинског распадања) чија је процењена дебљина 2-5m. Водозасићеност делувијалних наслага

је условљена положајем у конструкцији терена и хидролошким приликама. На вршним деловима падине, гребенима, у сушном периоду су безводни, али су сезонски водозасићени. Прихрањивање се одвија из залеђа падине или инфилтрирањем падавина. Ова глиновита средина је неповољна у условима засецања: лако се вертикално цепа, шкољка, у присуству воде бубри и снижава механичка својства. Пражњење се најчешће одвија дифузно у терасне и алувијалне седименте.

Терасни шљунковито-песковити заглињени седименти представљају најстарије квартарне седименте и изграђују морфолошки јасно изражену терасну раван са котама 135m – 140m. Они су сличног гранулометријског састава као и алувијални депозити, али су знатно повољнијих инжењерскогео-лошких својстава, јер су, због положаја у рељефу оцедљивији, консолидовани су, а ниво издани је дубљи. Представљају повољну средину за фундирање обејката.

Палеорељеф чине: неогени седименти и палеозојски шкриљци.

Неогени седименти, мада на основној геолошкој карти нису констатовани, обзиром да при картирању нису констатовани њихов изданци, са сигурношћу се може закључити да се налазе непосредно у подини алувијалних наслага, на подручју Ариља. Развијени су у два литолошка пакета:

- песковито – глиновити депозити и
- лапори, глине и конгломерати.

Мада нема прецизних података о физичко-механичким карактеристикама ових депозита, може се са сигурношћу говорити о њиховим квалитативним својствима. Наиме ове средине су добро консолидоване, са становишта фундирања и сеизмичности објеката, могу се третирати као основне стенске масе (нису деформабилне и знатно су бољих својстава од алувијалних и терасних депозита).

Палеозојске стенске масе: сачињене су од метаморфисаних кластичних седимената: алевролита, псамита и кварцних конгломерата, зелених шкриљаца, филомикашиста, серицитских шкриљаца, кварцита, а подређено и других чланова из ове серије.

Ове стенске масе су подложне површинским изменама (деградацији) и то је разлог што је кора распадања, као што је већ наведно релативно дебела. Ове стенске масе у целини представљају водонепропусну средину и имају функцију хидрогеолошког изолатора. Знатна испуцалост површинске зоне и формирана кора распадања (заједно са делувијалним наслагама) омогућава акумулирање извесне количине воде, формирајући пукотински тип издани које нису интересантне са становишта водоснабдевања већих урбаних целина. Појава извора је ретка. Атмосферске воде највећим делом отичу површински спирајући распадину са падина, а знатно мањим делом се процеђује у стенску масу и испуњавају слободне пукотине.

Ове стене су углавном шкриљаве текстуре, јављају се у виду плоча и лиски, које су интензивним тектонским процесима убране и не ретко плисиране. Дуж изражених површина шкриљавости које су најчешће глатке, најчешће лако долази до цепања и одламања до ситних иверастих одломака, који се потом током времена лако механички разарају и до глиновите компоненте.

Карактеристичне су секундарне прслинске порозности нарочито у површинском делу, што је последица њихове знатне примерне испрскалости и здробљености. Овакво својство предиспонира процесе њеног даљег уситњавања и распадања која су условљена продирање и деловањем воде-влаге (кроз секундарне пукотине и примарне површи шкриљавости), на њено продубљавање физичког распадања. Утицај мраза у овим стенским масама је доста изражен, а огледа су у проширењу постојећих прслина и пукотина у дубину масе, а изазивањем притисака при чему се нарушава примарна структура.

Због оваквих карактеристика у теренима изграђеним од ових стенских маса бројне су јаруге које су истовремено и правци повремених токова, дуж којих се транспортује

материјал настао спирањем из виших делова природне конструкције. Од савремених геолошких процеса карактеристични су и процеси клижења. На предметном подручју, највећи део падинских терена је оцењен као условно стабилан, обзиром да нису констовани активни ожиљци.

Инжењерскогеолошка својства терена, значајна са становишта урбанизације, су условљена постојањем:

- Тела активних и умирених клизишта;
- Физичкомеханичким карактеристикама алувијалног наноса Моравице и Рзава и њихових притока;
- Пролувијални нанос потока и њихова физичкомеханичка својства;
- Делувијални падински депозити (глиновита дробина) и њихова физичкомеханичка својства;
- Терасни шљунковито – песковити седименти.
- Неогени седименти: миоценски глиновито-лапоровити седименти и
- Палеозојски шкриљци.

Простор општине Ариље није посебно интересантан **по металичним лежиштима**. Појаве одређених металичних минерала јављају се као мање жице, од којих су најинтересантнији минерали мангана. Регистроване су у Радобуђи и у Северову.

Од **лежишта неметала** постоји неколико врста лежишта. Филити су стене настале метаморфозом глинаца и регистровани су на подручју Миросаљаца (горњи ток Миросаљачке реке). Појава филита има и у Богојевићима, али са мањим распрострањењем.

Појава кречњака везана је за средње тријаске и горње кредне сенонске седименте. Средњетријаске кречњачке творевине одликују се високим процентом карбонатне компоненте (преко90%). У геомеханичком смислу овај стенски материјал одликује се добрим карактеристикама, што га сврстава у веома квалитетан грађевински материјал. Кварцни пескови су откривени на подручју Вирова. Јављају се у такозваним џеповима насталим променом режима у седиментацији. Ове количине су доста мале и нису од већег економског значаја.

Цигларска глина је заступљена у Вирову, Миросаљцима и Богојевићима, мада се она јавља као површнски покривач на широком простору моравске долине. Квалитет ове глине се показао као веома добар за цигларство имајући у виду висок квалитет готових производа (цигла, блокови ицреп). Посебно је квалитетан "богојевачки креп" који се ранијих година производио у селу Богојевићи.

Сига (Бигар) има велику употребу као грађевински и декоративни материјал у грађевинарству.Појава бигра има у Добрачама код Водене пећине, међутим ова појава је у склопу извора који излази из пећине, тако да експлотација не би била еколошки оправдана.
На територији општине Ариље највеће количине бигра регистроване су у кањону Малог Рзава у подножју Латвичке планине (засеок Каљевићи) .

Шљункови и пескови у наносу се односе на алувијалне површине које су већим делом изграђенен од речних кластита различите величине зрна.

1.5.2.3 Хидрогеолошке и хидролошке карактеритике

Хидрогеолошка својства[3]

Хидрогеолошка функција стенских маса је условљена литолошким саставом и положајем у рељефу. Због тога издвајају:

- *Изразити хидрогеолошки колектори,* које сачињавају песковито – шљунковите наслаге квартара – алувијални и терасни депозити, а нешто мање су водопропусни пролувијални (прашинасто песковити) депозити. Они се налазе у повлатним приповршинским деловима терена
- *Хидрогеолошки колектори* средње до слабије водопрописни делувијална глиновита дробина и зоне интензивније деградираних шкриљаца.
- *Хидрогеолошки комплекси* су присутни у неогеним (горњомиоценским) песковито-глиновитим и лапоровитим седиментима.
- *Изразити хидрогеолошки изолатори* су глине и палеозојски шкриљци који се налазе у подини претходних седимената.

Овакав састав и односи колектора и изолатора условили су и постојање издани:

- Збијена издан је формирана у песковито-шљунковитим наслагама, односно интетргграуларним агрегатима пора, које се налазе у оквиру ових колектора. Та издан је у хидрауличкој вези са водотоцима (Моравицом и Рзавом), односно њен режим је зависан од нивоа воде у овим водотоцима. Ниво издани је близак површини у време високих водостаја, а лети опада. Нажалост нисмо имали податке о осцилацијама нивоа издани, тако да их и не наводимо. Подину овој издани чине неогени глиновито-лапоровити депозити.
- У делувијалним депозитима такође егзистира збијени тип издани, али због релативно њихове мале дебљине и порозности, та издан није богата водом и није интересантна са становишта водоснабдевања (сем индивидуалних домаћинстава), али је њено присуство битно са становишта стабилности терена и услова изградње објеката. Наиме она се третира као неповољан агенс, јер доприноси појави нестабилности ископа и косина. Прихрањивање ове издани се одвија од падавина и топљења снежног покривача, а пражњење, дифузно у виду пиштевина и извора мале издашности.
- Разбијена издан, сиромашна водом налази се у пукотинским системима интезивније деградираних шкриљаца. Ова издан није значајна, како са становишта водоснабдевања, тако и изградње објеката, тако да о њој неће бити речи.

Хидролошка својства

На територији општине Ариље постоје развијена три маркантна водотока, који се од осталих разликују како по својој дужини тако и површини терена који дренирају. То су идући по величини Моравица, Велики Рзав и Мали Рзав. Припадају подсливу Западна Морава, водно подручје Морава. Велики и Мали Рзав се уливају један у други око 6 km узводно од Ариља према Радобуђи док се Велики Рзав потом улива у Моравицу у Ариљској долини око 3 км низводно од центра Ариља. Реке Моравица и Велики Рзав су према Одлуци о утврђивању Пописа вода 1 реда, категорисане као воде I реда ("*Сл. гласник РС" бр.83/10).*

Главни правац пружања водотокова је север-северозапад – југ-југоисток. Попречно на овај правац јављају се раседне структуре које такође дефинишу праце пружања

[3] *Елаборат о инжењерскогеолошким и сеизмолошким утицајима на валоризацију терена на подручју плана генералне регулације Ариља, Гео-инг интернационал, документација за потребе израде ПГР-а општине Ариље*

водотокова. Према томе уопште угледано најдужи део дренажног тока на територији општине Ариље прати ова два правца.

Од секундарних токова који посебно прате ове правце пружања су Пањица, Трешњевачка
река, Гривска река, Новотовића река и Латвичка река. Биљевачка и Миросаљачка река делимично прате ове правце пружања. Велики Рзав и Моравица имају проток воде по 8 m^3/s.

РХМЗ располаже хидролошким подацима са хидролошких станица површинских вода на рекама Моравици, Великом Рзаву и Малом Рзаву Локације хидролошких станица површинских вода дате су (табела 1.5.2.3):

Табела 1.5.2.3: Локације хидролошких станица површинских вода

Ред. бр.	Назив водотока	Назив хидролошке станице	УТМ координате положаја станице		Кота "0" (тпт)
			X	У	
1	Моравица	Градина	427494	4835125	377,04 (НВТ2)
2	Моравица	Ариље	428407	4844582	326,50 (НВТ2)
3	Велики Рзав	Крушчица	414040	4839305	515,16 (НВТ2)
4	Велики Рзав	Радобуђа	423446	4843668	347,78 (НВТ2)
5	Мали Рзав	Крушчица	417366	4837832	617,79 (НВТ2)

На територији општине Ариље налази се велики број мањих и већих извора. Тачан број извора није утврђен, али је регистровано око 40 извора. По бројности извора посебно је интересантно подручје Северова и Крушчице, чија је база изграђена од дијабаз-рожначке формације. Међутим зона контакта тријаских кречњака и палеозојских шкриљаца има посебан значај јер се у овом делу терена ослобађа вода која је пукотинским системима доспела до дубљих делова кречњачког масива. Значајни извори по количини воде из зоне контакта су велика и мала бања у Клисури, затим извори мање издашности дуж пута Ариље – Ивањица, у подножју планине Малич.

На неколико километара од ушћа Пањице у Моравицу налази се Водена пећина из које истиче читав поток. Још увек није испитано да ли се овде ради само о извору или и делу вишег тока који понире и овде се поново јавља. Вода из водене пећине је изузетно богата бикарбонатом који се врло брзо излаже одмах после изласка из пећине, тако да се могу приметити веће количине овог материјала у непосредној околини. Сам извор је доста јак.
У кањонима главних речних токова такође се јавља већи број извора што је и разумљиво јер на тим местима долази до пражњења издани. Овде треба рећи да се на територији општине Ариље вода из кречњачке издани највећим делом празни директно у речна корита. Познат је и извор Зијаче који спада у типична крашка врела. Од већих извора још је понато Малско врело у Латвици, врело на Клокочу – Поглед, затим Топалско врело у Вигошту који су каптирани и користе се за пиће. Највећи део извора који се налазе у вишим зонама терена су каптирани и користе се за домаћинства.

На територији општине Ариље нема значајних појава минералне воде. Дубоки разломи дуж којих се јавља и магматска активност довели су до тога да вода са површине допре у дубље делове земљине коре где се одвија њена појачана минерализација. Тако у селу Церова имамо појаву разбијене издани киселе воде.

Поред ове разбијене издани киселе воде постоје још две бање а то су у Крушчици и Високој. Одликују се лековитом водом и нешто вишом температуром посебно у Високој.

1.5.2.4 Сеизмолошки показатељи

Сеизмичност подручја (сеизмички хазард) је веома значајно питање како са становишта безбедности грађања и објеката, тако и из економских разлога – сеизмичка превентива знатно поскупљује изградњу објеката. Подручје Ариља, сврстано је међу сеизмички угрожена подручја, (олеата за повратни период земљотреса од 475 година) припада интензитету ***VII-VIII.*** Локално је интензитет различит и постоје зоне у којима је знатно мањи, али и оне код којих је и већи од номинованог. Због тога је неопходно извршити одговрајућа испитивања, која ће омогућити издвајање зона различитих сеизмичких интензитета.

У терену оваквог састава постоје одговарајућа ограничења:

- терени подложни клижењу, како у статичким, тако и у динамичким условима изазваним очекиваним сеизмичким силама;
- слабије носиви терени, неповољни у статичким, али неупоредиво више у динамичким условима изазваним очекиваним сеизмичким силама ;
- терени подложни плављењу површинским и подземним водама;
- терени подложни спирању, јаружању.

1.5.2.5 Климатске карактеристике

Најближа метеоролошка станица се налази у Пожеги, тако да су у табели дате вредности измерене, на тој станици. Подаци за Ариље се делимично разликују, првенствено у нешто вишим температурама, падавинама и у далеко мањем броју дана са маглом.

Основне карактеристике климатских елемената овог подручја одређене су његовим географским положајем, циркулацијом атмосфере, рељефом и степеном континенталности. Клима у овом делу Србије има умерено–континенталне одлике, са четири јасно диференцирана годишња доба. Карактеристике климе су следеће: умерено топла лета и умерено хладне зиме, блага и дуга прелазна доба, топлије јесени од пролећа, доста је падавина током зиме, пролећа и јесени, а нешто мање у летњим месецима. Само највиши делови подручја имају слабије изражена обележја субпланинске климе, где су лета прохладна, зиме оштре, а јесени су топлије од пролећа.

Просечна годишња температура ваздуха је +9.2^{o}C. Апсолутни максимум температуре је +39.3^{o}C, а апсолутни минимум је -29.2^{o}C. Просечна гдишња количина падавина је око 800 mm/m^{2}. Распоред падавина је веома повољан, јер у вегетационом периоду падне око 60% од укупне годишње количине падавина. Највећа облачност је зими, а најмања у јулу, августу и септембру. Дебљина снежног покривача је 30-50 cm, док је око 32.5 снежних дана у години. Ветрови најчешће дувају из правца запада и северозапада. Због конфигурације терена и високих брда, ветрови никада нису изразито јаки, тако да се ретко претварају у олујне непогоде. Релативна влажност ваздуха је око 80%. Само у изразито сушним годинама у долинама Моравице може, током августа, пасти нешто испод 80%.

1.5.2.6 Педолошке карактеристике

Подручје општине Ариље одликује се разноврсним типовима и подтиповима земљишта.
Земљишта су изразито хетерогена по производним вредностима, литолошкој подлози, старости, дубини активног слоја, водном и ваздушном режиму и др., што опредељујуће утиче на начине њиховог коришћења.

На релативно малом простору, које захвата подручје општине Ариље, издвајају се четири велике групе земљишта:

- земљишта речних долина, сувих речних и језерских тераса и котлина – заузимају око10% пољопривредних површина и имају велики значај за пољопривредну производњу (повољна конфигурација, дубок и плодан оранични слој, повољна клима, могућност наводњавања),
- новостворена земљишта у првој зони делувијалне акумулације – јесу доминирајућа земљишта и заузимају око 70% површина. То су углавном неразвијена земљишта са различитом производном вредности. Поред доминирајућих ливада, пашњака и шума, ова земљишта су погодна за узгој малина и другог воћа (јагодасто воће, шљива, јабука), кромпира, сејаних ливада и др.
- скелетоидна земљишта изнад и испод прве зоне делувијалне акумулације – су настала углавном под деградираним шумама и пашњацима деловањем ерозије. Заузимају око 15% површина и највећим делом се налазе у брдско-планинској зони
- планинске црнице на кречњачкој подлози у зони травне вегетације, на планинским висоравнима обухватају испод 5% површина и налазе се у југозападном делу Општине. Имају различиту производну вредност и користе се за гајење кромпира, или су под пашњацима, ливадама и мањим жбуњем.

1.5.2.7 Флора и фауна [4]

У флористичко-вегетацијском смислу, подручје Великог Рзава је разнолико. На најнижим деловима јављају се шуме беле јове Alnetum incane, шуме беле и крте врбе Salicetum albae-fragilis шуме црне јове etum glutinosae. Потом се јављају мешовите храстове шуме китњака и цера *Quercetum petreae-cerris,* шуме сладуна и цера *Qercetum farnetto cerris*, шуме китњка и граба *Querco – Carpinetum moesiacum* и шуме цера *Qercetum cerris* док се на стаништима која су заклоњена и свежија налазе шуме мезофилне шуме букве *Fagetum montanum*. У овом подручју заступљене шуме црног граба и црног јасена *Orno- Ostryetum carpinifolie,* шуме црног граба, јавора и букве *Aceri – Ostryo –Fagetum,* шуме грабића и црног граба *Carpinetum orientalis serbicum,* а постоје фрагменти шуме смрче *Piceetum excelsae montanum serbicum*, шуме смрче и јеле *Abieti- Picetum serbicum* и шуме смрче и букве *Piceo-Fagetum.*

Од 170 биљних врста, 78 врата има нацинални или међунагодни значај, а 36 је са статусом заштићених дивљих врста. На овом просоту живи 5 ендемичних врста биљака: *Edraianthus graminifolius, Sesleria albicans subs. angustifolia, Pseudofumaria alba subsp. leisperma, Heliosperma pusillum subsp. Monachorum и Melampyrum hoermannianum.*

Међу тринаест реликтних врста убрајају се: црни граб (*Ostrya carpinifolia),* оштролисна констрика *(Ruscus aculeatus*), широколисна констрика *(Ruscus hypoglossum),* и клокочика *(Staphylea pinnata).*

Забележено је око 90 врста акватичних макробескичмењака у оквиру 11 животињских група, од којих су преко 50% издвојене као осетљиве врсте.

Од заступљених риба на пласнком подручју посебно су значајне врсте које имају статус међународног значаја за очување разноврсности фауне риба, као и на националном нивоу као строго заштићене врсте: кеслерова кркуша (*Romanogobio kessleri*), вијуница (*Cobitis elongata),* балкански вијун (*Sabanejewia balcanica)* и пеш *(Cottus gobio).* Идентификација новог аутохтоног хаплотона поточне пастрмке *(Salmo*

[4] *Извод из студије заштите Специјално резервата природе „Велики Рзав“, Београд, Завод за заштиту природе 2023*

trutta) указује на то да је метапопулација из горњег тока реке Велики Рзав остала генетички аутохотна и неконтаминирана и да представља природни резервоар и извор аутохотних гена. Од осталих акватичних организама издваја се присуство поточног рака *(Austropotamobilis torrentium),* строго заштићене врсте бескичмењa, чије очување је од националног и међународног значаја.

Од 17 врста водоземаца и гмизаваца жабе (зелена жаба *Pelophylax kl. esculentus*, велика зелена жаба *P. ridibundus* и мала зелена жаба – *P. lessonae*, као и поскок *Vipera ammodytes*) имају статус заштићене врсте док су остале строго заштићене према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

Евидентирано је 121 врста птица од којих су 84 гнездарице. Од тога је 103 заштићено према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, од чега 25 врста има међународни значај јер се налазе на додатку I Директиве о птицама (209/147/EC) што ово подручје сврстава у потенцијална Подручја од посебне заштите (pSPAs – Special Protection) односно потенцијална Natura 2000 подручја. Највећи део локалитета „Кањон Зимовник – Бела река“ налази се у обухвату pSPA „Мучањ-Рзав“. Јужни део локалитета „Кањон Зимовник – Бела река“ се налази у граница међународног значајног подручја за птице (IBA – Important Bird Area) под називом IBA „Мучањ“.

У оквиру предметног подручја налази се предложена подручја од значаја за Заједницу (pSCIs- of Community Importance) тј. потенцијална Natura 2000, подручја од значаја за заштиту дивљих врста и типова станишта:Велики Рзав, ток реке са обалом, „Бела земља“- у оквиру локалитета „Орловача“ и „Мучањ-Рзав“ којим је у целости обухваћен локалитет „Кањон Зимовник - Бела река“

Локалитет Кањон Зимовник-Бела река у оквиру заштићеног подручја је у обухвату IBA „Мучањ“ које је верификовано 2020.год од стране међународне организације за заштиту птица BirdLife Internacional.

IBA „Мучањ“ идентификовано је као подручје значајно за ширење гнездеће колоније белоглавог супа *(Gyps fulvus*). Идентификовано је 23 врсте птица – сури орао (*Caprimulgus europaeus),* буљина (*Bubo bubo*), легањ *(Caprimulgus europaeus*), змијар (*Circaetus gallicus),* прдавац *(Crex crex),* црна жена (*Dryocopus maritius)* и виноградарска стрнадица (*Embezia hortulana).*

На подручју се може очекивати стално или повремено присуство 44 врсте сисара, од којих је најзначајније слепо куче (*Spalax leucodon*), видра *(Lutra lutra*), шарени твор (*Vormela peregusna)* и мрки медвед (*Ursus arctos).*

Шуме и газдивање шумама:

Површина под шумама је око 38% обухвата плана, али је структура шума лоша, са малим процентом (26%) високих шума, природно или вештачки насталим, док државне шуме не покривају јединствену површину, већ се простиру на великом броју мањих просторних јединица, што се негативно одражава на квалитет управљања и одржавања шума.

Граница Плана обухвата део Газдинских јединица: „Венац - Благаја", „Голубац - Дубовац", „Добрачко - Латвичке шуме" и „Шупља јела" којима газдује Шумско газдинство „Ужице" Ужице.

Основна намена шума је производња техничког дрвета, стална заштита шума (изван газдинског третмана), заштита вода (водоснабдевања) II степена и заштита земљишта од ерозије. Остале површине под шумама су у приватном власртништву.

На обухваћеним површинама се налазе састојине: букве, шикара, цера, граба, шуме грабаића, црног граба и црног јасена, јова, китњака, сладуна и вештачки подигнуте састојине: смрче, белог бора, црног бора, јеле, осталих лишћара и осталих четинара. Степен угрожености шума од пожара креће се од I до VI степена угрожености, у зависности од састојине.

Обухвата шуме високе заштитне вредности НСУР - 4 (заштита земљишта од ерозије, заштита вода, стална заштита шума), представљају подручја која пружају основне природне користи у критичним ситуацијама.

1.5.2.8 Предеоне одлике

Предео припада групи руралних културних предела који се, као део природне целине брдско планинског подручја Западне Србије, препознаје по мозаичној структури „шаховског поља“ у ком се смењују брда и котлине. На основу параметара компактности, кохерентности, природности и отворености, вредност простора истраживаног подручја се може сагледати кроз два карактера предела. Први је брдско долински који се издиже и спушта дуж Великог Рзава, обрастао шумском вегетацијом високог степена кохерентности и природности а смањене отворености. Други тип предела као тежиште има реку Моравицу и њене притоке, са аграрним агрошумским комплексима и мозаично расутим насељима. Овај тип предела има мању компактност и кохерентност али већу отвореност. Поред отворености аграрно рурални део има високу стопу специфичности (воћаркси крај) са сличним аграрним обрасцима. Због великог учешћа аграрних површина у намени земљишта може се рећи да је природни предео у последњих неколико деценија нарушен али се стабилност појединачних елемената предела повећава. Као део атара руралних насеља, агрошумски простори и комплекси аграрних простора формирају поља која органски прате геометрију терена. Конфигурација предела је условљена и дужином ивица предеоних елемената шумских комплекса и мреже водотокова, али и ивицом насеља и аграрних комплекса.

Јединствена слика овог културног руралног предела се огледа у високом степену природности дуж Великог и Малог Рзава, али и кохерентности и комплексности природних и културних елемената предела (изграђено ткиво централног насеља Ариље; расути тип руралних насеља и обрађене пољопривредне површине – комплекс аграрних простора,…). Метрички параметри којима се изражава степен осетљивости (Шенон индекс диверзитета, компактност ивица и фрагментација природних и природи блиских предеоних елемената – биотопа, енергија рељефа) указују на висок степен осетљивости структуре предела. За разлику од већине руралних простора РС у којима је депопулација присутна у већој мери а самим тим и зарастање ливада и ширења шумских комплекса, у Ариљу је присутно ширење пољопривредно воћарског рејона и отворености предела, без могућности ширења високе вегетације. Углавном су шумски комплекси јасно издвојени. С друге стране, у руралним насељима, приметно је нестајање елемената традиционалне архитектуре и уређења окућница. Овај степен осетљивости карактера предела захтева јасна морфолошко-еколошка и предоно-обликовна правила уређења предела.

1.6 СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ

1.6.1 Мрежа насеља, демографске прилике, јавне службе

Општину Ариље чини двадесет једно рурално насеље и једно насеље урбаног карактера (Ариље). Сеоска насеља су: Бјелуша, Богојевићи, Бреково, Вигоште, Вирово, Висока, Вране, Грдовићи, Гривска, Добраче, Драгојевац, Крушчица, Латвица, Миросаљци, Поглед, Радобуђа, Радошево, Северово, Ступчевићи, Трешњевица, Церова. Број становника је у последњих педесет година у благом опадању, са различитом динамиком.
Укупан број становника у општини прати демографски тренд на нивоу републике и у паду је према последњем Попису из 2022.год. и износи 17063 становника, што је за -1729 становника мање или за 9,2 %.
Поступак израде демографских пројекција је „осетљив“ у смислу правилног постављања хипотеза о природном и механичком кретању становништва у будућности, посебно на нижем територијалном нивоу. општине/градова.
Процене и трендови кретања становништва у основном плану је углавном оптимистично предвиђао да ће укупан број становника износити 2011. године на подручју општине Ариље 19394 тј. на градском подручју 7418 становника према, док је за 2021.год. предвиђено повећање на 19735.
Наведене процене су се нереално показале посебно када према подацима Републичког завода за статистику (Пројекције становништва Републике Србије 2011-2041) процењен број становника на подручју Општине Ариље 2041.године износи 17012 (средња варијанта хипотезе о кратању фертилитета) тј 16.816 становника (нултог миграционог салда).
На основу расположивих података можемо очекивати да се тренд смањења броја становника настави и у будућем периоду.

Међутим, уколико дође до значајнијег социо-економског развоја, одступања у односу на овај сценарио десиће се у правцу опоравка стопе наталитета, већег ангажовања радне снаге и прерасподеле у структури делатности запосленог становништва. За такве промене највећи демографски потенцијал имају насеља Ариље, Вигоште, Поглед, Грдовићи, Вране, Церова и Ступчевићи. У случају негативних промена, процес демографског старења би се интензивирао, структура делатности остала немодернизована док би се постепено смањивао обим радног контигента. Овакав сценарио највише прети насељима са најслабијим демографским потенцијалом Гривска, Висока, Крушчица, Добраче, Северово, Бјелуша, Радошево, Бреково и Латвица.

На основу тога формулисане су две могуће варијанте будућег популационог развитка према којима укупан број становника на посматраном подручју ће износити око 16860 очекивана варијанта и оптимистична варијанта од 17890 становника. Пројекција броја становника према варијанти I представља сценарио умереног пада, који не претпоставља значајне промене у друштвено-економској структури становништва. Уколико, међутим, дође до значајнијег социо-економског развоја планског подручја могућа су одступања у односу на овај сценарио зато је урађена варијанта II пројекције, која представља оптимистичну варијанту. Применом планских мера подстицаја наталитета, привредног раста, запошљавања, активирањем аутохтоних потенцијала и подршке руралним подручјима у погледу образовања, оспособљавања и креирања радних места, може се очекивати благи пораст становништва.

1.6.2 Привреда

Привредне активности у општини Ариље се базирају на пољопривредној производњи и сектору малих и средњих предузећа. Најразвијенија грана пољопривреде подручју

општине Ариље је воћарство, у коме доминира производња малине, која је економски најзначајнији производ пољопривредне производње. Гаји се на површинама од око 1500 ha, на којима се производи годишње у просеку око 20000 t. Од других врста јагодастог воћа на мањим површинама се гаји купина. Последњих година у проузводњу се уводе и култивисана високожбунаста боровница и интензивна производња јагоде. Шљива је по засађеним површинама на првом, а по обиму производње и економском значају дели друго место са јабуком. Ариљски крај постаје све више познат по производњи квалитетних јабука. На површини од око 750 ha производи се годишње око 4000-5000 t јабуке, што чини скоро половину од укупне производње јабуке у Златиборском округу. На подручју Општине се у мањим количинама производе и друге врсте воћа, и то крушка, трешња, вишња, дуња, орах и др. Сточарство на подручју општине Ариље је по вредности производње и економском значају на другом месту, што није у складу са расположивим агроекономским и другим развојним условима. Ратарска производња је највећим делом у функцији сточарства, при чему се производња жита константно смањује. У сточарству преовлађује узгој крупне стоке, заступљено је и овчарство, али са тенденцијом смањења грла, свињарство је врло мало заступљено, нема производње фармске производње већ се производња одвија на газдинствима са малим бројем грла. Од ратарских култура у зони реке Морвице заступљена је производња стрних жита, кукуруза и кромпира чија се производња протеже и до највиших делова општине. Подручје општине Ариље спада у веће произвођаче кромпира у Републици Србији. Кромпир се производи на целом подручју Општине, при чему се највећа производња (око 60%) остварује у Бјелуши и Трешњевици. Производња поврћа се претежно (преко 99%) обавља на отвореном простору.

Упоредо са пропадањем индустријске производње током 90-их година прошлог века, у општини Ариље се одвијао се развој мале привреде која се показала виталним сегментом локалне економије у периоду неповољних и нестабилних услова привређивања. У даљем педиоду, некада мале радионице занатског типа, у данашњем економском окружењу прерастају у мала приватна предузећа и апсорбују највећи део радне снаге која је остала без посла пропадањем великих друштвених фирми. У погледу гранске структуре, може се говорити о извесној усмерености концентрације производних капацитета у поједине индустријске секторе што се одражава на препознатљивост привреде/индустрије Општине у регионалним оквирима, односно на специјализацији производа с овог подручја. На првом месту реч је комплексу текстилне индустрије и разноврсности производње у оквиру ње (нпр. производња рубља, одеће, трикотажних тканина, тешке конфекције, предмета од текстила и др). Следећи бренд је производња прехрамбених производа заснована на богатој сировинској основи али са недовољно широко развијеном палетом производних грана. Углавном је реч о бројним капацитетима за складиштења и примарну прераду воћа (пре свега хладњаче за малине) али недовољности капацитета виших фаза прераде и са тек спорадичним развојем производње кондиторских производа, прерада меса и млека и сл. Комплекс дрвопрерађивачке индустрије обухвата производњу резане грађе, али и различите нивое финализације дрвета, од основне прераде у виду лајсни и подних облога, па до намештаја и кухињских елемената. Комплекс металске индустрије обједињује различите производне гране (производње металних проозвода, жичане робе, ливених производа) организоване кроз десетину производних капацитета.

Слабије изражена разноврсност производње присутна је у области електроиндустрије (производња машина, инсталационих материјала, професионалне опреме). На подручју Општине формирала се неравномерна територијална структуре индустрије. Током почетне фазе индустријализације насеље Ариље постаје примарни центар индустријског развоја. Кроз касније фазе развоја, индустријска активности се ширила радијално, ка и у приградским насељима, дакле у североисточни део Општине, и била је праћена интензивнијим социо-демографским развојем у њима. Ова насеља су

даљим интензивирањем предузетништва додатно оснажила у погледу концентрације производних активности већих и мањих капацитета. Упоредо, мада слабијим инензитетом, одвијала се концентрација производних капацитета дуж магистралног пута јужно од Ариља. С аспекта просторног развоја, агломерирање делатности током последњих деценија углавном је имало спонтани ток.

У долини Малог Рзава форирано је неколико рибњака за узгој пастрмке. На подручју општине не постоје прерадни капацитет за произведену рибу па се сва количина продаје у ресторанима, продавницама рибе и пијацама. Развијено је и пчеларство као и сакупљање шумских плодова и лековитог биља. Органска производња није сертификована.

Туризам и рекреација на територији општине Ариље, уз комплементарне активности (пољопривреду, занатство, угоститељаство итд.), представљају потенцијално врло значајну привредну активност, првенствено због повољних природних услова и изузетних природних и културно-историјских вредности. Међутим, туризам, као привредна грана, није развијен на задовољавајућем нивоу. Постојећи капацитети не дају могућност ширењу туристичке услуге, па се не могу очекивати већи економски ефекти од туристичке делатности без улагања у исту.

Туристички промет последњих година показује тенденцију раста у погледу броја туриста и броја ноћења. Идеално место за одмор и рекреацију је гарни хотел "Млинарев сан" саграђен недалеко од центра града, на обали Великог Рзава. Поред обала Рзава налази се више пријатних и скровитих плажа "Боса нога", "Сињине чари", "Уски вир", "Урјак".

Сектор малих и средњих предузећа у руралним пределима општине Ариље је веома развијен. У већини руралних средина изграђене су хладњаче за замрзавање јагодастог воћа, посебно је њихов број велики у долини реке Моравице где се налазе и највеће производне површине јагодастог воћа.

1.6.3 Инфраструктура

1.6.3.1 Саобраћајна инфраструктура

На подручју општине Ариље је од видова **саобраћаја** заступљен само друмски саобраћај. Од државних путева, преко подручја општине Ариље пролазе:

- Државни пут првог реда ДП ІБ реда број 21 (стара ознака М21/1), правац Нови Сад - Ириг - Рума - Шабац - Коцељева - Ваљево - Косјерић – Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница, на деоницама број 02131 и 02132 од почетног чвора број 2318 Пожега (Ариље) код km 209+141 до завршног чвора број 2131 Прилике код km 240+941, а у обухвату Плана од km 218+941 до km 225+310.
- Државни пута другог реда ДП ІІА реда број 196 (стара ознака Р-228), правац Лис - Ариље - Висока - Љубиш, на деоницама број 19601 и 19602 од почетног чвора број 18102 Лис код km 0+000 до завршног чвора број 19601 Чубраци код km 50+740, а у обухвату Плана од km 10+394 до km 15+126.

Веза са другим видовима саобраћаја своди се првенствено на везу са железничком пругом у Пожеги. Јавни превоз за локалне потребе се огледа у аутобуским линијама Ариље-Крушчица-Висока и Ариље-Добраче-Бјелуша. Мрежу путева на подручју општине Ариље чине локални путеви у дужини од 250 km, некатегорисани путеви у дужини од 400 km, регионални пут у дужини од 43 km и државног пута у дужини од 17,7 km. Целокупна мрежа путева се везује на државни пут ДП ІБ 21и на државни пут другог реда ДП ІІ А број 196.

На подручју општине Ариље планирана је изградња државног пута првог реда (ауто – пут Е – 763), Београд – Јужни Јадран, деоница Пожега – Бољаре (Граница са Црном Гором). Пратећи алтернативни путни правац ауто-пута и зона утицаја коридора ауто-

пута на окружење (најближа насеља, туристички простори, заштићена подручја природних вредности, сливови акумулација и сл.), биће сагледани у Просторном плану подручја посебне намене. Планска решења просторног плана за коридор ауто-пута биће утврђена са већим степеном детаљности у односу на коридоре других магистралних инфраструктурних система.

1.6.3.2 Водоснабдевање и канализациона инфраструктура

Системом за водоснабдевање општине Ариље покривено је градско језгро и 12 околних месних заједница, које су у непосредној близини града или се налазе у равничарском делу општине. Овим водосистемом је обухваћено око 60% становништва општине Ариље.

Табела 1.6.3.2: Изворишта и количине воде за водоснабдевање у градском систему

Извориште	Количина (l/s)	Просечна потрошња (l/s)
Регионални систем "Рзав"	100,00	50,00
Извориште "Клокоч"	4,50	4,50
Латвица "Малско Врело"	10,00	6,00
	114,50	60,50

Примарно водоснабдевање највећег броја потрошача је са водосистема “Рзав”. Тренутна просечна потрошња са овог водосистема је око 50 l/s, а у оквиру предвиђених квота унутар система “Рзав” Ариље може да користи максимално 100 l/s, што представља значајну резерву и даје велике могућности за проширење општинског система за водоснабдевање, али други проблем представљају сушни периоди када се количина испоручене воде општини Ариље смањују и испод 30 l/s. Остала насеља се снабдевају водом са мањих локалних изворишта која нису у градском водоводном систему и која се недовољно контролишу. Због конфигурације терена, удаљености и мале густине насељености, та насеља нису предвиђена за прикључење на градски водоводни систем.

Општина Ариље спада у значајне произвођаче воде за пиће у регионалном контексту, чему је допринео развој међуопштинског система за водоснабдевање "Рзав" (Регионални систем за снабдевање становништва водом-подсистем "Рзав"). Овај систем сада опслужује водом становништво и привреду насеља у општинама Ариље, Пожега, Лучани, Чачак и Горњи Милановац. Вода се захвата из живог тока реке Рзав на прегради „Шевељ“, а пречишћава на ППВ „Рзав“, капацитета 1200 l/s.

Регионални водосистем "Рзав" снабдева водом за пиће око 250.000 становника и привредно-индустријске објекте Ариља, Пожеге, Лучана, Горњег Милановца и Чачка. Пуштен је у рад крајем 1993.године.

Пројектовани концепт водосистема "Рзав" заснива се на прикупљању и довођењу слободним падом акумулисаних вода реке Великог Рзава (са изградњом акумулације "Сврачково") до постројења за пречишћавање воде на брду Клик, затим њиховом пречишћавању и дистрибуцији воде за пиће до градских резервоара у Ариљу, Пожеги, Лучанима, Чачку и Горњем Милановцу. Према пројектној документацији изградња система "Рзав" је предвиђена у две етапе субсистем "Рзав 1" и субсистем "Рзав 2"), с тим што је прва етапа подељена на две фазе:

Прва фаза, са укупним капацитетом пречишћавања и дистрибуције питке воде до 1200 l/s, и то изградњом привременог водозахвата "Шевељ" са потисним цевоводом до ППВ "Ариље", а затим и акумулације "Сврачково". **Друга фаза**, са укупним капацитетом пречишћавања и дистрибуције питке воде од 2500 l/s, која ће се постићи изградњом узводних акумулација "Роге" ("Орловача") и проширењем ППВ-а "Ариље" са додатним цевоводом сирове воде. Воде Великог Рзава ће се користити вишенаменски са циљем производња електричне енергије, снабдевања водом становништва и индустрије, заштите од поплава, оплемењивање малих вода.

Водозахват на реци "Рзав", односно бујична преграда "Шевељ", налази се око 1,5 km узводно Великим Рзавом од ушћа Великог Рзава у Моравицу . Водозахват "Шевељ", лоциран је на крајње западном делу Врањског поља у проширеном делу речне долине Великог Рзава. После изласка из клисуре, узводно од преграде "Шевељ", Рзав формира широку речну долину која се простире до Ариља и улива Великог Рзава у Моравицу. Објекат је, дакле, лоциран у долинском делу терена, док околни простор припада брдско-планинском рељефу са врховима вишим од 800 mnm. Речна долина је на котама од 332 mnm до 340 mnm, док је корито реке на самом водозахвату испод коте 300 mnm. Концепт овог решења је да се сирова вода захвата преко захватне грађевине уз механичко пречишћавање (аутоматске решетке и сита), а затим помоћу пумпне станице лоциране на левој обали Рзава (~200 m низводно од преграде), потискује до фабрике за прераду воде (капацитета 1200 l/s). Након третмана, вода се транспортује ка резервоарима општинских центара, односно ка крајњим корисницима.
Генерално, садашњи водоводни систем "Рзав" чини:

- водозахват сирове воде (на бујичарској прегради "Шевељ"),
- систем за потискивање воде од водозахвата до постројења за прераду воде,
- постројење за прераду воде (ППВ.),
- систем за дистрибуцију воде од ППВ.-а ка конзумном подручју.

Водозахват - преграда "Шевељ"

Бујичарска преградна "Шевељ" на Великом Рзаву подигнута је после другог светског рата. Преграда је гравитационог типа, изведена од зидних контрафорова између којих је испуна од ломљеног камена. Висина бране је 12,85 m, са слободним преливом димензија 23m x 3,25m, пропусне моћи око 281 m^3/s. Преграда "Шевељ" је за потребе водосистема додатно реконструисана облагањем преливних површина и слапишта армирано-бетонским плочама.

По питању објекта за прихат површинских вода, искоришћен је постојећи захват (ван функције) намењен за малу електрану. У исти је уграђена аутоматска решетка и сита. Према резултатима мониторинга током 2013.год. и прве половине 2014.год, водостај Великог Рзава на профилу водозахвата "Шевељ" осцилује у интервалу од 2,75 метара, од коте 338.6 до коте 341.35 mnm. Кота прелива је 338.75 mnm, што указује да су у појединим периодима године, вода Великог Рзава само у функцији водоснабдевања и очувања биолошког минимума. Протицај, у зависности периода године варира од 876 l/s до 144478 l/s. Просечна количина воде која се захвата за потребе водоводног система "Рзав" у разматраном периоду, износи око 531 l/s.

Канализациони систем општине Ариље је слабо развијен у Зони насеља Ариље и Зони државног пута првог реда и реке Моравице, док у насељима Брдско-планинске зоне непостоји.

Поједини делови приградских насеља имају засебне колекторе, тако да у градску канализациону мрежу са збирним колектором нису укључени сви делови система. У овом колектору се сакупља око 70% отпадних вода из канализационе мреже и оне се без претходног третмана испуштају у Моравицу. Преосталих 30% отпадних вода се из канализационих одвода без претходног третмана директно испушта у Велики Рзав или Моравицу. Градска канализациона мрежа је заједничка за индустријске, фекалне и атмосферске отпадне воде које се не пречишћавају.

На осталим подручјима Општине не постоје ни организовани системи за сакупљање и одвођење отпадних вода, као ни системи за пречишћавање отпадних вода, већ се употребљене воде испуштају у неадекватно изведене септичке јаме, напуштене копане бунаре, околне водотокове или једноставно на околни терен. Због конфигурације терена наведени проблем је израженији у Зони државног пута првог реда и реке Моравице. Главни колектори се налазе дуж обале Великог Рзава и државног пута првог реда

1.6.3.3 Електроенергетска инфраструктура

Обухваћена зона предметним планом електрична енергија се користи за различите намене у домаћинствима и пословним објектима. Подручје обухвата плана напаја се електричном енергијом из трафостаница ТС 110/35 kV Ариље, ТС 35/10 kV Ариље 1, ТС 35/10 kV Ариље 2, ТС 35/10 kV Латвица и ТС 35/10 kV Шевељ.

Трафостанице 10/0,4 kV (укупно 229) напајају се електричном енергијом на предметном подручју преко кабловских водова 10 kV и далековода 10kV из трафостаница ТС 35/10 kV Ариље 1, ТС 35/10 kV Ариље2, ТС 35/10 kV Латвица и ТС 35/10 kV Шевељ.

У обухвату плана су из постојећих трафостаница ТС 10/0,4 изграђене нисконапонске мреже које служе за напајање купаца.

1.6.3.4 Телекомуникације

Телефонска мрежа са подручја општине Ариље припада мрежној групи Ужице. Фиксна телекомуникациона мрежа у општини Ариље је организована преко шест телефонских централа. Делови појединих насеља имају обезбеђен сигнал фиксне телефоније преко мрежа суседних општина, и то део Северова из општине Пожега и део Радошева из општине Чајетина.

У обухвату предметног плана на подручју Трешњевице се налази постојећи телекомуникациони објекат. Планиране локације за изградњу нових телекомуникационих објеката налазе се у Горњој Крварици, Горњој Крварици 2, Ариљу 3, Латвици, Трешњевици 2 и Трешњевици 3.

У поменутим преферентним зонама и преферентним локацијама је планирана изградња објекта телекомуникационе инфраструктуре за систем GSM,UMTS и LTE систем. Под телекомуникационом инфраструктуром се у овом случају подразумевају телекомуникацини објекти базних радио – станица и радио – релејних станица, са припадајућим антенским системима, стубовима или носачима на зградама за монтажу антена, контејнери или просторије за смештај опреме, као и уређаји за напајање опреме са прикључењем на енергетску мрежу.

На територији предметног плана налазе се емисионе станице: Овчар и Ариље Клик, преко територије обухвата плана не прелазе радиорелејни коридори. Један од значајнијих магистралних праваца оптичких каблова на подручју Републике Србије је правац Пожега-Бољаре (граница са Црном Гором), као део значајног правца Београд-Јужни Јадран. Овај правац представља важан национални и међународни саобраћајни и телекомуникациони правац јер перспективно повезује транзитно подручје Београд са Републиком Српском и Црном Гором.

1.6.3.5 Термоенергетска инфраструктура

Тренутно није у функцији ни један високостандардни даљински систем снабедевања топлотном енергијом. Изграђен је магистрални гасовод РГ-08-18 од Пожеге до Ариља са Главном мерно регулационом станицом ГМРС „Ариље 1”, али није пуштен у рад. Такође постоји котларница на дрвну сечу, која је предвиђена за снабдевање топлотном енергијом јавних објеката у центру Ариља, али ни она није пуштена у рад.

Стање термотехничких инсталација на подручју обухвата плана може се сматрати као неповољно јер се за добар део потребне енергије за потребе грејања и припреме топле воде како за потребе домаћинстава тако и привреде користи електрична енергија, као и конвеционална горива.

Планирано је снабдевање гасом подручја просторног плана општине Ариље, које ће се вршити путем магистралног гасовода РГ-08-18 од Пожеге (главни разводни чвор - ГРЧ "Пожега") до Ариља и даље до Ивањице.

Обновљиви извори енергије представљају потенцијал који би, уз рационално коришћење, могли да смање увозну зависност земље и штетне последице на животну средину. Због тога је, у циљу одрживог економског развоја, уз стабилну енергетску политику, неопходно ангажовање и коришћење обновљивих извора енергије (енергије биомасе, сунца и ветра).

1.7 КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЗОНАМА ГДЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДЕ ИЗЛОЖЕНА ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

До података о постојећем стању квалитета животне средине дошло се на основу увида у постојећу планску документацију којом је обухваћено предметно подручје, затим на основу резултата досадашњих мерења квалитета појединих медијума животне средине (мониторинга) у оквиру планског подручја од стране надлежних институција, као и на основу других података из студија и истраживања који су били релевантни за предметни обухват.

Подручје општине Ариље је у погледу стања животне средине у великој мери очувано. Према Просторном плану Републике Србије, Ариље се налази у четвртој категорији загађености за коју су карактеристична загађивања од прехрамбене и текстилне индустрије, других индустрија са уграђеним системима за пречишћавање ваздуха и вода, великих сточних фарми, као и зоне интензивне пољопривреде, магистралних путева и др.

Слика 1.7.1.1:Квалитет ваздуха у РС

1.7.1 АНАЛИЗА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.7.1.1 Квалитет ваздуха и основни проблеми

Према актуелним подацима www.sepa.gov.rs, квалитет ваздуха у општини Ариље припада првој коатегорији, односно ваздух је незагађен. То се посебно односи на сеоско подручје, у вишим деловима општине. Спуштањем у делове општине са мањом надморском висином квалитет ваздуха опада.

Загађивање ваздуха се јавља у урбаним срединама општине као последица великог броја појединачних ложишта, непостојања даљинског грејања, коришћења чврстих горива (дрва, угаљ) и индустријских постројења.

Додатни извор загађивања ваздуха су саобраћај и неконтролисано спаљивање отпада из погона текстилне индустрије при домаћинствима, спаљивање отпада у појединим индустријским погонима и спаљивање отпада на дивљим депонијама, укључујући биолошки отпад из пољопривредне производње и са зелених површина.

Наведени извори загађења емитују сумпордиоксид (SO_2), оксиде азота (NOx), угљенмоноксид (CO) и чађ, посебно у зимском периоду.

Мониторинг квалитета ваздуха на територији општине Ариље није успостављен па се не може са сигурношћу говорити од појави загађења изнад ГВИ (ГВЕ).

1.7.1.2 Квалитет површинских и подземних вода, основни проблеми

Велики и Мали Рзав су реке са веома чистом водом богатом кисеоником. Овај квалитет воде се задржава у току до самог Ариља, где се под утицајем испуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода квалитет погоршава до III класе. Из истих разлога вода Моравице је загађена са ивањичке територије. Други узрок ***загађивања вода*** је неконтролисано коришћење хемијских средстава у пољопривреди.

Према подацима[5] о квалитету воде реке Велики Рзав на водозахвату „Шевељ“ (2000-2014.год) квалитит воде се кретао од I до II класе квалитета али констатоване су вредности индикатора фекалног загађења и са већом бројношћу карактеристичним за загађеније водотоке (минимално "III класе" загађења).

На основу доступних података мерења квалита воде притока Великог Рзава, може се констатовати да је квалитет воде Малог Рзава, Љубишнице, Кратушнице (према сапробном индексу) био углавном у "I класи" квалитета али да је углавном под утицајем материја фекалне природе умереног интензитета и у оквирима максимално друге класе квалитета. У зависности од хидролошких прилика загађење органским материјама и материјама фекалне природе може да буде и интензивније

Канализациони систем општине није повезан нити довољно развијен, ни на градском подручју, ни у приградским насељима, док у сеоским насељима брдско-планинске зоне не постоји. Поједини делови приградских насеља имају засебне колекторе, тако да у градску канализациону мрежу са збирним колектором нису укључени сви делови система. У овом колектору се сакупља око 70% отпадних вода из канализационе мреже и оне се из њега без претходног третмана испуштају у Моравицу. Остатак отпадних вода се из канализационих одвода без претходног третмана директно испушта у Велики Рзав или Моравицу. Градска канализациона мрежа је заједничка за индустријске, фекалне и атмосферске отпадне воде које се не пречишћавају.

Угроженост ***подземних вода*** у вези је са захватањем подземних вода каптирањем извора/врела или бушеним/копаним бунарима, и то највише од стране локалног становништва, а у знатно мањем обиму за потребе привредних објеката. Експлоатација подземних вода је пропорционална степену насељености (депопулацијско подручје), те се из тог разлога не може говорити о угрожености квантитативних својстава издани услед проблема прецрпљивања издани. Међутим, посебан проблем представља тзв. "дивље" каптирање извора, за које код надлежних служби не постоје регистровани подаци. Промена квалитета подземних вода зависи од услова инфилтрације загађујућих материја до водоносних слојева, који зависе од својстава стенских маса. Терен је изграђен од стена различитих хидрогеолошких својстава, те су и услови загађивања формираних подземних издани различити.

[5] *ЕЛАБОРАТ о зонама санитарне заштите изворишта регионалног водосистема за 1.фазу и 1.етапу на отвореном водотоку реке "Рзав", ЈП за водоснабдевање „Рзав-Ариље“, Институт за водоснабдевање „Јаролсва Черни“ београд, 2014.*

Проблеми који могу угрозити подземне воде, углавном се односе на антропогене активности, односно несавесно деловање људи и одсуство општинских одлука и казнених одредби за ову врсту загађивања животне средине. Одлагање отпада из домаћинстава у близини окућница, формирање дивљих сметлишта на теренима са карстним карактеристикама, укопавање животињских лешева ван локација сточних гробаља, неадекватно одлагање пољопривредног отпада у плитким водоносним слојевима, одлагање рударског отпада, проузрокује инфилтрацију загађујућих материја у подземне слојеве. С обзиром на то да се не располаже одговарајућим подацима о употреби минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, претпоставља се да примена ових средстава нема значајнији утицај на загађивање подземних вода на предметном планском подручју.

Мониторинг квалитета површинских вода, отпадних вода на територији општине Ариље није успостављен па се не може са сигурношћу говорити од појави загађења изнад ГВИ (ГВЕ).

1.7.1.3 Квалитет земљишта и основни проблеми

Основна намена земљишног ресурса, као природне компоненте великог капацитета, јесте производња здравствено безбедне хране, уз очување и унапређење квалитетних пољопривредних површина и шумских подручја. Примарна функција земљишта на предметном планском подручју делимично је нарушена дејством више међусобно комплементарних фактора (природних и антропогених) које се огледају у промени њених физичких структура и физичко-хемијских особина у педолошком супстрату:

- природне појаве и процеси: ерозија земљишта, јаружање, браздање, одрањавање, бујични токови, клизишта, појава опустошених и непродуктивних земљишта-зарастање ливада;
- антропогене појаве и процеси у великој мери нису подједнако присутне: промене намене земљишта (конверзија пољопривредних у грађевинска подручја изградњом насељских и туристичких структура и пратећих инфраструктурних објеката), неадекватан начин обраде земљишта, сметлишта и депоније отпада, водопропусне септичке јаме у домаћинствима, примена пестицида и минералних ђубрива у пољопривреди, отварање каменолома и позајмишта камена, загађивање земљишта уз путни појас, итд.

Од природних појава и процеса на квалитет земљишта посебно негативно утичу *ерозиони процеси*, настали као последица неповољних карактеристика рељефа (дисецираност терена), а превасходно услед прекомерне експлоатације шума (формирање шумских влака за извлачење дрвне масе, израда приступних путева, смањење интензитета интерцепције). Процесима ерозије нарочито су захваћена плитка и стрма земљишта са већим нагибима (нагиби преко 20°), посебно она која се обрађују.

У погледу *антропогених активности*, као доминантан извор загађивања земљишта истиче се употреба агрохемијских средстава у пољопривреди, експлоатационе рудне површи, позајмишта камена, депоније отпада на појединим лоакцијама (дуж путева и река), док у знатно мањој мери на овај вид загађења утичу саобраћајне и туристичке активности, односно нелегална изградња.

Основни узрок ***угрожавања земљишта*** је прекомерно и неконтролисано коришћење минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, посебно у зонама интензивне пољопривредне производње (око 30 година интензивне производње малина). Са друге стране, само 16% од укупних пољопривредних површина је земљиште од прве до четврте бонитетне класе док земљишта слабијих класа (V, VI, VII и VIII) заузимају 83.3% укупних пољопривредних површина.

Велике површине земљишта у брдско-планинској зони, без обзира на вегетацију којом су обрасла, су на подлогама подложним ерозији. На оваквим теренима мањи и већи водотоци су углавном бујичарског карактера и лако усецају дубока корита стрмих обала, услед чега су на дубљим земљиштима честе појаве вододерина и јаруга. Подручје најинтензивније ерозије је са леве стране Великог Рзава, око ушћа Катушнице. Поред природних чинилаца, антропогено дејство је такође узрок ерозивних процеса. Неодговарајући начин коришћења земљишта, промене природне вегетације, претварање шумског у пољопривредно земљиште у ранијем периоду, крчење шума и прекомерне сече су најзначајнији узроци ерозије. У периоду од педесетих година прошлог века па све до данас, вршено је вештачко пошумљавање свих ерозијом нападнутих површина, без обзира на намену: шумска земљишта, деградиране шуме и пољопривредна земљишта.

1.7.1.4 Бука и вибрације

На планском подручју не постоји мрежа мерних места за мерење нивоа комуналне буке у животној средини, те се одређени закључци могу извести на основу општих сазнања о овој врсти акустичног загађивања средине и обиласка стања на терену. Евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују акустични вид загађења. Ниво емисије и степен изложености овом специфичном виду загађења, може постати сметња настојањима да се побољша квалитет живљења и укупна туристичка атрактивност подручја. Ово загађење, поред утицаја на здравље људи, утиче на квалитет становања, услове рада, а посебно на одмор и рекреацију. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета и претежно се односе на буку пореклом од саобраћаја (на прометнијим путним правцима), као и на буку пореклом од производних објеката, експлоатације минералних сировина и већих угоститељских објеката.

Вибрације у знатно мањој мери негативно утичу на стање животне и радне средине од буке али овај критеријум у одређеним ситуацијама може представљати релевантну чињеницу у смислу намене планираних објеката. Негативне последице вибрације углавном се испољавају у две основне сфере утицаја: као утицај на људе и као утицај на објекте.

1.7.1.5 Електромагнетно зрачење

Последњих година научници интензивно испитују и све више подвлаче штетност такозваног електромагнетног зрачења. Ово зрачење изазива појаву врсте загађења које називамо *електромагнетно загађење,* које се јавља код уређаја који производе електромагнетно зрачење.

Мобилни телефони, каблови високог напона, репетитори и антене само су неки од извора електромагнетног зрачења. Мобилни телефони су узрочници различитих можданих обољења. Мобилни телефони који зраче ултра кратке таласе, спадају у ред микро таласа и представљају најопаснији део подручја електромагнетних таласа.

Данас се све више електромагнетном зрачењу приписује одговорност за озбиљне здравствене проблеме. Утврђено је да електромагнетно загађење код човека изазива нервозу, депресију, главобољу, несаницу, па и појаву озбиљнијих болести. Научници тврде да посебна опасност долази од појаве која настаје као резултат превеликог електромагнетног зрачења, а називају је електросмог. Такође је идентификован значајан утицај на остали живи свет (птице и слепе мишеве) па се при изградњи ових објеката ови утицаји морају сагледати и обезбедити најоптималнија решења у функцији заштите животне средине и биодиверзитета.

На основу увида у податке www.sepa.gov.rs, на територији планског обухвата нису вршења мерења нивоа зрачења.

Јонизујуће зрачење и извори јонизујућег зрачења нису предмет ове процене.

1.7.1.6 Ризик од настанка удеса

Хемијски удес

Ризик од настанка удеса у индустријским постројењима је сведен на минимум због чињенице да предметни обухват нема развијену индустрију која представља нејчешћи фактор ризка. Удеси у транспорту су везани за друмски саобраћај и не могу се предвидети.

Према подацима Министарства заштите животне средине у оквиру предметног обухвата, (бр. 532-02-00237/2023-03, од 01.02.2023.) утврђено је да се на подручју посебне намене **не налазе севесо постројења/комплекси**.

Севесо постројења се морају пажљиво планирати у складу са Правилником о садржини политике превенције удеса и садржини и методологији израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса („*Сл. гласник РС", бр. 41/10),* који даје полазни основ за идентификацију повредивих објеката односно даје ограничења од минимум 1000 m од границе севесо комплекса, док се коначна процена ширине повредиве зоне – зоне опасности, одређује на основу резултата моделирања ефеката удеса.

Област превенције и контроле хемијског удеса дефинише Закон о заштити животне средине („*Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09- др.закон, 43/11 – Одлука УС, 14/16, 95/18-др.закон, 94/24)*, а област израде екстерних планова заштите и спасавања као и одговора на удес је одређена у Закону о смањењу ризика од катстрофа и управљању ванредим ситуацијама („*Сл. гласник бр. РС", 87/18)*.

Природне непогоде и шумски пожари

Подручје ПП за повратни период од 475 година припада зони са могућим интензитетом удара од VII-VIII, ° MCS скале.

Неуређеност сливног подручја водотокова који се групишу на подручју Плана и нерегулисани токови реке, представљају опасност од плављења подручја. Њихови нерегулисани токови узрокују ерозивне процесе на околном земљишту и уништавање плодних површина тако да се тек њиховом комплетном регулацијом може обезбедити одговарајућа заштита.

Неконтролисана антропогена активност у шуми и на пољопривредним површинама често доводи до изазивања **пожара** што само по себи намеће потребу за бољом заштитом шума. Пожари су честа појава а како је глобална температура Планете из годину у годину све већа, као последица климатрских промена, опасност од пожара је све извеснија.

Степен угрожености шума од пожара креће се између I и IVстепен угрожености, уа зависности од састојине

Поплаве

Подручје плана није обухваћено републичким Оперативним планом одбране од поплава *(„Сл. гласник РС" број 143/2022)* за воде I реда у оквиру водне јединице "Западна Морава - Чачак". Одбрана од поплава се спроводи за водотоке II редана основу Оперативних планова за воде II реда који се доносе сваке године по претходно прибављеном мишљењу ЈВП „Србијаводе"' у складу са чл. 55. Закона о водама. На водотоцима I реда одбрана од поплава се може спроводити на основу процене руководиоца одбране од поплава, техничких могућности и хидролошке процене и прогнозе.

Побољшање заштите од најутроженијих и најзначајнијих објеката и смањења штета од поплава (насеља поред водотока, привредни комплекси, саобраћајна инфраструктура, електроенергетски објекти и слично) базирати на изградњи сталних објеката и мобилне заштите где за то има могућности, као и повећањем пропусне моћи корита на водотоцима на којима је учестало изливање великих вода.

1.7.1.7 Управљање отпадом

Регионали центар за управљање отпадом „Дубоко“ чине девет локалних самоуправа Златиборског и Моравичког округа. Ова регија, основана у оквиру Пројекта Дубоко, простире се на 5.300 km^2 југозападне Србије, где у 335 насеља живи око 360.000 становника.

Становници и привреда регије Дубоко генеришу на годишњем нивоу преко 82.000 тона комуналног отпада, који се допреми у Регионални центар за управљање отпадом Дубоко. Регију дубоко чине градови Ужице и Чачак, општине Ивањица, Пожега, Бајна Башта, Лучани, Ариље, Чајетина и Косјерић.

Комунални отпад се са територије општине Ариље сакупља у контејнерима и индивидуалним кантама, типизираним и нетипизираним. У деловима града где преовлађује колективно становање отпад се сакупља у контејнерима, док у деловима индивидуалног становања свако домаћинство има своју посуду.

Са територије општине Ариље комунални отпад се одвози на регионалу депонију возилима регионалног центра. Отпад се у камионе претовара на привременом претоварном месту у Ариљу. Ова места су уједно и рециклажна дворишта у којима се прикупља суви и мокри селектовани комунални отпад, настао на територији поменутих општина. Претоварна места ће се развијати у правцу стварања еколошких центара за складиштење и других токова отпада, чиме би се још једном указало на значај јачања система управљања отпадом и подизања свести грађана о селекцији комуналног отпада на месту настанка и заштити животне средине.

Процењена просечна годишња количина отпада је 550 тона док процену састава отпада није могуће прецизно одередити јер се врши колективно сакупљање и не постоји сепарација отпада, мада се искуствено може дефинисати процентуално учешће појединих састојака у отпаду.

Поред тога, на подручју општине не постоје депоније за одлагање посебних категорија отпада, као што је грађевински отпад, животињски отпад и други отпад из пољопривреде (не постоји сточно гробље), нити је решено збрињавање опасног отпада.

На територији општине Ариље је регистровано 60 дивљих депонија од којих се у руралним, брдско-планинским областима налази 80%. У већини случајева дивље депоније се налазе у сеоским срединама и последица су, у првом реду, недостатак средстава за побољшање квалитета система прикупљања отпада и лоше организације управљања отпадом на локалном нивоу.

1.8 ПРИРОДНО НАСЛЕЂЕ

У обухвату Измене и допуне Плана налазе следећа заштићена подручја: Предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава", природно добро **II (друге) категорије** и Специјални резерват природе „Велики Рзав", природно добро **II (друге) категорије**. На основу Стручне основе (03 бр. 021-103/3 од 26.2.2023. године), издате од стране Завода за заштиту природе Србије, такође на основу члана 42. став 8. Закона о заштити природе (*„Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10 - исправка, 14/16, 95/18 -др. закон и 71/21)*, Министарство заштите животне средине обавестило је

јавност о поступку покретања заштите природног подручја Предео изузетних одлика „Долина Малог Рзава" (обавештење постављено 26.09.2019. године) и заштите природног подручја Специјални резерват природе „Велики Рзав" (обавештење постављено 14.11.2022. године). Даном постављања обавештења на веб презентацији Министарства испуњени су услови за покретање поступка заштите ових природних подручја, сходно члану 42. став 7. Закона о заштити природе, односно подручја за које је покренут поступак заштите сматрају се заштићеним у складу са овим законом, а до доношења акта о проглашењу примењују се мере прописане у Студији заштите.

Такође, почектом 2022. године започета су теренска истраживања за потребе израде студије заштите природе „Кањон реке Пањице" у чијим границама заштите ће се налазити подручје ширезоне од ушћа Ковачевог потока, затим клисурасто-кањонски део као и део тока до Добрачког поља, у обухвату катастарских општина Бреково и Добрача, општина Ариље.

Према претходном просторном плану општине, на планском подручју налазе се пет природних добара за која је предложено успостављање претходне заштите, и то за: предеоне целине Округлица-Височка клисура и Орловача, термокрашки извор Височка бања, долину Малог Рзава, као и за два крашка врела у клисури Великог Рзава испод Округлице и Зимовника. Сва предметна подручја и локалитети сем долине Малог Рзава налазе се у оквиру подручја истраживања Специјалног резервата природе „Велики Рзав“. Простор око реке Велики Рзав обухвата клисуру са њеним залеђем и представља морфолошку целину која чини мозаик различитих станишта. Географски положај, геолошка подлога, геоморфолошке и климатске карактеристике учиниле су да се овај простор, као део очуване природе, одликује специфичним биљним и животињским врстама. У вегетацијском смислу простор припада планинском појасу. На ширем простору око реке Велики Рзав јавља се шумска вегетација са алувијално-хидрофилним типовима шума, китњаково-грабовим, буковим и фригофилним четинарским шумама

Округлица-Височка клисура представља јединствени предеони склоп крашких висоравни и клисурастих долина (обухвата делове општина Ариље, Ивањица и Нова Варош) са значајним стаништима ретких и ендемичних врста, заштита и презентација хидрографских феномена и облика површинске крашке морфологије.

Предеона целина Орловача обухвата стрме, делом вертикалне долинске стране кречњачке клисуре Рзава усечене до 400 m дубине и дуге око 3 km. Клисура обухвата делове општина Ариље и Ужице – између села Крушчица и Равни. Ова предеона целина је значајна за заштиту са циљем да се очува фонд биљних и животињских врста. Заштита клисуре (ван профила планиране акумулације Роге и Орловача), као својеврсног феномена геонаслеђа, по одликама тектонског склопа и геолошком саставу.

У кањону Великог Рзава, у атару села Висока, налази се *топли извор минералне воде-Височка бања.* Вода избија из дубина у виду мехурића, на више места поред самог корита, а делом и у самом водотоку. Сами извори су на неприступачном месту. Прилази се једино уз реку и низ реку. Тек 1997.године изграђена је стаза, изнад самог водотока која води до бање. Општина Ариље тренутно ради на изградњи пута који ће отворити овај локалитет и омогућити његов обилазак и коришћење у сврху туризма. Вода истиче из подземног колектора (језера) по принципу спојених судова, и под сопственим притиском проналази отворе у стенама где је најмањи отпор, а то је најнижа тачка у кањону Рзава. Истичући из колектора, претходно загрејана у дубљим слојевима и избијајући на површину, меша се са речном водом и хлади се. Овакав тип кањонских извора је "музеј природних термалних раритета", једини ове врсте у Србији и бившој Југославији. Посебно су ретке "висеће терме", извори у стенама, изнад корита реке. Изворишта су на 600 m надморске висине. Поред самог корита а и у

самом водотоку вода избија из дубина на више места у виду махурића. Температура воде је око 27°C а припада категорији калијум-магнезијум-хидрокарбонатним, олигоминералним, хипотермалним водама. Бања је од давнина позната по томе да лечи болести као што су реума, срчане тегобе, нервна обољења и значајно побољшава вид. Смештајни капацитети у приватном сектору су око 30 лежајева, а бања има два купатила отвореног типа. Организовање и коришћење бањске воде за лечење почиње 1936. године, али ни данас бања није довољно туристички искоришћена.

1.9 НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

На подручју општине Ариље заступљена су разноврсна **културна добра** из различитих временских периода, која су проглашена или уживају претходну заштиту. *Проглашена културна добра* чине четири споменика културе (Црква Светог Ахилија (13. век), Црква Светог Николе (13. век), Манастир Клисура и Кућа Перке Крчевинац (народног хероја Стевана Чоловића). *Културна добра која уживају статус претходне заштите* (евидентирана културна добра) заступљена су претежно у виду археолошких налазишта, објеката сакралне архитектуре и народног градитељства, као и културно-историјске целине.

1.10 ПИТАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ РАЗМАТРАНА У СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ И ПРИКАЗ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

Питања заштите животне средине разматрана у предметној стратешкој процени, дефинисана су на основу постојећег стања животне средине и утицаја планираног развоја, што обезбеђује полазну тачку заштите и унапређења стања животне средине у планском периоду.

1.10.1 Разматрана питања заштите животне средине

Разматрана су следећа питања:

1. *статус осетљивих подручја* – подручја постојећих природних вредности, кроз сагледавање њиховог садашњег статуса, планиране заштите и могућности њихове интеграције у планиране развојне циљеве на локалном, регионалном и међународном нивоу;
2. *евидентирање еколошких ризика* - идентификација и разматрање могућих притисака на екосистеме;
3. *дефинисања просторно еколошких конфликата* – могућих неусклађених односа планиране намене и заштите природе и животне средине (у складу са идентификованим еколошким ризицима).

Статус осетљивих подручја

Уочен је значајан биолошки и екосистемски потенцијал са изразитим диверзитетом врста и геолошких појава. Осетљивост простора детерминишу станишта заштићених врста као и заштићена природна добра и подручја која су у процедури заштите (Велики и Мали Рзав).

Посматрајући постојеће трендове, животна средина је у већој мери очувана (посебно се истиче подручје слива Великог Малог Рзава) али се са плановима развоја подручја у економском и инфраструктурном смислу повећавају ризици за урушавање стања животне средине. Постоји опасност да услед различитих фактора деловања осетљиви природни објекти постану „врло повредиви“. Повредивост природних објеката значајно

расте са појавом и интензивирањем активности које нису у складу са циљевима предметног ПП (ширење пољопривредних зона, непланска сеча шуме, просецање шумских путева, непланкска изградња објеката и инфраструктуре, прекомерни лов и риболов, прекомерна употреба пестицида…)

Еколошки ризици

На основу података који су добијени о предметном простору, идентификовани су негативни утицаји који се испољавају кроз различите аспекте. Како је предметно подручје највећим делом природни простор, приказани ризици, утицај и њихов тренд дат је у односу на **природне екосистеме**. Приказ еколошких ризика дат је *табели 1.10.1: Приказ еколошких ризика у оквиру ПП*

1.10.2 Просторно еколошки конфликти

Сагледавајући основне принципе заштите предметног простора и опште развојне показатеље, у оквиру овог поглавља дат је приказ просторно еколошких конфликтних односа који се огу јавити у току планског хоризонта. Полазиште за дефинисање ових конфликтних односа засновано је на уоченим факторима ризика разних активности на природне екосистеме (табела 1.10.1). Појава могућих конфликтних односа се може развити на нивоу:

1) заштите природних вредности и животне средине и развоја пољопривреде;

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима, као и са режимима заштите природних добара и предеоних вредности на планском подручју. Пољопривредне системе је потребно развијати на начин који неће стварати нежељене утицаје на животну средину и који ће очувати биолошку разноврсност, уз контролисану комерцијализацију и интензивирање пољопривредне производње, у складу са захтевима заштите простора. На планском подручју је неопходно пољопривреду усмерити ка одрживој производњи биолошки вредних и квалитетних намирница (уз примену одговарајуће технологије и агротехничких мера), оптимизованом у односу на оптерећење животне средине). Ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта настала успостављањем режима заштите на подручју природних добара изискују потребу да се овај конфликт ублажи увођењем мера компензације и других могућности надокнаде власницима (посебно домаћинствима којима је пољопривреда једини извор прихода).

Табела 1.10.1: Приказ еколошких ризика у оквиру ПП

Фактори ризика	Врста екосистема који се угрожава	Начин деловања ризика	Тренд ризика	Образложење
Изливање комуналних отпадних вода	Водени и копнени екосистеми, екосистеми обалске зоне и издани (локална изворишта)	- Органско оптерећење на месту испуста фекалних загађења (водоток, земљиште) - Загађење подземних вода фекалним бактеријама - Појава неугодних мириса	↗	није изграђен комплетан канализациони систем, односно рурална подручја немају адекватну санитацију фекалне воде изливају у пропусне септичке јаме
Изливање индустријских отпадних вода	Водени и копнени екосистеми, екосистеми обалске зоне и издани (локална изворишта)	- Углавном органско и неорганско оптерећење на месту испуста отпадних вода из погона (водоток, земљиште) - Загађење подземних вода органским и неорганским једињењима Појава неугодних мириса	↗	не постоје појединачни системи за пречишћавање отпадних вода,
Пољопривреда – употреба ђубрива и пестицида	Екосистеми оранице, ливадски екосистеми, издани и околни водени екосистеми	- Повећана концентрација хранљивих материја у земљишту и пестицида - Стварање еутрофикације у реципијентима - Шиење пољоприврдних површина на рачун других биотопа. - Сеча шима.	↗	тренд је у порасту услед недовољне примене знања о ограниченој употрби хемикалија
МХЕ на водотоцима	Водени и обалски екосистеми, шумски екосистеми уз водоток	- Нема рибљих преводница, нема узводне миграције рибе, поремећен мрест, - Утицај на све рибље популације, а тиме и на остале водене биоценозе - Опасност да се не оствари биолошки минимум - Опасност од промене водног режима - Опасност од ерозије и клизишта - Загађење земљишта и вода	↘	нове регулативе и планска решења не предвиђају изградњу нових МХЕ
Постојећа и планирана саобраћајна инфраструктура	Ливадски и шумски екосистеми, пољопривредно земљиште високе бонитетске класе	- Заузимање плодног пољопривредног и шумског земљишта за потребе изградње нових саобраћајница - Спирање загађујућих материја и отпадних вода на околне површине, - Пресецање шума, дељење станишта - Угрожавање популација у близини саобраћајница (страдање, узнемиравање од буке и светла) - Раздвајање , - Ометање у току изградње	↗	тренд је у порасту јер је све више возила на путевима Планира се изградњеа нових државних и локалних путева
Постојећа и планирана остала инфраструктура (хидро, ЕЕ, ТТ)	Шумски и ливадски екосистеми и станишта заштићених врста	- Постојећи далеководи– утицај електромагнетног зрачења у зони утицаја, појава буке остварује негативне утицаје на птице, слепе мишеве у зони утица (нелагодости и страдања) - Фрагментација станишта, приликом трасирања - Изградња система за водоснабдевање	↗	тренд је у порасту јер је у последње време актуелно решавање проблема регионалног водоснабдевања
Газдовање шумама и активности у шуми	Шумски екосостеми, рубни појасеви шуме, подземне воде	- Неадеквана сеча шуме – у приступачним зонама је интензивнија - Нарушавање хидролошких карактеристика тла - Фрагментација станишта пресецањем шумских путева, - Губљење појединих врста које су директно зависне од мртвог дрвета - Ерозија	→	тренд је константан јер је заступљен дуги низ година – пример лоше праксе
Активности локалног становнишва	Шумски екосистеми, ливадски екосистеми , оранице	- Непланска градња - Илегална сеча шуме - Пожари - Неадекватно одлагање отпада - Прекомерно брање лековитог биља - Ширење пољопривредних зона.	↗	тренд је у порасту јер је тешко контролисати илегалну сечу и паљење биљног отпада (који проузрокује пожар); недовољна знања о заштити животне средине узрокује неодговорно понашање, константна промена

				фитоценолошких особина ливада због зарастања

2) *заштите природних вредности и животне средине и развоја привреде*;

У складу са решавањем првобитног конфликта у зонама квалитетног пољопривредног земљишта решење за ублажавање конфликта овог типа треба тражити у лоцирању производних објеката у зонама са земљиштем лошије бонитетске класе и зонама ван природно вредних простора. Такође, уз обавезно минимално инфраструктурно опремање, ублажавање конфликата тражити у одрживим технологијама које подразумевају рационално коришћење ресурса, смањење настанка отпада при производњи, циркуларну економију и одрживо коришћење енергије.

3) *заштите природних вредности и животне средине и положаја коридора планираних инфраструктурних система, као и постојеће саобраћајне инфраструктуре:*

Када је постојећа саобраћајна инфраструктура у питању, конфликт је, пре свега, последица изградња државног пута првог реда (ауто – пут Е – 763), Београд – Јужни Јадран, деоница Пожега – Бољаре (Граница са Црном Гором) са окружењем. Најближа насеља, туристички простори, заштићена подручја природних вредности, сливови акумулација и сл. ће са трасом планираног државног пута доћи у одређене конфликтне односе који ће се испољавати у виду емисије штетних утицаја динамичког саобраћаја (бука, вибрације, аеро-загађење, акциденти и др.).

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је обезбеђивање (кроз посебну планску и техничку документацију за пројекат планираног државног пута I реда) да се траса води тако да не угрожава утврђене природне и културне вредности, односно да траса и техничка решења државног пута буду у складу са захтевима и прописима заштите природних ресурса (пољопривредног земљишта високе бонитетске класе), заштите изворишта водоснабдевања, заштите природе и животне средине, природних, културних и предеоних вредности. У вези са овим конфликтом, а везано за заштиту природних добара, сходно чл. 57. *Закона о заштити природе*, Влада може на заштићеном подручју дозволити радове и активности (пројекте) које обухватају и област саобраћајне инфраструктуре (исто важи и за области енергетике, водопривреде, пољопривреде, туризма, спорта), чије је извођење забрањено прописаним режимима заштите, уколико се ради о пројектима од општег интереса и националног значаја, уз спровођење поступка процене утицаја на животну средину и прибављање акта о условима и мерама заштите природе.

4) *заштите природних вредности, животне средине, природних ресурса и коришћење хидропотенцијала Великог Рзава (изградња хидроакумулација за водоснабедвање)*

Усаглашавање конфликтних односа у овом случају је сложено јер је врло тешко установити приоритете над важним циљевима - заштита изворишта водоснабдевања, природних ресурса и природних добара и вредности, без сагледавања социјалних прилика и економског бенефита. Иако је заштита природних и предеоних вредности на локалном и међународном нивоу приоритет, ради одрживог коришћења простора општине Ариље а и шире, водопривредни захтеви који обезбеђују заштиту изворишта водоснабдевања, заштиту од поплава и наноса као и обезбеђивање оптималног протока воде, морају се разматрати као неопходан инструмент у решавању значајних инфрастурктурних проблема у региону и у даљој превенцији водних ресурса РС. Релативизација овог конфликта кретаће се у правцу усаглашавања законских и подзаконских аката, планских и развојних докумената на нивоу РС, уз координацију са

институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја, према потреби (EMERALD; NATURA 2000 и др.).

5) *заштита изворишта водоснабдевања водосистема Рзав и привредни развој подручја*

Усаглашавање привредног развоја (пољопривреде) и других делатности са зонама санитарне заштите изворишта водоснабдевања мора бити усмерен на поштовање мера и ограничења у оквиру зона санитарне заштите, како би се обезбедила чиста пијаћа вода за цео регион. Све делатности које не испуњавају захтеве за санитарном заштитом вода морају бити измештени, односно даљи развој појединих зона и инфраструктуре мора бити дислоциран. Такође начин коришћења пољопривредног земљишта мора бити усмерен на развој одрживих пољопривредних грана уз поштовање ограничења везаних за коришћење хемикалија и начин третирања обрадивог земљишта.

6) *заштите животне средине и природних вредности и коришћење обновљивих извора енергије (МХЕ на Великом Рзаву, Малом Рзаву и Моравици);*

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на заштиту животне средине, са аспекта смањења потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, смањења топлотних губитака и повећања коришћења локалних енергетских ресурса. Истраживање потенцијала за коришћење ОИЕ у протеклом периоду заједно са Катастром МХЕ Србије из 1987 год., обзбедили могућност изградње МХЕ као ОИЕ, чиме је на великом броју река нанешена велика штета јер су грађене углавном деривационе МХЕ, при чему се инвестиционо нису исплатиле нити је постигнут очекивани енергетски допринос а посебно у очувању животне средине (напротив, утицај је потпуно девастирајући). С тим у вези изградња МХЕ у наредном периоду мора бити строго контролисана а у оквиру простора природних добара забрањена.

Конфликтни однос заснован на постојећим подацима о могућој изградњи нових МХЕ ван заштићених зона природних добара, на малим водотоковима релативизирати тежњом ка одабиру других видова обновљивих извора који имају мањи негативан утицај на животну средину. Треба преиспитати катастар МХЕ, хидролошке студије и осталу техничку документацију, како би се утврдила оправданост за изградњом ове врсте објеката у наредном периоду. Такође, у циљу унапређења енергетског сектора коршћењем других видова обновљивих извора, тражити алтернативне могућности са циљем унапређења а не деградације животне средине и биодиверзитета.
Мале хидроелектране се углавном заснивају на деривацијама, којима се остварује концентрација пада, што је у неким случајевима узроковало да се дугачки потези мањих водотока еколошки угрозе, по основама: хидрогеографско-хидролошким, у погледу биолошке разноврсности, у погледу амбијенталне вредности, са гледишта развоја сеоског и еколошког туризма и др. И код прибранских малих хидроелектрана бројни су могући негативни ефекти - погоршање природног режима наноса, квалитета воде у акумулацији, итд. Појавом великог броја инвеститора заинтересованих за улагање у мале хидроелектране у претходних неколико година, као и транзиционим периодом у коме су тек успостављени одговарајући стандарди, извршен је значајан притисак на неке аспекте заштите животне средине, а такође је долазило до угрожавања других корисника вода. Из наведених разлога неопходно је ојачати хоризонталне везе одлучивања у органима државне управе, а такође и обезбедити бољу координацију са јединицама локалне самоуправе.

Локалитете малих хидроелектрана треба прецизније одредити у наредном периоду, узимајући у обзир њихов утицај на воде и животну средину у целини. Посебну пажњу треба посветити сагледавању кумулативних утицаја већег броја малих хидроелектрана на одређене водотоке и просторе.

7) заштите природних и предеоних вредности и реконструкције и изградње објеката и водова ЕЕ и ТТ инфраструктуре

Могући конфликтни односи везани за заштиту природних вредности биће отклоњени поштовањем техничких станадарда при изградњи ових објеакта који су усаглашени са режимима заштите природе и предеоних вредности. Успостављањем оптималног положаја трасе стубова и проводника са режимима заштите природе I и II степена, шумским екостистемима, осетљивим објектима у насељима и стаништима осетљивих дивљих животиња (птице). Што се тиче ТТ инфрастурктуре поред поштовања техничких нораматива, одабир локација за подизање нових антенских и базних станица свести на безбедна подручја које неће угрозити осетљиве објекте у којима бораве људи и екосистеме са посебним режимом заштите.

8) заштите природних и културних вредности и развоја шумарства;

Усагласити интерес заштите природних вредности и за заштиту приоритетних типова станишта и шумарства кроз очување садашњег степена шумовитости, побољшање квалитета и степена обраслости, као и нега шума прописане законом, актом заштити природних добара као и другим стратешким документима и утврђеним шумским основама; спровођење мера противпожарне заштите и спречавање нелегалне и непланске сече шума, непотребне изградње шумских путева, које могу бити узрок појачаног интензитета ерозионих процеса и фрагментације станишта; забрана сече реликтних, ретких и угрожених врста дрвећа, сече записа, спречавање ширења ареала шума на рачун пашњака и ливада; спречавање интродукције инвазивних врста, унапређење мониторинга.

9) заштите природних вредности и лова и риболова;

Усагласити начин управљања ловним и риболовним подручјима у складу са планским актима из ових области, а са циљем приоритетне заштите и унапређења станишта, угрожених и рањивих врста, посебно птица и сисара; унапређењем статуса дивљачи, ловних и осталих врста, обавезним обуставама лова и забраном лова на врсте које су угрожене и ретке у складу са прописима; обезбедти основне биолошке услове за унапређење статуса рибљег фонда као врло осетљивог биотопа због честих промена хидролошких прилика, обуставу риболова према прописима, превентивну заштиту аутохтоних врста у циљу обезбеђивања њиховог опстанка приликом порибљавања (забрану уношења инвазивних врста и сл.), обезбедити на свим водотоцима несметани мрест.

У току израде предметне Стратешке процене, нека питања нису разматрана:

- Смањење јонизујућег зрачења.

Прецизни подаци о загађености појединих подручја изостају, а поједини резултати квалитета појединих медијума животне средине су везани за истраживања која су обављана у протеклом периоду у оквиру пројеката и студија (Програм развоја општине Ариље (2007), Стратегија руралног развоја општине Ариље 2012-2017;Елаборат о зонама санитарне заштите изворишта регионалног водосистема за прву фазу и прву етапу – на отвореном водотоку реке „Рзав“ – зона привременог водозахвата – бујичарске преграде „Шевељ). Због тога је отежана категоризација могућих утицаја појединих загађивача, као и пројекција будућих загађивача и њиховог утицаја (интензитета, вероватноће и др. значајних карактеристика).

Утицај јонизујућег зрачења није обрађен јер се такви утицаји не очекују.

Еколошки проблеми (дефинисање ризика и просторно- еколошких конфликата) приказани су кроз сагледавање утицаја на животну средину (екосистеме) док је сагледавање осталих параметара (друштвено –економских, здравствених) занемарен у овој фази. У приказу односа варијантих решења, сагледан је утицај на друштвено

економски развој. У оквиру предметне процене утицаја негативни утицаји на здравље људи разматраће се кроз приказ утицаја буке и ЕМ зрачења.

1.11 ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Према просторној диференцијацији животне средине (извод из ППРС, "*Сл. гласник РС", бр.88/10),* а узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине и тренд у наредном периоду, простор ПП припада подручју **квалитетне животне средине** (природне периурбане зоне ван граница природних добара (шумска подручја, пољопривредне и воћарске зоне, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја, водотоци II класе, туристичке зоне контролисаног развоја, шира зона заштите изворишта водоснабдевања), са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. За ова подручја треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја, односно увећавају позитивни као компаративна предност у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

Подручја веома квалитетне животне средине захватају зоне, појасеве и појединачне локације (подручја заштићених природних добара, подручја заштићена међународним конвенцијама, приоритетни типови станиша под заштитом, планински врхови и тешко приступачни терени, водотоци I класе, изворишта водоснабдевања) у којима доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет. Треба обезбедити таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине и штите природно вредни и очувани екосистеми.

Подручја угрожене животне средине су ретке, појединачне локације или зоне у оквиру претходна два наведена подручја (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, туристичке зоне са прекораченим оптерећењем простора, подручја експлоатације минералних сировина (копови, позајмишта песка и шљунка), државни путеви I и II реда, железничке пруге, велике фарме, зоне интензивне пољопривреде, зоне грађевинксог подручја (насеље Ариље), сеоска и викенд насеља без санитације, хладњаче и други производни погони у оквиру радних зона или на појединачним локацијама, водотоци III класе, ерозиона подручја, одрони и клизишта) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. На овим подручијима треба спречити даљу деградацију и обезбедити побољшање постојећег стања, како би се умањила угроженост животне средине као ограничавајућег фактора развоја. Потребно је одредити најадекватнији начин коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређења животне средине.

1.12 ВАРИЈАНТНА РЕШЕЊА

ИДПП не дефинише варијантна решења. Како је према Закону о СПУ дефинисана обавеза разматрања варијантних решења, у оквиру стратешке процене су припремљена два варијантна решења ИДПП. Прво варијантно решење се односи на нереализовање ИДПП, док друго представља решење ИДПП.

Варијанта 1. – План се не реализује

У наредној табели (табела 1.12) приказани су предности и недостаци опције 1 – да се план не реализује.

Табела бр. 1.12а:Опција да се план не реализује – предности и недостаци

Сектори	Предности	Недостаци
Економија	-Успостављен привредни развој који се базира на воћарству и преради воћа, као и текстилној и др. индустрији, туризму - Изградња препознатљивих привредних брендова	- Недовољна подршка у институционом и финансијском смислу - Непотпуна туристичка валоризација и презентација природних и културних вредности на подручју ПП - Недостатак подршке за еколошке брендове води ка конвенционалној производњи која нема конкурентност - Непотпуно инфраструктурно опремање – губитци и мањи принос, отежан пласман - Недовољно уређено тржиште за пољопривреве производе - проблем пласмана
Друштво	– Сачувао би се традиционални начин живота људи који живи у руралном подручју	– Недостатак подршке младима како би се спречиле миграције, – Просечна старост становништва ће се повећавати, ниско учешће деце и младих у укупној популацији – Релативно низак друштвени стандард у односу на привредни развој
Животна средина	– Очувани, квалитетни водени и копенени екостистеми, шуме и пољопривренсо земљиште – Очуван интегритет пејзажа у зонама у којима се планирају капиталне инвестиције – Присуство значајних станишта за заштиту биљака и животиња на националном и међународном нивоу	– Наставиће се негативан тренд непопуларног управања подручијем без планске пољопривреде и са технологијама које изазивају загађење воде, ваздуха и земљишта, – Непланским узурпирањем обале Рзава доћи ће до угрожавања најчистије реке на Балкану,као и загађење изворишта водоснабдевања, – Без санитације и система за пречишћавања отпадних вода доћи ће до загађења површинских и подземних вода (изворишта водоснабдевања) као и земљишта, – Нерешен проблем отпада и дивље депоније изазвају велике проблеме, – Бујични токови и настали облици ерозије без антиерозионих мера могу изазвати велике штете у природи и животној средини и на материјалним добрима, – Непланско управљање простром који има статус природног добра (нелегална градња, сеча шума, технологије и сл…) – Нелегална и прекомерна сеча шума од стране локалног становништва могла би да угрози биодиверзитет и да унапреди процесе ерозије, – Нелегална градња и непланско претварање квалитетног земљишта у грађевинско може изазвати велики проблем у заштити природних ресурса, – Опасност од прекомерног коришћења ресурса у производњи – Дивљим каптирањем извора могућа је угроженост изворишта, – Опасност од прекомерном хемизацијом може изазвати загађење вода у околини, чиме могу бити угрожена околна изворишта водоснабдевања и сл., – Губитак интегритета предела – зарастање ливада, сеча шума, градња објеката који не одговарају предеоним карактеристикама... – Угрожен статус природних добара, без јаче стручне, институционе, организационе и финансијске подршке, – Угрожене зоне санитарне заштите водоизворишта, – Интензивирање осталих природно-деградационих процеса без примена санационих мера.

<u>Варијантно решење 2: Реализација Простроног плана</u>

У наредној табели (табела бр.1.12б) приказани су предности и недостаци опције 2 – да се план реализује.

Табела бр.4.3.2. Опција да се план реализује – предности и недостаци

Сектори	Предности	Недостаци
Економија	– Изразити потенцијали за ширење екстезивне пољопривреде и унапређење воћарства, пчеларства и узгоја лековитог и ароматичног биља, у режиму традиционалне интегралне и органске пољопривреде и њихову прераду у малим производним погонима на мултифункционалним газдинствима. – Развој и размештај МСП и микробизниса у центрима заједнице насеља у складу са локално-развојним потенцијалима (туристичко пољопривредним) и расположивим ресурсима у складу са ограничењима због режима заштите природе. – Више могућности за развој туризма, шумарства, лова и риболова – Унапређене транспортне везе. – Могућности за инвестирање.	– Повећана производња ће довести до повећане потражње за услугама. – Могућ проблем пласмана производа без јаке и организоване инфраструктуре.

Табела бр.4.3.2. Опција да се план реализује – предности и недостаци

Друштво	– Делимично побољшање демографског стања лежи у становништву које је мигрирало са ових простора ка општинским средиштима и већим урбаним центрима ван подручја Плана али није у потпуности прекинуло везу са матицом, налазећи у традиционалној пољопривреди могућност привређивања. – Олакшицама заинтересованим субјектима може се обезбедити развој предузетништва (планским мерама, кредитирањем, пореским олакшицама). – Погодност за развој пољопривредне производње – локална традиција у пољопривредној производњи. – Развој туризма као мотива за делимичан демографски опоравак. – Пренамена стамбеног фонада који је неискоришћен услед смањења броја становника, а може да служи као основа за развој туризма. – Стварање привредног амбијента који ће омогућити запошљавање и самозапошљавање локалног становништва, посебно млађег фертилног контигената становништва. – Повећање животног стандарда.	– Губитак традиционалних стилова живота. – Повећана потражња у односу на постојеће социјалне службе услед прилива становништва из општинских средишта. – Мере компензације за локално становништво због ограничења која су проистекла из заштите природних и културних добра, изградње инфраструктуре.

Животна средина	– Планирани развој је усклађен са режимима заштите природних вредности , као и зонама санитарне заштите водоизворишта Рзав те се очекује максимална заштита истих кроз ограничења и контролу свих активности у оквиру ПП, – Предвиђене су мере очувања и заштите културног предела као основног идентитета ПП, – Предвиђено је интегрисање заштите природних ресурса пре свега шумског и пољопривредно земљишта у све аспекте развоја, – Унапређењем техничке инфраструктуре побољшаће се водоснабдевање и решиће се проблем одвођења и третмана отпадних вода; – Привредни развој (МСП) подразумева примену нових одрживих технологија којима се минимализује утицај на животну средину - органска пољопривреда са контролисаном употребом хемикалија и коришћење обновљивих извора енергије (акценат на бимаси, геотермалној енергији и соларним панелима)... – Планом се предвиђа поред заштите простора и рекултивација деградираних и девастираних зона – посебно санирање постојећих депонија, – Просторном и функционалном интеграцијом подручја доћи ће до решења проблема управљања отпадом као значајног проблема заштите животне средине.	– Нагли и неконтролисани развој привреде, туризма са прекомерним оптерећењем простора може изазвати негативне утицаје на животну средину,биодиверзитет, геодиверзитет и приордна добра, – Развој саобраћаја и прекомерна оптерећеност одређених зона саобраћајним кретањима (чворишта, државни путеви првог и другог реда) може изазвати негативне утицаје на животну средину уколико се не избегну сви препознати конфликти и не примене мере заштите, – Промене у традиционалном пејзажу услед урбаног развоја: o трасирањем крупне инфраструктуре –државни путеви, далеководи ТТ инфраструктура, o изградња других енергетских објеката, хидроакумулација o изградње крупних туристичких комплекса

1.13 КОНСУЛТАЦИЈЕ

У току израде Стратешке процене утицаја ПП, вршене су консултације са надлежним републичким органима из области заштите животне средине, као релеванитнм институцијама из области заштите животне средине (Завод за заштиту природе Србије, Завод за заштиту Споменика културе, Министарство заштите животне средине, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ЈП Србијашуме, Републички хидрометеоролошки завод Србије, ЈП Србијаводе).

2 ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

2.1 ОПШТИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Основни циљ Стратешке процене је дефинисан као заштита природе и основних чинилаца животне средине кроз одрживо коришћење природних ресурса и природних вредности, са циљем смањења загађења и притисака на животну средину, биодиверзитет и здравље људи. Из основног циља произилазе следећи **општи циљеви**:

- Заштита и одрживо коришћење основних чинилаца животне средине;
- Заштита и рационално коришћење природних ресурса, природних и култутрних вредности
- Заштите здравља људи
- Унапређење енергетске ефикасности
- Унапређење управљања отпадом
- Управљање ризиком
- Успостављање мониторинга животне средине
- Унаређење еколошке свести и учешћа јавности у доношењу одлука везаних за заштиту живтне средине.

2.2 ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

У наредној табели приказани су посебни циљеви Стратешке процене утицаја (табела бр.2.2.1).

Табела бр.2.2. Посебни циљеви Стратешке процене утицаја

Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ
Заштита основних чинилаца животне средине	1. Заштита квалитета ваздуха и смањење утицаја на климатске промене
	2. Очување квалитета вода и интегрално управљања водама
	3. Унапређење квалитета земљишта – заштита од загађења и деградације
Заштити природних ресурса и природних и културних вредности	4. Заштита природних и културних добара и предела
	5. Заштита шума и шумског земљишта
	6. Заштита пољопривредног земљишта
	7. Рационално коришћење природних ресурса
Заштита здравља људи	8.Смањење утицаја буке на животну средину
	9. Смањење утицаја нејонизујућег зрачења
Унапређење енергетске ефикасности	10.Унапређење енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије
Унапређење управљања отпадом	11.Унапређење сакупљања отпада, ширење сакупљачке мреже и чишћење дивљих сметлишта, успостављање примарне селекције
Управљање ризиком	12. Смањење ризика од настанка свих врста удеса
Успоставаље мониторинга	13. Успостављање мониторинга и израда катастра загађивача
Јачање еколошке свести и учешћа јавности у доношењу одлука везаних за заштиту животне средине	14.Информисаност и едукација становништва и привредних субјеката о значају заштите животне средине, спровођење политике заштите животне средине на свим нивоима

2.3 ВРСТЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА КОЈИ СУ КОРИШЋЕНИ ПРИ ИЗГРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Индикатори (показатељи, индекси) представљају основни инструмент за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су неопходни као улазни подаци за свако планирање (друштвено-економско и просторно-урбанистичко) и представљају полазну основу за планирање развоја животне средине.

У припреми Стратешке процене утицаја ПП на животну средину, индикатори су припремљени у складу са циљевима Стратешке процене, а на основу индикатора Стратегије одрживог развоја РС односно у скалду са Правилником о Националној листи индикатора заштите животне средине (*„Сл. гласник РС", број 37/11*) и приказани су у табели бр.2.3: *Циљеви и индикатори Стратешке процене.*

Табела бр.2.3: Циљеви и индикатори Стратешке процене

Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
Заштита основних чинилаца животне средине	Заштита квалитета кваздуха и смањење утицаја на климатске промене	Учесталост прекорачења дневних вредности CO_2, NO_2, ПМ10 и О3 које прекорачују границу (број дана у току године са прекорачењем дневне граничне вредности)
		Потрошња супстанци које оштећују озонски омотач (tona ODP)
		Годишња температура ваздуха и количина падавина (Нормализована стандардна девијација у односу на период 1961-1990. и Нормализована стандардна девијација логаритма годишњих падавина за подручје Србије)
		Емисија закисељавајућих гасова (NOx, NH_3 и SO_2) (kt/год.)
		Емисија гасова са ефектом стаклене баште (CO_2, N_2O, CH_4, SF6, HFC, PFC) (Gg CO_2eq/год. и Gg/год.)
	Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	Индекс експлоатације воде (WEI) (%)
		Губици воде (%)
		Биолошка потрошња кисеоника у површинским водама (БПК5) (mg O2/l)
		Емисије загађујућих материја из тачкастих извора у водна тела (kg/год.)
		Загађене (непречишћене) отпадне воде (%)
		Постројења за пречишћавање отпадних вода из јавне канализације (%)
		Становништво прикључено на јавну канализацију (%)
		Становништво прикључено на јавни водовод (%)
		Квалитет воде за пиће (%)
Заштити природних ресурса и природних и културних вредности	Унапређење квалитеата земљишта, заштита од загађења и деградације (заштита пољопривредног и шумског земљишта)	Промена намене земљишта (%)
		Повећање површине шумског земљишта (%)
		Управљање шумама и потрошња из шума (%, m^3)
		Управљање контаминираним локалитетима (број локалитета изражен нумерички, удео изражен у %, трошкови санације и ремедијације изражени у РСД)
		Површина земљишта угроженог ерозијом (ha)
		Употреба минералних ђубрива kg/ha
		Употреба пестицида kg/ha
	Заштита природних и културних добара и предела	Угрожене и заштићене врсте (% угрожености и заштићености)
		Промена површина заштићених подручја (%, ha)
		Број и значај непокретног културног наслеђа који може бити под утицајем планских решења
		Површине деградираног земљишта (%,ha)
Заштита здравља људи	Заштита од буке	Укупни индикатор буке (dB(A))

	Заштита од нејонизујућег зрачења	Извори нејонизујућег зрачења од посебног интереса (јачина електричног поља E [V/m]; јачина магнетног поља H [A/m]; густина магнетног флукса B [μT]; густина снаге (еквивалентног равног таласа) – Sekv [W/m2])
Унапређење енергетске ефикасности	Рационално коришћење необновљивих и веће коришћење ОИЕ	Повећање удела ОИЕ у енергетском билансу (%)
		Изложеност становништва ефектима развојних пројеката у области енергетике и рударства
Унапређење управљања отпадом	Унапређење сакупљања отпада, успостављање савременог управљања отпадом и	Укупна количина произведеног отпада (t/год.)
		Производња отпада (комуналног, амбалажног, индустријског, опасног) (t/год.)
		Количина издвојеног, поново употребљеног и одложеног отпада (t/год.)
		Количине посебних токова отпада (t/год.)
		Прекогранични промет отпада (t/год.)
		Број санитарних регионалних депонија
Јачање еколошке свести и учешћа	Институционални развој и улагања у област заштите животне средине	Развој система управљања заштитом животне средине
		Успешност спровођења законодавства и стратегија
		Број и територијална распрострањеност мерних места

2.4 КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТАРТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИДПП

Одређивање степена компатибилности циљеца СПУ и циљева ПП извршена је у следећој табели (табела бр.2.4).

Табела бр.2.4. Матрица компатибилности СПУ и ПП

СПУ циљ ПП циљ	Заштита основних чинилаца животне средине	Заштити природних ресурса и природних и културних вредности	Заштита здравља људи	Унапређење енергетске ефикасности	Унапређење управљања отпадом	Успостављање мониторинга	Управљање ризиком	Унапређење енергетске ефикасности	Јачање еколошке свести и учешћа јавности
Просторна и функцијска интеграција подручја са регионалним окружењем	М	√	М	√	М	√	√		√
Унапређење привредног развоја и квалитета живљења	М	М	М	М	М	√	М	М	М
Заштита животне средине, природних и културних вредности и одрживо коришћење природних ресурса	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Унапређење саобраћајне и техничке инфраструктуре (водовод, канализација, електоенергетика, управљање отпадом)	М	М	М	√			√	М	М

√ - компатибилан, М- компатибилност је условљена применом мера заштите.

Просторна и функцијска интеграција подручја са регионалним окружењем, јачањем привредних, саобраћајних и других веза. Овај циљ је компатибилан са циљевима СПУ чиме се остварује боља интегрална заштита животне средине и природних ресурса, јачање институционалне заштите природних добара и биолошких вредности од међународног, националног и регионалног значаја.

Унапређење привредног развоја и квалитета живљења локалног становништва, унапређење постојећих развојних циљева, отварање нових развојних могућности, развојем туризма, које су усклађене са режимима и мерама заштите природних и културних добара а базиране на одрживом коришћењу природних ресурса (пољопривредног и шумског земљишта, вода). Да би овај циљ постигао већи степен компатибилности са циљевима СПУ неопходне су мере заштите кроз интегрални приступ планирања простора и заштите животне средине чиме се остварује висок степен одрживости.

Заштита животне средине, природних и културних вредности и одриво коришћење природних ресурса. Овај циљ је у потпуности компатибилан са свим СПУ циљевима.

Унапређење саобраћајне и техничке инфраструктуре (водовод, канализација, електроенергетика, ТТ, комунална (управљање отпадом)) - развојем мреже јавних путева на државном и локалном нивоу, унапређењем јавног саобраћаја остварује се већа отвореност простора према окружењу, развој привреде и остваривањ тржишних циљева, односно ствара се добра приступачност туристичким локалитетима, руралном подручју; сигурнист у снабдевањем водом и струјом, са смањеном вероватноћом дешавања удесних ситуација, што је значајна подршка привредном развоју. Овај циљ остварује већу компатибилност са циљевима СПУ уколико се примене мере заштите животне средине на свим нивоима инфраструктурног опремања, посебно у сектору саобраћајне инфраструктуре.

3 ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА

Реализацијом планских активности могу се јавити потенцијални штетни утицаји у различитим фазама реализације планских решења. Процена утицаја планираних намена и планских циљева на животну средину вршена је са аспекта могућих утицаја у односу на циљеве Стратешке процене. Ово укључује и процену утицаја варијантних решења (нереализације и реализације плана) на животну средину.

Избор решења за које је урађена Стратешка процена извршена је према следећем критеријуму:

- процена је вршена само за планска решења која су од суштинског значаја за будући развој планског подручја,
- процена није вршена за планска решења која су директно компатибилна са СПУ циљвима.

У области *природних система и ресурса:*

- заустављање ерозије, побољшање природне плодности пољопривредног земљишта и елиминисање утицаја аерозагађења и других штетних агенса из окружења на плодност пољопривредног земљишта и здравствени квалитет хране;
- унапређење квалитета шума, уз одрживо коришћење шума за различите потребе (дрвопрерађивачка индустрија, различити видови туризма, заштита од ерозије и спирања тла, заштита изворишта водоснабдевања, очување и заштита биодиверзитета и животне средине, коришћење споредних шумских производа);
- обезбеђење услова за трајну заштиту подручја слива Великог Рзава и изградњу водопривредних објеката у оквиру регионалног подсистема Рзав, као и усаглашавање стратешке потребе за водоснабдевањем са активностима и потребама за просторним развојем од локалног интереса

У области заштите *природног и културног наслеђа, заштите предела*:

- интегративна заштита и управљање непокретним културним добрима и природнимдобрима као генератором туристичког и ширег економског развоја;
- адекватна презентација и укључивање непокретних културних добара и природних добарау туристичку понуду Општине;
- заштита, очување, конзервација или обнова културних вредности и унапређење квалитетаокружења културних вредности;
- заштита непокретних културних добара од свих облика неконтролисане изградње, којаможе трајно да деградира окружење културног добра па и сам идентитет културног добра;
- очување јединствености, изворности и аутентичности природних вредности подручја, каоњихово унапређивање у складу са законом;
- евидентирање, а затим и проглашење природних и културних добара која су предложеназа успостављање претходне заштите;

У области *заштите животне средине:*

- унапредити систем заштите животне средине успостављањем интегралне заштите животне средине и њених основних чинилаца,
- обезбеђење плана и програма за смањење загађења и прилагођавања климатских промена у складу са националним плановима и вишим планским документима; обезбедити план заштите и превенције од екстремних временских непогода;
- обезбеђење интегрисане заштите природних вредности на планском подручју, развој комплементарних делатности у складу са режимима заштите простора, очување и унапређење укупних природних вредности и ресурса планског подручја,
- уређење, одрживо коришћење и заштита предеоних вредности клисура и долина Великог и Малог Рзава, долине Моравице и читаве хидрографске мреже, планина,

врхова и површи, малинастих поља, шумских комплекса и ливада, културне баштине планског подручја и др.

- постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја планског подручја, релативизацијом конфликата између заштите простора и привредног развоја, развоја саобраћајних и инфраструктурних система, као и развоја локалне заједнице, односно унапређења квалитета живљења локалног становништва у циљу његовог задржавања,
- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, као и заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби,
- успостављања ефикаснијег система управљања отпадом у складу са важећим прописима.

У области *заштите коришћења и уређења простора од интереса за одбрану земље и заштиту од удеса и елементарних непогода:*

- ефикасна превенција удеса, разарања и елементарних непогода
- ефикасно реаговање на појаву удеса или елементарне непогоде.

На основу планских циљева ИДПП (поглавље 2.4.4 - Циљеви развоја, по појединим областима) издвојена су планска решења **за које је извршена процена утицаја на животну средину**:

1. У области *заштите и коришћења природних ресурса:*
   a. унапређење и даљи развој водосистема "Рзав";
   b. детаљно испитивање потенцијалних локација за експлоатацију и економичности експлоатације минералних ресурса уз коришћење минералних сировина, првенствено неметала, за локалне потребе
2. У области *демографског развоја, развоја мреже насеља руралних подручја и јавних служби:*
   c. побољшање опремљености јавним службама у центрима заједница насеља, као и инфраструктуре у насељима и у међунасељском простору;
   d. задовољавање егзистенцијалних потреба становништва у примарним сеоским насељима, нарочито кад су у питању опрема комуналним објектима и објектима обавезних јавних служби (основно образовање и примарна здравствена заштита);
3. У области *привредних делатности*:
   e. формирање комерцијалних пољопривредних газдинстава, модернизација постојећих и изградња нових савремених прерађивачких капацитета,
   f. развој малих и средњих предузећа, чија производња треба да буде везана првенствено за сировинску основу (приоритет прерада пољопривредних производа);
   g. осавремењивање производно-програмске структуре индустрије увођењем нових технологија са значајнијом улогом знања, уз ефективност и енергетску штедљивост и еколошку прихватљивост ;
   h. валоризовање туристичких потенцијала и успостављање туристичких центара у дефинисаним туристичким целинама;
   i. функционално повезивање туризма са комплементарним делатностима (традиционално занатство, екопољопривреда и сл.);
4. У области *инфраструктуре*:
   j. проширење градске водоводне мреже, реконструкција цевовода и модернизација постојеће водоводне мреже;
   k. даљи развој и изградња планираног водосистема "Рзав";
   l. успостављање система контроле сеоских локалних водовода и изворишта и њихово редовно одржавање;
   m. проширење канализационе мреже, раздвајање атмосферских и фекалних отпадних вода и пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијенте;

n. регулисање и унапређење начина третмана отпадних вода у сеоским насељима која немају канализациону мрежу;
o. модернизација, доградња и ефикасно одржавање преносне и дистрибутивне електроенергетске мреже и трафо станица уз повећање енергетске ефикасности;
p. истраживање енергетских потенцијала у циљу повећања и проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења (геотермална енергија, ветар, сунчева енергија, водни ресурси) и веће коришћење нових и обновљивих извора енергије;
q. гасификација општинског центра и околних насеља;
r. даљи развој и јачање саобраћајних веза општина са окружењем, изградња и реконструкција општинских и државних путева;
s. преиспитивање и побољшање јавног превоза (аутобуских линија).

3.1 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА ЊИХОВО ПОРЕЂЕЊЕ

У процесу Стратешке процене анализирана су два сценарија ИДПП:
- **Варијанта 1** – уколико не дође до реализације/спровођења ИДПП и
- **Варијанта 2** – уколико дође до спровођења/реализације планских циљева ИДПП.

Проценом је обухваћена и кључна прелиминарна претпоставка: да ли је за заштиту и одрживи развој планског подручја прихватљивија опција без имплементације ИДПП („no plan and action”) или опција са пуном применом ИДПП („protection, bussiness and usual”).

Процена утицаја варијантних решења на циљеве Стратешке процене уређена је како би се омогућило поређење анализираних варијантних решења, а указало на повољније варијантно решење са становишта заштите животне средине. Поређење варијантних решења извршена је у наредној табели (табела бр.3.1. - *Процена утицаја варијантних решења на животну средину).*

Табела бр.3.1: Процена утицаја варијантних решења на животну средину

Циљ стратешке процене	Варијантно решење бр.1 (план се не реализује)	Варијантно решење бр.2 (план се реализује)
1.Заштита квалитета квалитета ваздуха и смањење утицаја на климатске промене	-	+/М
2.Очување квалитета вода и интегрално управљање водама	-	+/М
3.Унапређење квалитета земљишта – заштита од загађења и деградације,	-	++/М
4.Заштита шума и шумског земљишта,	-	++/М
5. Заштита пољопривредног земљишта	-	+М
6. Заштита природних и културних добара и предела	-	+/М
7. Рационално коришћење природних ресурса	-	-/М
8. Смањење утицаја буке на животну средину	--	+М
9.Смањење утицаја нејонизујућег зрачења		+/М
10. Унапређење енергетске ефикасности и коришћења ОИЕ	-	++/М
11. Унапређење сакупљања отпада, ширење сакупљачке мреже и чишћење дивљих сметлишта	-	++
12.Смањење ризика од настанка свих врста удеса	--	++
13.успостављање мониторинга и израда катастра загађивача	-	+
10.Информисаност и едукација становништва	-	+

и привредних субјеката о значају заштите животне средине		

+ позитиван тренд (унапређење ж.средине)
- негативни тренд (деградација ж.средине)
0-без значајних промена,
М - уз мере заштите/компензације, могућ позитиван тренд.

Варијантно решење 1: које се односи на нереализовање ИДПП, неповољније је са аспекта заштите животне средине, јер би дошло до настављања негативног тренда у управљању подручјем без планског и правног оквира. Непланско управљање простором узрокује да најпроблематичнији санитарно комунални и инфраструктурни проблеми (управљање отпадним водама, проблеми у водоснабдевању и заштита водоизворишта, дивље депоније, дивља градња, туристичко оптерећене локација без адекватне инфрастуктуре, ерозионе и бујичне појаве, подручја експлаотације минералних сировина, шљункаре и каменоломи, МХЕ) и даље остају нерешени. Свака неконтролисана и илегална сеча шуме (за енергетске потребе, трговину, прераду дрвета и све друге нелегалне и неоправдане експлоатације) доприносе нерационалном трошењу природних ресурса, појави и подстицању ерозије, загађењу животне средине, уништавању станишта и девастације предела. Посебно би била угрожена природна и културна добра у строгом режиму заштите, због непланског и нерационалног управљања уз могућност губитка валоризованих посебности (непланска сеча шума, инвазивни туризам са ширењем урбаног подручја на земљишту које није грађевинско, непостојање неопходне инфраструктуре или је она неадекватна, интензивна пољопривреда и сл.). У већ промењеним/деградираним зонама и локацијама би притисци на животну средину допринели још већем загађењу које би од тренутног микролокацијског тачкастог загађења кумулативно и синергистички еволиурало у „зонско“ које има негативне последице по земљиште, подземне воде и реципијенте (ивориште водоснабдевања). Тиме се доводе у опасност подручја која су посебно осетљива - станишта угрожених и од значаја за заштиту дивљих врста. Друштвени и економски аспект кроз сагледавање овог сценарија (да се план не реализује) би такође био неповољнији, јер се не очекује значајан економски развој, смањење стопе незапослености, могућности да се побољша демографска слика поднебља и задржи становништво.

Варијантно решење 2: које се односи на реализовање Плана, значајно је повољније са аспекта заштите животне средине, природе и природних ресурса јер је основ развоја подручја базиран на принципима одрживости, вишегенерацијске користити, а пре свега у функцији режима заштите природних ресурса, природних и културних вредности и идентитета простора. Планом се предвиђа развој општине у локалном и регионалном смислу кроз интегрална заштиту природних добара, културног предела, животне средине, природних ресурса и биодиверзитета. То подразумева одрживи развој привреде (пољопривреде, прерађивачких делатности, индустрије, услуга, туризма …) који се заснива приоритетно на поштовању принципа заштите животне средине и на заштити природних ресурса. Конкретни циљеви из водопривреде и енергетике (унапређење водоснабдевања- изградња водосистема Рзав и контрола рада локалних изворишта, изградња система за одвођење и пречишћавање отпадних вода, решење проблема санитације у руралном подручју, као и све већа афирмација у коришћењу енергије биомасе, енергије земље и соларне енергије у циљу смањења потрошње необновљивих природних ресурса) представљају добар избор у смеру развоја подручја без штетних утицаја на околину. Такође, планирани циљеви на обезбеђивању боље повезаности и опремљености простора недостајућом инфраструктуром (посебно саобраћајном – изградња деонице државног пута I реда, унапређење постојећег друмског саобраћаја) свакако се намећу као бољи избор за унапређење статуса простора на регионалном и међународном нивоу, бољим условима за развој општине и за живот локалног становништва. Позитиван утицај се огледа у решавању проблема управљања отпадом, који подразумева ширење

сакупљачке мреже на рурална подручја, стимулисање рециклаже и санацију простора под дивљим депонијама. Плански урбани развој, који је строго ограничен на грађевинско подручје, онемогућава губитак вредног пољопривредног и шумског земљишта, односно елиминише бесправну сечу шуме и крчење друге шумске вегетације, чиме се чува биодиверзитет подручја и плодно земљиште за узгајање биолошки вредне хране. Привредни потенцијал простора поред пољопривреде лежи у прерађивачкој индустрији која је заснована на традиционалним и локалним производима, али и у туризму у складу са промоцијом природних и културних знаменитости.

У оквиру свих сектора ИДПП кроз начела и активности развојне политике, допринеће се стратегији прилагођавања на климатске промене кроз конкретна решења за смањење емисије ГСБ (унапређење технолошких процеса, очување шума и шумског земљишта, очување биодиверзитета, повећање енергетске ефикасности), осносно заштите пољопривредног, шумског туристичког, комуналног и др. сектора од екстремних временских прилика.

Развој подручја подразумева социјално друштвени бољитак који се огледа у задржавању становништва и заустављању миграција, односно привлачење становништва, стварањем услова за нова радна места (услуге, туризам, агропривреда и сл…) и већим економским стандардом локалног становништва.

Нереализовање Плана је варијантно решење са могућим негативним последицама у односу на циљеве стратешке процене и губитак могућности ефикасног деловања у свим секторима развоја подручја. ИДПП-ом предложен је одржив урбани развој подручја уз очување постојећих потенцијала подручја, природних и културних вредности и ресурса као и решења за спречавање конфликата у простору и разрешење постојећих просторних еколошких проблема. Стога је неопходно доношење и имплементација ИДПлана са понуђеном еколошком поставком одрживог развоја. Базирајући се на високом степену одрживости који планира функционално унапређење простора и статуса природних вредности, у појединим секторима плански циљеви не искључују реализацију програма и решења који могу имати негативне утицаје на животну средину (ако се сагледају циљеви СПУ). Због тога у свим сегментима планског развоја где се негативни ефекти очекују (где је утврђен низак степен компатибилности), план мора предвидети мере (М) и услове под којима су планиране активности једино могуће. (табела 3.1)

3.2 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАВАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА

3.2.1 Процена утицаја планских решења на животну средину

У овом поглављу је извршена квалитативна анализа и евалуација могућих утицаја, који су приказани као збирни утицаји на животну средину. Методологија је описана у поглављу *9.1. Примењена методологија,* ове процене.

Евалуациа утица је извршена за дефинисане планске циљеве (решења) која су претходно наведена у овом поглављу (поглављу 3), у односу на циљеве стратешке процене описно према наведеним критетијумима утицаја и приказана у наредној табели - Табела бр.*3.2.1: Евалуација процењених утицаја*

Табела бр.3.2.1: Евалуација процењених утицаја

Циљеви стратешке процене / Плански циљеви		Заштита квалитета ваздуха и смањење утицаја на КП	Очување квалитета вода и интегрално управљање водама	Унапређење квалитета земљишта – заштита од загађења и деградације,	Унапређење управљањем шумским земљуштем и шумама,	Заштита пољопривредног земљишта	Заштита природних и културних добара и предела	Рационално коришћење природних ресурса	Смањење утицаја буке на животну средину	Смањење утицаја нејонизујућег зрачења	Унапређење ее и коришћење ОИЕ	Унапређење сакупљања отпада ширење сакупљачке мреже и чишћење дивљих	Смањење настанка свих врста ризика	Успостављање мониторинга и израда кастр загађивача	Информисаност и едукација становништва и привредних субјеката о значају заштите животне средине
Природни ресурси	1.a		МКПрЛ ВДСтР	МКПрЛ	МДСтЛ	МДСтЛ	СД СтР	ВДСтЛ					МД ПоР СД ИР	СД СтЛ	СД СтЛ
	1.b	МКПоЛ	МКПоЛ	СДСтЛ	МДСтЛ	МДСтЛ	МДСтЛ	МДСтЛ	МК ПрЛ			МКПоЛ	МД ПоР	СД СтЛ	СД СтЛ
Демографдки развој мрежа насеља и јавне службе	2.c		ВДСтЛ				ВДСтЛ		МК ПрЛ			МДСтЛ	ВД СтЛ	ВД СтЛ	ВДСтЛ
	2.d		ВДСтЛ	ВДСтЛ		ВДСтЛ						МДСтЛ			ВДСтЛ
Привредне делатности	3.e		ВД СтЛ	ВД СтЛ		СД СтЛ	ВД СтЛ	ВД СтЛ			ВД СтЛ		ВД СтЛ		ВД СтЛ
	3.f	МКПоЛ	МКПоЛ	МКПоЛ				ВД СтЛ	МПо СтЛ		ВД СтЛ	МКПоЛ	МК ПоЛ	ВД СтЛ	ВДСтЛ
	3.g	МДПоЛ	СД СтЛ	СД СтЛ				ВД СтЛ	ВД СтЛ		ВД СтЛ	СД СтЛ	СД СтЛ	ВД СтЛ	ВДСтЛ
	3.h	МКПоЛ	МКПоЛ	МКДЛ	МКДЛ	МКПоЛ ВД СтЛ	МКДЛ ВД СтР		МК ПоЛ			МКПоЛ		ВД СтР	ВД СтР
	3.i				МКПоЛ	МКПоЛ		ВД СтР				МКПоЛ			

Циљеви стратешке процене / Плански циљеви		Заштита квалитета ваздуха и смањење утицаја на КП	Очување квалитета вода и интегрално управљање водама	Унапређење квалитета земљишта – заштита од загађења и деградације,	Унапређење управљањем шумским земљуштем и шумама,	Заштита пољопривредног земљишта	Заштита природних и културних добара и предела	Рационално коришћење природних ресурса	Смањење утицаја буке на животну средину	Смањење утицаја нејонизујућег зрачења	Унапређење ее и коришћење ОИЕ	Унапређење сакупљања отпада ширење сакупљачке мреже и чишћење дивљих сметлишта	Смањење настанка свих врста ризика	Успостављање мониторинга и израда кастр загађивача	Информисаност и едукација становништва и привредних субјеката о значају заштите животне средине
Инфраструктура	4.j		СД СтЛ					СД СтР					СД СтЛ	СД СтЛ	
	4.k		МД ПоЛ СДСтР	МПо Ст Л	М Д Ст Л	М Д Ст Л	МДСтР/Н	ВДСтР					МД СтЛ	СД СтЛ	СД СтЛ
	4.l		ВД СтЛ	ВД По/Ст Л				СД СтЛ					ВД СтЛ		ВДСтЛ
	4.m		СД СтЛ	СД СтЛ	СД СтЛ	СД СтЛ	М Д Ст Л						СД СтЛ	СД СтЛ	СД СтЛ
	4.n		ВД СтЛ	ВД СтЛ	ВД СтЛ	ВД СтЛ							ВД СтЛ		
	4.o						М Д Ст Л	ВД СтЛ		СД СтЛ	СД СтЛ		СД СтЛ	СД СтЛ	
	4.p	ВД СтЛ		М Д Ст Л			М Д Ст Л	СД СтЛ			СД СтЛ				
	4.q	СД СтЛ		МПр Ст Л				ВД СтЛ			СД СтЛ		ВД СтЛ		
	4.r	ВДПоЛ	ВДПрЛ	ВДПрЛ		М Д Ст Л	СДСтР		СД ПоЛ			СД СтЛ	МД ПоЛ	ВД СтЛ	
	4.s	М Д Ст Л							ВД СтЛ				ВД СтЛ	ВДСтЛ	ВДСтЛ

Планско решење бр.1а.:Унапређење и даљи развој водосистема "Рзав"

Развој водосистема Рзав у друштвено економском смислу (иако се тај аспект овде не разметра) остварује знечајне регионалне предности за општине које ће бити корисници водоснабдевања са водосистема Рзав. То се пре свега односи на повећану сигурност и безбедност у дистрибуцији воде и очување водних ресурса (спечавање расипања у мрежи).

Међутим интервенције на изградњи водосистема Рзав остварује трајне негативне ефекте на околину, пре свега на водно земљиште, околну вегетацију и свеокупан предео. Локална загађења су могућа у фази радова на изградњи звог присуства механизације и људи али након завршетка радова загађење се не очекује. Радови на воденим екосистемима и изградња објеката на њима значајно утичу на живи свет и станишта која се налазе у подручју захваћеном радовима али и шире. Највећи конфликт и негативан утицај том смислу се очекује у систему заштите природних добара – нарушавање еколошке равнотеже постојећих водених и обалских биоценоза.

Код планиране изградња осталих акумулација идентификован је значајане негативан утицај на живи свет у окружењу, шумска подруча, обалске екосистеме, на квалитет воде и сл., с тим што се не очекују негативни утицаји на заштићена природна добра и

станишта заштићених врста (планиране локације акумулација нису у конфликту са зонама заштите природе). И негативни и позитивни утицаји овог решења су дугорочног, сталног, регионалног, националног карактера.

Што се тиче повећања ризика од настанка удеса он наравно постоји у фази изградње али се може констатовати значајан позитиван ефекат у смањењу ризика од настанка поплава и бујучних наноса након изградње вододистема. Позитивни утицаји се очекују у систему контроле и надзора над параметрима животне средине који су када су системи водоснабдевања у питању на јако високом нивоу. Утицаји су значајни и на регионалном нивоу. Овај плански циљ захтева примену мера заштите животне средине на свим нивоима.

Планско решење бр.1b:Детаљно испитивање потенцијалних локација за експлоатацију и економичности експлоатације минераслних ресурса уз коришћење минералних сировина, првенствено неметала, за локалне потребе

Истражни радови у односу на експлоатацију минералних сировина, нису у толикој мери негативни по животноу средину, али свакако изазивају негативне утицаје у мањој мерни на локалном нивоу. У зависности од типа истражних радова највећа деструкција се очекује у зони интервенције на тлу, у зони подземних вода и на површини (вегетационом покривачу). Истражни радови и друге активности морају бити ограничени на зоне и локалитете које нису у оквиру I и II зоне заштите природних даобара (у свему према прописима) и у складу са режимима санитарне заштите водоизворишта. Утицаји су углавном на локалном/регионалном нивоу и углавном трајни.

Планско решење бр.2c:Побољшање опремљености јавним службама у центрима заједница насеља, као и инфраструктуре у насељима и у међунасељском простору

Унапређењем (обновом и опремањем) насеља и међунасељаког простора, доћи ће до позитивних утицаја у домену заштите основних елемената животне средине – воде, ваздуха и земљишта јер то подразумева опремање простора недостајућом /комуналном инфраструктуром и услугама. Јачањем институција успоставља се превентивна и континуирана заштита животне средине и посебне намене кроз унапређење управљачког система над природним и културним добрима и реализацију пројеката заштите и унапређења, спровођењем позитивне законске регулативе у свим областима, успостављањем мониторинга квалитета животне средине и еколошког образовања на свим нивоима. Позитивни утицаји су дуготрајни на локалном и регионалном нивоу. У зависности од примене мера заштите животне средине и ограничења која су условљена режимима заштите, негативни утицаји се могу очекивати у погледу заштите природних екосистема –шумског и пољопривредног земљишта, у виду губитака зарад неопходног комуналног опремања.

Планско решење бр.2d:Задовољавање егзистенцијалних потреба становништва у примарним сеоским насељима, нарочито кад су у питању опрема комуналним објектима и објектима обавезних јавних служби (основно образовање и примарна здравствена заштита);

Као и претходно планско решење, задовољање егзистенцијалних потреба у руралним подручијима у контексту заштите животне средине има значајан позитиван утицај ако се посматра поред осталог решавање основних комуналних проблема- обезбеђивање несметаног водоснабдевања, изградња фекалне канализације (односно водонепропусних септичких јама), изградња саобраћајница, успостављања сакупљачке мреже комуналног отпада на што већи број руралних корисника и сл. остварује само дугорочне и сталне позитивне ефекте на животну средину и спречавање загађења.

Планско решење бр.3е: Формирање комерцијалних пољопривредних газдинстава, модернизација постојећих и изградња нових савремених прерађивачких капацитета,

Позитивни утицаји се испољавају готово у свим секторима заштите природе и животне средине, заштите пољопривредног земљишта а посредно у сектору коришћења обновљивих извора енергије (биомасе) и одрживог управљања отпадом, јер одржива пољопривреда и прерађивачка производња подразумева коришћење квалитетне незагађене воде, обновљивих енергетских извора, очување земљишта од загађења и ерозије и смањење количине створеног отпада. Посебно значајан аспект су позитивни утицаји на очувању квалитета вода кроз одговорно управљање отпадним водама у оквиру пољопривредниг газдинстава (контрола осоке) као и у погонима за примарну прераду сировина. Одрживи развој је обезбеђен концептуалном органском пољопривредом кроз производњу и прераду органске препознатљиве, здраве хране, са географским пореклом. Ово решење има средње вероватан, дугорочан и сталан позитиван утицај локалног и регионалног значаја.

Планско решење бр.3f: Развој малих и средњих предузећа, чија производња треба да буде везана првенствено за сировинску основу (приоритет - прерада пољопривредних производа);

Утицај овог решења према факторима животне средине зависи од примена мера заштите животне средине, које у основи подразумевају рационално коришћење земљишта, заштите вода од непречишћених отпадних вода и заштиту ваздуха од загађења. У ужем делу планског обухвата планом се не предвиђају пројекти и производња великих капацитета који имају значајне негативне утицаје и посебне захтеве за заштитом животне средине. Такође, планом је дефинисан однос ових погона и режима режима заштите природе као и однос у оквиру зона санитарне заштитие водоизворишта, а у циљу смањења конфликта. Ово решење има позитивне утицаје на економски развој, прилику за отварање нових радних места и задржавање становништва које ће бити везано за нова радна места. Тиме ће се поправити и демографска слика подручја и природни прираштај становника.

Планско решење бр.3g: Осавремењивање производно-програмске структуре индустрије увођењем нових технологија са значајнијом улогом знања, уз ефективност и енергетску штедљивост и еколошку прихватљивост;

Савремена индустријска поризводња интегрише заштиту животне средине у процесе што пре свега подразумева примену најбоље доступних техника у производњи и еколошки оправданих технологија са инсталираним системима за пречишћавање отпадних вода и смањење/елиминацију отпадних материја у ваздух, воду и земљиште, као и мера спречавања ризика од настанка удеса. Савремене производне технологије подразумевају и адекватно управљање отпадом (минимизирање, поновну употребу и рециклажу) где се произвођач обавезује да га сакупља и третира на безбедан начин према важећем закону и подзаконским актима. Примена оваквог принципа управљања отпадом у привреди, има позитивне утицаје у сектору управљања отпадом (као стратешком циљу заштите животне средине). Могући негативни утицаји су углавном локалног карактера, повремени су и краткотрајног дејства. Примена мера заштите је неопходна у готово свим секторима заштите природе, културног предела и животне средине. У синергији са другим активностима из окружења (енергетика, саобраћај, индивидуална ложишта, и др.), негативни утицаји овог планског решења се могу повећавати.

Планско решење бр.3h: Валоризовање туристичких потенцијала и успостављање туристичких центара у дефинисаним туристичким целинама;

Реализација овог решења, подразумева развијање одрживог туризма у складу са потенцијалима подручја (уважавање постојећих природних вредности и поштовање режима заштите природе) који ће да презентира све елементе и окоснице развоја туризма општине Ариље. Међутим, у исто време, развој туризма и заштита животне средине и природних добара могу да створе интензиван конфликтни однос: могући су негативни утицаји на заштиту вода (уколико се не обезбеди адекватна пратећа инфраструктура у оквиру смештајних капацитета и туристичких пунктова) и ваздуха (због повећане посете – саобраћај, начин топлификације – чврста горива), на рационално коришћење земљишта и заштиту значајних природних вредности у I и II режиму заштите и очување квалитета предела (нпр. услед изградње неостајуће инфрструктуре). Трајно негативан утицај се огледа у заузимању (конверзији земњишта) у грађевинско. При реализацији су неопходне мере заштите животне средине, од чега зависи да ли ће утицаји бити значајни или не (у матрици приказан је двојак утицај). Такође, утицаји се могу појачати у синергији са другим секторима – привреда, саобраћај. Ово решење има вероватан, дугорочан, сталан утицај локалног и регионалног карактера.

Планско решење бр.3i: Функционално повезивање туризма са комплементарним делатностима (традиционално занатство, екопољопривреда и сл.);

Ово решење остварује мањи негативан утицај на окружење јер подразумева акривирање и повезивање већ постојећих делатности са туризмом. Утицаји су локалног карактера, повремени су и кумулативно се могу јавити повећане количине комуналног и специфичног отпада што изискује поступање у оквиру комуналних надлежности што корисника отпада што оператера.

Планско решење бр.4j: Проширење градске водоводне мреже, реконструкција цевовода и модернизација постојеће водоводне мреже;

Стратешки утицаји овог решења позитивни су у области заштите и коришћења вода, уколико се унапреди систем водоснабдевања, реконструкција цевовода и модернизација постојеће водоводне мреже. Значај овог планског циља огледа се у побољшању квалитета воде, безбедном и сигурном снабдевању и спречавању непотребног расипања воде – очувању природних ресурса.
Позитиван утицај овог решења је дугорочног, сталног, локалног и регионалног карактера.

Планско решење бр.4к: Даљи развој и изградња планираног водосистема "Рзав";
Ов планско решење има исту интерпреатацију као планско решење 1а.

Планско решење бр.4l: Успостављање система контроле сеоских локалних водовода и изворишта и њихово редовно одржавање;

Највећи проблем у систему заштите вода је дивље каптирање извора што узрокује девастирање изворишта подземних вода, доприноси лошем квалитету воде и недовољним капацитетом у односу на потребе. Успостављање система сеоских водовода и њихово одржавање обезбеђује најважнију меру заштите изоришта водоснабдевања, заштиту водних ресурса и очување квалитета вода на овим подручијима.

Планско решење бр.4m: Проширење канализационе мреже, раздвајање атмосферских и фекалних отпадних вода и пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијенте;

Стратешки утицаји овог решења позитивни су у области заштите и коришћења вода, уколико се обезбеди насељаки/регионални систем за пречишћавање отпадних вода и адекватна санитација за индивидуалне кориснике у руралним и слабо доступним деловима општине. Тиме би се постигао велики позитивни утицај у очувању квалитета

вода речних токова. Позитивна примена овог решења се огледа и у области заштите земљишта од загађења и деградације, као и сектору позитивног утицаја на климатске промене. Регулисање корита река и инфраструктуро опремање могу имати негативне утицаје на квалитет воде, деградацију земљишта, биодиверзитета и предела, што захтева примену мера заштите животне средине. Исто тако тим се спречавају поплаве, бујице и други аспекти удесних ситуација што се огледа као позитиван аспект овог циља. Антиерозивним мерама се унапређује квалитет земљишта, шума и шумског земљиша. Позитиван утицај овог решења је дугорочног, сталног, локалног и регионалног карактера.

Планско решење бр.4n: Регулисање и унапређење начина третмана отпадних вода у сеоским насељима која немају канализациону мрежу;

Ово планско решење као и предходно, обезбеђује заштиту воде и земљишта од загађења а посебно пољопривредног земљишта у сеоским срединама. Обавеза свих индивидаулних корисника који не буду били прикључени на канализациону мрежу да обезбеде начин прикупљања фекалних и специфичних отпадних вода који ни на који начин не угрожава животну средину. Дугорочно позитивни циљеви су вероватни и на локалним/регионалном нивоу, посебно када се посматра изграња регионалног ППОВ.

Планско решење бр.4о: Модернизација, доградња и ефикасно одржавање преносне и дистрибутивне електроенергетске мреже и трафо станица уз повећање енергетске ефикасности;

Сигурност и поузданост енергетског система као основног планског циља обезбеђује значајне позитивне социјалне ефекте, али и спречавање настанка удеса чиме су безбедност и здравље људи и животне средине у великој мери контролисани. Примена техничких мера и стандарда из ове области при планирању и пројектовању обезбеђује се неопходна заштита од штетног нејонизујућег зрачења. Негативни утицаји на земљиште су минимали (деструктивног типа) због последица трасирања енергетске инфраструктуре (без загађења) и несметаног даљег коришћења земљишта. Трасирање електроенергетских објеката у оквиру културних предела од значаја, може нарушити његов квалитет, што захтева мере за очување пејзажа као и мере заштите живог света који може бити угрожен у зони трасирања. Ова решења имају вероватан, дугорочан, сталан утицај, локалног, регионалног и националног значаја.

Планско решење бр.4р: Истраживање енергетских потенцијала у циљу повећања и проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења (геотермална енергија, ветар, сунчева енергија, водни ресурси) и веће коришћење нових и обновљивих извора енергије;

Стратешки, унапређење енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије има велики утицај на унапређење квалитета ваздуха (на глобалном нивоу и на климатске промене) и очување природних ресурса као предуслова заштите животне средине и здравља становништва. Коришћењем обновљивих извора енергије доприноси се смањењу притисака из зона које емитују загађење из конвенционалних извора енергије (индивидуална ложишта, угаљ, мазут…) као и потребу за новим сировинама и додатном потрошњом необновљивих ресурса. Утицаји на заштиту биодиверзитета врста, екосистеме и квалитет воде, заштиту водног подручја и хидролошког режима, могу бити значајно неповољни уколико се посматра изградња/реконструкција МХЕ. Планом нису предвиђене нове локације за изградњу МХЕ, а функционисање и режим постојећих се мора преиспитати у циљу заштите природних вредности и живог света. Међутим, може се сагледати и значајан позитиван утицај на животну средину уколио се посматра коришћење биомасе као органског отпада за добијање енергије.

Остали обновљиви извори – ветар и соларна енергија, намају значајне негативне утицаје на животну средину. Приликом одабира места за постављање ветрогенртатора јако је важно сагледати стање постојеће летеће фауне – птица и сисара, како би се избегло њихово страдање, док постављање соларних панела мора бити ограничено на изграђене површине како не би земљиште (које нпр. може бити веома плодно и погодно за узгој воћа и поврћа) не би трајно изгубило намену која има економско еколошки значај.

Ова решења имају вероватан, дугорочан, сталан утицај, локалног, регионалног и националног значаја.

Планско решење бр.4q: Гасификација општинског центра и околних насеља.

Коришћење гаса као еколошког енергента и ширење гасоводне мреже остварује позитивне утицаје на заштиту животне средине. У зони трасирања водова очекује се трајна деструкција површинског слоја земљишта. Утицаји нису значајни и локалног су типа.

Планско решење бр.4r: Даљи развој и јачање саобраћајних веза општина са окружењем, изградња и реконструкција општинских и државних путева,

Реализација овог планског решења углавном остварује негативну импликацију на све сегменте животне средине и зависи од примене мера заштите животне средине. Међутим овај циљ доприноси равномерном регионалном и просторном развоју планског подручја, обезбеђује унапређење ефикаснији транспорт у сваком сектору, што се може окарактерисати као позитиван утицај.

Са друге стране ако се посматра заштита животне средине искључиво овај плански циљ остварује низак ниво компатибилности са циљевима заштите. Условљеност реализације нових саобраћајница везује се за поштовање оптималних услова заштите свих природних елемената а посебно еколошких ограничења које се односе на превенцију угрожавања станишта биљних и животињских врста (фрагментација станишта, промена бројности и структура заједница, страдања и сл.)., стабилност објеката и простора, спречавања емисије ГСБ, заштиту од буке и загађења отпадним водама. Неопходне су мере заштите при планираној изградњи нових саобарћајница, при транспорту опасних и других материја, ради очувања квалитета ваздуха, вода и земљишта, односно спречавању акцидентних ситуација. Ово решење има средње вероватан, дугорочан, сталан/повремен утицај општинског, регионалног (националног) нивоа. У интеракцији са другим негативним утицајима, ови негативни утицаји ће се повећавати кумулативно и синергијски.

Планско решење бр.4s: Преиспитивање и побољшање јавног превоза (аутобуских линија).

У циљу унапређења оптималног режима јавног градског превоза и у складу са потребама остварују се значајни позитивни ефекти у социјалном смислу али и у сектору заштите животне средине. Обезбеђивањем квалитетног и поузданог јавног превоза даје се могућност за редуковање коришћења сопствених моторних возила што има за циљ што мање возила у саобраћају. Да би се остварили ти циљеви неопходне су додатне маркетиншке мере и мере субвенције за побољшање система јавног саобраћаја на локалном нивоу.

3.2.2 Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (члан 15.) Стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Ови ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних решења и активности на подручју ИДПП. Кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико

индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат. Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. (Зтабела 3.2.2.).

Анализа и идентификација кумулативних и/или синергијских утицаја који могу настати у интеракцији постојећих и планираних активности извршена је у наредној табели у односу на области Стратешке процене.

Табела 3.2.2. *Идентификација кумулативних и синергијских ефеката планских решења*

Област стратешке процене	**Идентификација кумулативних и синергијских ефеката**
Ваздух и климатске промене	Најзначајнији негативни ефекти су на подручјима где се суперпонирању загађења из саобраћаја, индивидуалних ложишта, производних процеса. Иако појединачни утицаји могу бити у оквиру ГВЕ, њихово збирно дејство може имати значајан утицај на квалитет ваздуха (примарно), као и на здравље становништва и друге елементе животне средине (секундарно). Посебно неповољан (критичан) период је у одређеним метеоролошким условима, односно током специфичних праваца ваздушних струјања (у зависности од конкретне локације), али и при ниским температурама, високом ваздушном притиску, при температурној инверзији, што су карактеристике у зимском периоду. У урбаној средини, најзначајнији негативни ефекти су приликом суперпонирања емисија из саобраћаја и индивидуалних ложишта, а у одређеним неповољним околностима додатно и из постојећих несанитарних депонија комуналног отпада. Гасови са ефектом стаклене баште ослобађају се у свим процесима конверзије фосилних горива у енергију (топлане, индивидуална ложишта, саобраћај). Кумулативно посматрано постојећи и нови извори повећаће емисију гасова са ефектом стаклене баште.
	Позитивни кумулативни ефекти за смањење изложености становништва загађеном ваздуху остварују се коришћењем ОИЕ, гасификацијом насеља и реконструкцијом постојећих ложишта и емитера загађујућих материја у постојећим погонима. Позитивни кумулативни ефекти за смањење изложености становништва загађеном ваздуху остварују се применом чистих технологија у производњи, као и чишћењем сметлишта (одлагалишта). За смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште, велики позитиван ефекат остварује гасификација, планско пошумљавање, очување шумовитости и свеукупног зеленила.
Воде	Планирани водопривредни развој ће неизбежно утицати на хидрогеолошки режим на локацијама планираних акумулација и кумулативно у ширем окружењу. Поремећај режима вода може имати индиректне утицаје на режиме површинских вода и плодност земљишта. Могућа је инфилтрација загађујућих материја из отпадних вода фекалног типа до изградње фекалне канализације и ППОВ. Кумулативно загађење водних ресурса изазива директно испуштање непречишћених отпадних вода из производних процеса у речне токове. Загађења из пољопривреде (инсектициди, пестициди…) може изазвати синергијско дејство са фекалним отпадним водама.
	Санитацијом свих постојећих и планираних објеката као и изградњом регионалног ППОВ, обезбедиће се спречавање фекалног загађења водоносних слојева и површинских вода. Унапређење система упављања отпадом подразумева затварање и рекултивацију постојећих дивљих депонија који сада имплицирају велике притиске на водне ресурсе. Уградња појединачних предтретмана према врсти технолошког процеса обезбедиће се да отпадне воде из производње не ремете природни циклус водотока.
Земљиште	Претерано коришћење хемије у пољопривреди има доминантно велики утицај на загађење земљишта. Развој саобраћаја и индустрије (пренамена земљишта) остварују највеће негативне утицаје на земљиште (отпадне воде и загађујуће честице које се таложа– кумулативан ефекат.) Посебно деградациони прицеси се изазивају у подручју експлоатације грађевинског материјала – шљунка, каменолома. Развој туризма у осетљивим зонама може имати тренд смањења шума и шумском земљишта у вредним природним подручјима (приобаље), као и деградацију ових зона уопште. То доприноси развоју и интензивирању ерозионих процеса. Деградациони процеси су интензивирани у зонама нестабилних терена. Кумулативно загађење из различитих извора може имати значајне последице на квалитет земљишта и његово даље коришћење на територији општине.
	Примена најсавременијих технологија у производним процесима као и коришћење ОИЕ и гасификација, допринеће смањењу загађења земљишта као резултат смањења загађујућих суспстанци из ваздуха које се таложе на земљу. Површине земљишта загађеног због активности поступања с отпадом се драстично смањују затварањем, санацијом и ремедијацијом постојећих сметлишта. Заштита и одрживо коришћење простора заштићених подручја која су интегрални део шумских и ловних подручја, као и примена других мера за заштиту природе и животне средине, имаће позитиван утицај на одрживо коришћење земљишта.

Природне вредности, природни ресурси и предео	Изградња хидроакумулација остварује негативне утицаје најпре на примарни водоток и његове притоке, али и на шумско и пољопривредно земљиште у окружењу. Због промена хидролошког режима мења се екосистемска равнотежа постојећих биљаних и животињских станишта, као и микроклиматске карактерстике. То се посебно односи на делове сливова у којима има већ изграђених МХЕ, где је утицај кумулативан. Стихијски развој туризма у заштићеним и вредним природним подручјима, може неповољно утицати на станишта и на предео. Развој саобраћајне инфраструктуре може довести до пресецања еколошких коридора (мрежа) и диверзификације станишта. Све наведене активности имају синергистичко деловање на осетљив природни простор.
	Позитиван утицај на биодиверзитет и предео је резултат затварања, рекултивације и ремедијације контаминираних подручја и црних тачака и постојећих сметлишта, као примена читавог низа мера за заштиту животне и природне средине. У области коришћења природних ресурса, збирни допринос представља повећање коришћење енергије из обновљивих извора и рационално и одрживо коришћење воде и минералних ресурса, као и пољопривредног и шумског земљишта. Такође допринос је и спречавање изградње нових МХЕ на подручју плана, као и преиспитивање изграђених. Енергетска ефикасност има стратешки значајан утицај на заштиту и одрживо коришћење природних ресурса, као резултат смањења количина потрошене енергије, а тиме и потребне количине произведене енергије.
Управљање отпадом	Позитиван утицај на смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште проузрокованих неадекватним поступањем с комуналним отпадом, успостављањем одрживог система управљања отпадом, затварањем и санацијом постојећих дивљих сметлишта, проширењем обухвата прикупљања отпада, итд.
Социо-економски и институционални аспекти	Кумулативни негативни утицаји на квалитет земљишта као и додатни деградациони процеси значајно могу утицати на промену социоекономских односа и утицати на повећану едукацију и улагања у унапређење политике узгајања воћа и поврћа, узгајање прилагодљивих култура, као и развијања нових индустријских процеса, у складу са новим знањима и стандардима.
	Назначена планска решења у области: заштите појединих основних чинилаца заштите природне и животне средине; мере управљања отпадом; повећања коришћења ОИЕ; примене најсавременијих технологија у индустрији; кумулативно могу допринети смањењу просторне дисперзије емисије загађујућих материја у животну средину и смањењу изложености становништва прекораченим ГВЕ. Повећањем улагања у област заштите животне средине на националном и локалном нивоу створиће се предуслови за ефикасну и/или превентивну заштиту животне средине у свим наведеним областима. За разлику од негативних утицаја који се очекују у овим секторима развоја, позитивни ефекти могу имати дугорочне позитивне утицаје на социо-економски развој у контексту стварања предуслова за привредни раст и запошљавање.

3.3 МЕРЕ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ И УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

3.3.1 Опште мере и приоритети заштите животне средине

Решења и мере за смањење негативних утицаја, односно увођење позитивних утицаја ИДПП представљени су за сваку категорију према постојећем степену загађености и јачине притисака на животну средину, у форми стратешких начела и концепата којима се:

- унапређује стање животне средине у категоријама загађене и деградиране животне средине – мере унапређења и побољшања стања животне средине,
- обезбеђује задржавање постојећег стања у категоријама квалитетне животне средине – мере појачавања позитивних утицаја.

Опште мере и приоритети за смањење негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину за све секторе плана су:

Заштита животне средине, уређење и одрживо коришћење природних ресурса, културних добара и предела (што је један од основних планских циљева) кроз: успостављање веће кординацију система управљања простором са осталим развојним потенцијалима подручја. Значај за локално становништво је утолико већи, уколико у њиховој околини нема алтернативног перспективног развоја, односно развој зависи од

квалитеа животне средине у којој становништво живи и ради. У том смислу је неопходно применити принципе одрживог коришћења, којима ће се обезбедити користи на локалном, регионалом и националном нивоу.

Унапређење упављања отпадом – подразумева санацију контаминираних локација под сметлиштима, ширење сакупљачке мреже на рурална подручја, смањење количине отпада на извору и успостављање рециклаже.

Подстицање рационалног коришћења природних ресурса и коришћења обновљивих извора енергије, позитиван утицај на климатске промене – кроз смањење/супституције употребе конвенциоанлних извора енергије и фосилних горива, уз смањење емисије штетних гасова из домаћинства и индустријских капацитета, ширење гасоводне мреже и подстицај коришћења обновљивих извора енергије (воде, ветра, биомасе, сунчеве енергије).

Очување квалитета површинских и подземних вода – подразумева изградњу система за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода насеља и индустрија, увођење нових технологија и рационално коришћење воде.

Побољшање квалитета пољопривредног земљишта и заустављање губитка у непољопривредне сврхе – подразумева санацију загађеног земљишта и заштиту од ерозије.

Очување шумовитости и свеукупног биодиверзитета подручја.

3.3.2 Заштита према припремљеним планским решењима

У овом одељку су разматрани утицаји и дефинисане мере заштите за планска решења која (према табели 3.2.1.) остварују или могу остварити негативан утицај на животну средину, природне вредности и здравље људи.

3.3.2.1 Заштита животне средине у сектору привредног развоја

Развој планског подручја предвиђа успостављање и оживљавање привредних делатности које се базирају (поред пољопривреде) на оспособљавању прерађивачке индустрије (текстилне, прехрамбене, грађевинске, металопрерађивачке) у оквиру МС и унапређењу и развоју туризма. Планиране привредне активности се морају базирати на најповољнијим еколошким принципима и БАТ технологијама који имају најоптималнији однос према животној средини, природним вредностима и здрављу становништва. Општа мера је расподела зона и локација према стеченим природним и изграђеним вредностима (осетљивим наменама), увођење чисте технологије са повећањем енергетске ефикасности (рационално коришћење воде и енергије) и смањењем настанка отпада (повећана рециклабилност и поновна употреба сировине пре него што постане отпад), као и увођење система контроле и самоконтроле параметара животне средине.

Заштита животне средине у сектору пољопривреде

На предметном подручју најразвијенија привредна грана је пољопривреда а уједно и развојни циљ овог плана је одржив развој пољопривреде. То подразумева развој воћарста, и повртарста на нижим надморским висинама и сточарства у брдовитим крајевима. Негативни утицаји неплански спроведене пољопривредне политике се највише одражавају на повећање загађења и деградацију земљишта, загађење ваздуха и вода, што имплицира и утицај на климатске промене. Основне мере заштите у овом сектору односе се на успостављање пољопривредне производње према условима станишта, доступним ресурсима и режимима заштите природних добара и изворишта водоснабдевања, што је планом и предвиђенио. Због очуване животне

средине, педолошких и топографских погодности, што је допринело успостављању стандардизованог развојног система, планско подручје је погодно за воћарство и сточарење и производњу органских прехрамбених производа уз формирање тржишних марки (малине, јабуке, купине, боровнице, мед, …), организовано и контролисано сточарење, узгој стоке и живине и формирање мањих прерађивачких погона (хладњача и фарми). Опште мере заштите животне средине у сектору пољопривреде односе се на:

- очување пољопривредног земљишта и спречавање губитка у непољопривредне сврхе,
- лоцирање потенцијалних загађивача и свих других намена ван пољопривредног подручја и прерађивачких капацитета у служби пољопривреде,
- примена принципа органске пољопривреде (Закон о органској пољопривреди, („*Сл. гласник РС", бр. 30/10, 17/19-др.закон*) – смањење употребе хемикалија, коришћење пољопривредних техника које оптимално користе природне ресурсе (рециклирање биомасе и енергије) и минимизирају производњу отпадних материја, враћање традиционалног сточарења – фармских система ради очувања предеоног и специјског диверзитета,
- подизање нивоа јавне свести пољопривредних произвођача о проблемима животне средине, уз уважавање заштите биодиверзитета,
- предвидети нове методе заштите, као и развој технолошких решења која ће бити заснована на принципима чисте технологије (биолошки принципи заштите). Иницирати и подржавати заштиту биља средствима које не загађују земљиште и имају краткотрајно дејство,
- примена антиерозионих мера у функцији заштите пољопривредног земљишта, посебно у зони утицаја на изворište водоснабдевања,
- увођење система "добре пољопривредне праксе" и других директива и стандарда који обавезују на здраву производњу (Нитратна директива, употреба стајњака и сл.) чиме се обезбеђује заштита површинских и подземних вода и земљишта од загађења стајњаком и осоком (изградња резервоара или непропусних лагуна за прихват стајњака…).

У функцији заштите вода и изворишта водоснабедавања услови коришћења и уређења пољопривредног земљишта у зони санитарне заштите изворишта водоснабдевања, заснивaће се на следећем:

- у санитарној зони I око акумулације (изворишта) земљиште се не користи за пољопривреду;
- у санитарној зони II око акумулације (изворишта) пољопривредно земљиште ће се користити уз ограничења (степена коришћења хемијских препарата у ратарској производњи; контролисано коришћење појила за стоку; забрану складиштења агротехничких средстава на отвореном простору и забрану манипулација која би довела до њиховог неконтролисаног доспевања у водотокове; спречавање испуштања осоке у земљиште и водотокове и др.);
- у санитарној зони III око акумулације примењују се принципи рационалног коришћења пољопривредног земљишта.

У функцији заштите вода и изворишта водоснабедавања услови за локације лагуне (резервоара) за стајњак – локација фарме, не сме бити:

- не мање од 50 m од бунара или изворишта водоснабедавња,
- не мање од 10 m отвореног водотока,
- не мање од 50 m од језера,
- у плавним подручјима, и стрмим падинама (нагибом већим од 1:5).

На пољопривредним површинама **у II и III зони заштите природних добара ограничена** је примена вештачких ђубрива, а примена хемијских препарата за заштиту биља само уз сагласност надлежног министарства. Такође, забрањено је преоравање чистих ливада и пашњака, као и садња врста и култура као и узгајање

животињских врста које су стране за аутохтони живи свет подручја.

Заштита животне средине у сектору индустрије

Планом је предвиђено, успостављање и оживљавање привредних делатности које се базирају на развоју прерађивачке индустрије (прехрамбене, текстилне, металопрерађивачке, грађевинске..) на бази постојећих сировина. Предвиђена је реализације привредних зона у односу на постојеће и планиране развојне правце и насеља а диверзификација производних капацитета заснована је на очувању природних вредности што се оцењује као позитиван пример размештаја привреде на начин да се обезбеде што мањи негативни утицаји на животну средину.

Услед непланског развоја привреде узроци негативних последица по животну средину били би: загађење воде и ваздуха услед емисије загађујућих материја, генерисање отпада, изливање загађених отпадних вода у реципијенте, повећан ризик од настанка удесних ситуација…. Негативни утицаји се могу испољити на:

- загађење Великог и Малог Рзава, њихових притока, као и других водених и влажних станишта,
- угрожавање изворишта водоснабдевања,
- угрожавање станишта значајних биљних и животињских врста,
- угрожавање предела услед непланске сече шума зарад нове изградње (смештајних објеката, спортских објеката и пратеће инфраструктуре).

У складу са технологијом рада, неопходно је базирати начин управљања животном средином тако да се оствари највећи бенефит. Најбитнија је изградња пратеће инфраструктуре– систем за одвођење и пречишћавање отпадних вода и гасова, предтретмани за појединачне производне процесе и адекватан третман отпада. У све производне процесе неопходно је увођење „чисте технологије“, повећање енергетске ефикасности уз смањење настанка отпада (односно његовог коришћења у што већој мери у оквиру производног процеса – циркуларна економија).

Неопходно је успоставити управљење животном средином увођењем стандарда заштите животне средине којима се обезбеђује и контрола утицаја на здравље становништва, као и системом мониторинга и самомониторнга, чиме је неопходно обезбедити сталну контролу загађујућих материја које се емитују у животну средину.

Важан инструмент у обезбеђивању заштите животне средине у сектору привредног развоја је израда Процене утицаја према Закону о процени утицаја на животну средину (*„Сл. гласник РС., бр. 135/04, 36/09*) за све пројекте за које је процедура обавезујућа.

Заштита животне средине у сектору туризма

С обзиром да предметни простор има значајан туристички потенцијал, протеклих година су почели да се развијају туристички локалитети са тенденцијом повећања капацитета и побољшањем туристичке понуде који се пре свега односи на брдско планинску зону – сеоски туризам и зону уз Рзав. У складу са тим, плански циљеви су усмерени на јачању постојеће туристичке понуде. Да би туризам био одржив и економски прихватљив, неопходно је успоставити механизме усмеравања развоја, али и заштите и контроле простора од прекомерне, стихијске изградње (изградње објеката и инфраструктуре) са рационализацијом понуде како би се избегли конфликтни односи (између најчешће заштите природе, водних расурса – изворишта водоснабдевања и планираног развоја).

Одрживи развој туризма обезбедиће се поштовањем одредби и правила ове ИДПП којим се дефинишу начини и услови (оправдане локације, дозвољени и оправдани капацитети, обавезна и неопходна инфраструктура,...) који ће максимало обезбедити

заштиту природе и животне средине.

Све активности које се планирају за потребе развоја туризма (изградња туристичких локација, објаката за потребе туризма и саобраћајних објеката – туристичких стаза и путева и сл.), захтевају најпре изградњу пратеће техничке инфраструктуре, која мора да обезбеди заштиту животне средине, станишта биљних и животињских врста, заштиту предела и обезбеђивања биолошког минимума водотока у сливном подручју (за активности које посредно могу утицати на водни статус). Такође у складу са зонама санитарне заштите морају се поштовати ограничења приликом планирања развоја туристичких садржаја у околини изворишта водоснабдевања.

3.3.2.2 Заштита животне средине у сектору заштите природних и културних добара, биодиверзитета и предела

Режими заштите природних вредности

Законском регулативом дефинисани су режими заштите I, II и III степена, т.ј. активности које су забрањене, односно ограничене у природним добрима - чл. 35. Закона о заштити природе *(„Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16, 95/18-др.закон и 71/21*) као и Уредбом о режимима заштите *(„Сл. гласник РС", број 31/12).*

Опште мере заштите природе и унапређења стања на планском подручју:

- планиране намене површина морају бити усклађене са наменама које су одређене Регионалним просторним планом Златиборскоги Моравичког управног округа („*Службени гласник РС", број 1*/13) и Просторним планом подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав", („*Службени гласник РС", број 131/04);*
- обезбедити одрживо коришћење природних ресурса као и интегрисану заштиту природе приликом измена планиране намене површина на планском подручју;
- приликом планирања намене површина, зонирати функционално различите намене, груписати компатибилне садржаје и активности на грађевинском земљишту и раздвојити функције, зоне и објекте који се међусобно угрожавају одређивањем неопходних заштитних растојања;
- проценити и дефинисати нове (реалне) капацитете у односу на постојеће у погледу инфраструктурне опремљености и степена изграђености простора. Параметре за изградњу прилагодити капацитетима предметног подручја природним вредностима и реалним могућностима за инфраструктурну опремљеност;
- обезбедити заштиту и коришћење вода интегралним управљањем водама, спровођењем мера за очување површинских и подземних вода, њихових резерви, квалитета и количина;
- успоставити зоне санитарне заштите према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања *(„Службени гласник РС", број 92/08);*
- одржати физичку структуру обала водотока у обухвату Плана у што природнијем стању, за уређење корита и обале вршити претежном применом биолошких и биотехничких мера (камени набачај, фитосанациона заштита, наменски одабрано растиње, обалоутврда од природних материјала и др.);
- обезбедити очување постојећих шумских подручја и остале природне вегетације у што већој мери, као и њихово унапређење. Означити површине на којима је дошло до девастације шума, односно стварања деградираних (еродираних) површина и предвидети њихову санацију и пошумљавање. Дефинисати приоритетне пределе за пошумљавање (еродиране површине,

потенцијална клизишта, позиције ветрозаштитних појасева, повезивање одвојених шумских комплекса, туристички локалитети);
- обезбедити услове за ревитализацију измењених делова природе што подразумева:
  - одрживо газдовање шумским ресурсима (планско коришћење, унапређење и заштита, уз поштовање принципа мултифункционалности), због одржавања еколошке равнотеже;
  - израду и примену посебних планова газдовања шумама у приватном власништву, како би се шумски фонд рационалније и економичније експлоатисао;
  - интензивну негу постојећих шума и заштиту шумског фонда од нелегалне сече, штеточина, инсеката, биљних болести, пожара, итд.;
  - ограничити пренамену шумског и пољопривредног земљишта у грађевинско земљиште, како би се очувао проценат природних и полуприродних површина у што већој мери;

Ради обезбеђења биолошке и предеоне разноврсности пољопривредних површина:
- планирати очување групе стабала, појединачна стабла, живице, међе, кошанице и травне површине, као и друге екосистеме са очуваном или делимично измењеном дрвенастом, жбунастом или ливадском вегетацијом;
- приликом укрупњавања пољопривредних површина, планирати стварање нових рубних станишта као елемената локалне еколошке мреже и локалних коридора у саставу агроекосистема;
- Предвидети максимално очување постојеће вегетације на свим локацијама. Задржати постојеће зеленило и планирањем новог обезбедити највиши ниво очувања и унапређења животне средине насеља, у интеракцији са постојећим и будућим привредним делатностима;
- Приликом озелењавања свих локација, комбиновати листопадне и зимзелене врсте дрвећа и жбуња, како би било у функцији током целе године. Препоручује се аутохтона дендрофлора и то врсте које задовољавају критеријуме брзог пораста, естетске вредности и отпорности на загађиваче. Избегавати инвазивне врсте: *Acer negundo, Amorpha fruticaosa, Robionia pseudoaccacia, Ailanthus altissima, Fraxinus americana, Fraxinus pennsylvanica, Celtis occidentlis, Ulmus pumila, Prunus padus, Prunus serotina Partenocissus quinquefolia.* чије спонтано ширење не само да угрожава природну вегетацију, него знатно повећава и трошкове одржавања зелених површина. Такође, избегавати врсте које су детерминисане као алергене (тополе и сл.);
- Обезбедити примарно сакупљање комуналног и индустријског отпада, одредити локације центара за одвојено сакупљање рециклабилног отпада, спречити неадекватно одлагање отпада и формирање сметлишта, затворити и санирати постојећа сметлишта комуналног отпада, подстицати рециклажу и поновно искоришћење отпада ради очувања природних ресурса и животне средине;

У том смислу уколико се у току радова наиђе на геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла имати својство природне вредности, налазач је дужан да пријави Министарству заштите животне средине и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе до доласка овлашћеног лица, у складу са чл. 99. Закона о заштити природе.

Посебне мере заштите природних вредности

Приликом изградње:
- преиспитати граничне капацитете коришћења простора, који се односе на планирану намену (туристичка-рекреативна), а омогућавају заштиту ресурса. У том смислу обратити пажњу на нормативе. Капацитете применити и у инфраструктурној опремљености.

- смањити проценат изградње, а посебно викенд објеката, при чему треба применити стандарде развијених земаља у којима се за заштићена подручја даје норматив од 9 корисника по хектару, а број корисника у викенд зонама 20-30 по хектару.
- не планирати даљу изградњу на рачун површина постојећих шумских комплекса у оквиру природних добара,
- не планирати изградњу у појасу непосредно уз водотоке и изворишта водоснабдевања (који по Закону о водама има статус јавног добра). Изузетак могу да буду објекти који би били у функцији јавне намене, односно туризма, рекреације, презентације природног добра и сл., али искључиво под условом да буду инфраструктурно опремљени по највишим еколошким стандардима.
- изграђене површине не смеју бити компактне, већ разбијене и колико је више могуће заклоњене високом вегетацијом. Уклапање у конфигурацију терена је неопходно.
- планирати мање групације објеката на новим локацијама, а унутар већ постојећих грађевинских локација извршити допуну,
- при реонизацији изградње узети у обзир закључке о инжењерско-геолошким карактеристикама терена, који су индикативни и за став у вези заштите природе и предеоних карактеристика. Изградња на простору непосредно уз тресетиште, обале водотока, ливаде и видиковце, условно је могућа за инфраструктурно опремање, мање објекте и сл.
- дозвољена је реконструкција, доградња и адаптација објеката за стално настањено становништво (посебно пољопривредна домаћинства). На овим парцелама могуће је дозволити и изградњу помоћних објеката према истим архитектонским условима, уколико је парцела одговарајућих димензија.
- архитектуру објеката усагласити са квалитетним узорима традиционалне архитектуре овог подручја, при чему је обавезна примена локалних материјала.
- ограђивање приватних парцела није дозвољено. Изузетак могу да чине јавни објекти и објекти посебних намена, под посебним условима.
- мобилијар у природном амбијенту, настрешнице и др. могу се градити искључиво од дрвета, уз преношење локалних узора. Ово се односи и на пешачке мостове, информативне табле и сл.
- искључити изградњу у зони око изворишта водоснабдевања, а за постојеће објекте обавезно предвидети прикључак на канализациони систем или непропусну септичку јаму.
- утврдити критеријуме за озакоњење објеката, у складу са важећим прописима из ове области.

У сектору саобраћаја:

- забрањује се постављање трајних колских саобраћајница у режиму заштите I степена.
- пројектима саобраћајница треба обезбедити коридоре за спровођење инфраструктуре како се не би уништавали слободни зелени простори. За све примарне и секундарне саобраћајнице предвидети обавезну израду ивичњака у нивоу ради лакшег чишћења снега, а на одговарајућим местима и простор за његово депоновање.
- поред саобраћајница планирати заштитни појас за евентуалну садњу аутохтоних врста зеленила.

У сектору остале инфраструктуре:

- решити питање евакуације отпадних вода, онемогућити испуштање фекалних вода преко нехигијенских септичких јама у стенски масив, јер долази до загађивања не само подземних и површинских вода већ и самог земљишта. До трајног решења канализације, код индивидуалних објеката, обавезна је изградња преливних непропусних септичких јама и јама за осоку, уколико има сеоских домаћинстава.

- за јавне објекте и као и за све друге објекте обавезна је израда одговарајућих уређаја са непропусним системима који ће се празнити (или са комплетним пречишћавањем) до изградње система за пречишћавања отпадних вода.
- решити питање загревања објеката, нарочито јавних и угоститељских. До изградње гасовода предвидети такво решење грејања објекта на начин који ће и даље обезбеђивати квалитет ваздуха применом СГВ (строге граничне вредности).

Заштита биодиверзитета

Значајно богат и очуван биодиверзитет предметног подручја је извесно изложен негативним утицајима уколико се планирају актиности које нису усклађене са општим и посебним начелима заштите природе и животне средине. Развој подручја у функцији промовисања природе, одрживе пољопривреде, туристичких потенцијала може такође нерационално да допринесе негативном утицају на природна добра, предео и уопште екосистемске карактеристике подручја. То се може испољити непланским развојем туризма у зонама очуване природе где су присутне заштићене и ретке врсте и њихова станишта, као и ширењем пољопривредних, ливадских и пашњачких површина на рачун шумских екосистема (или смањењем површина под шумама из било ког другог разлога). Такође, неплански однос према окружењу, без јасних стратешких опредељења и смерница може допринети девастацији геонаслеђа, биотопа и уграђивању станишта значајних за разноврсност простора (зарастање ливада, нерационално управљање и фрагментација шума, усецање шумских путева, ширење шума на рачун ливада).

Неопходно је очувати аутохтоност биљних и животињских врста и њихових ареала кроз политику интеграције и очувања са ближим и даљим окружењем. Очување природне геометрије површина шумских екосистема ће се постићи спречавањем фрагментације шума и шумских комплекса. За заједнице које имају посебну важност (естетску, научно истраживачку, и сл.) спровести посебан третман очувања и заштите.

Све активности на изградњи инфраструктуре и објеката ради заштите биодиверзитета морају се спроводити уз Услове и сагласност ресорних надлежних институција, а посебно Завода за заштиту природе. Општи услови заштите бидиверзитета при:

- *шумским активностима* (очувати, у највећој мери, шумске површине и шумарке аутохтоних врста, групе стабала, појединачна стабла, живице, међе, шибљике; планско пошумљавање на искључиво шумском земљишту, задржати постојећу методологију тзв. „пребирне сече“ (строга забрана «чисте сече» као методе неге у првој и другој зони заштите) у експлоатацији шумских дрвних ресурса, као пример позитивне праксе која доприноси очувању биодиверзитета и компактних шумских површина, успоставити шумски ред или уклонити посечену дрвну масу у складу са прописима, а стабла у близини коридора обезбедити од оштећења која могу настати услед манипулације грађевинским машинама, транспортним средствима или складиштењем опреме и инсталација);
- *пољопривредној производњи* (адекватна, тј. нешкодљива примена хемијских средстава; обезбедити заштиту од ерозије, обогаћивање супстрата), ограничити ширење пољопривреде на пољопривредни рејон и усклађивање пољопривредне производње са условима станишта;
- *сточарској производњи* (забрањује се узгајање, кретање, испаша и напајање стоке у зони I степена заштите) и рибарству (забрањује се узгајање рибе ради комерцијалног изловљавања у зони I и II степена заштите); ван ових зона пожељно је због неговања природних пашњака вршити ипашу како би се они природно обнављали а не зарастали,
- *лову и риболову* (лоцирање пунктова за речни риболов и рекреативне активности; заштита, гајење и коришћење дивљачи, тако да њихов број буде примерен природним условима ловишта, а у складу са ловним и риболовним актима који

обезбеђују заштиту дивље и угрожене фауне),

- *извођењу грађевинских радова (*обезбеђење еколошких коридора и зона око објеката инфраструктуре државног и регионалног значаја, примена посебних мера за обезбеђивање животињских прелаза и других мера којима се спречава њихово узнемиравање и страдање, обезбеђивање посебне услове за најугроженије припаднике фауне (водоземце и гмизавце), обезбеђивање оптималних еколошких услова када се планира изградња хидроенергетских објеката (од оптималног хидролошког режима до биолошко репродуктивних потреба); „унапређење еколошког коридора – обавезно је очување аутохтоне вегетације и успостављање континуитета зелених површина чија структура и намена подржава функције коридора; извођења радова максимално очувати и заштитити околно земљиште, високо зеленило и вредније примерке дендрофлоре, а за извођење радова који подразумевају сечу одраслих, вредних примерака стабала у државном или приватном власништву, прибавити сагласност ЈП Србијашуме као надлежне институције; контактне делове далековода са проводницима конструисати тако да се спречи страдање птица, предвидети постављање маркера који су специјално конструисани за повећану видљивост жица за птице, на подручју шумских екосистема; уколико висина стуба далековода захтева посебно обележавање, треба га обезбедити за дневно и ноћно уочавање према прибављеним условима надлежног министарства).

Посебне мере унапређења биодиверзитета:

- одређеним еколошким, ловно-узгојним, биотехничким мерама могуће је унапређење статуса појединих животињских врста заштићених природних реткости, међународно значајних или економски значајних врста (ловна дивљач). То пре свега важи за крупне звери, папкаре, птице грабљивице и некрофагне птице. У том смислу је потребно предвидети могућност изградње и нових хранилишта (мрциништа, солишта итд.) на за то погодним местима. Пожељно је да ти објекти буду изграђени на путевима повремених или сезонских миграција и еколошким коридорима. У перспективи, таква места могу да имају и едукативну улогу, као погодне осматрачнице за презентацију и проучавање природних вредности подручја.
- успостављање мониторинга биодиверзитета и његових компоненти је од кључне важности за реализацију циљева заштите и очувања живог света. Посебну пажњу треба посветити врстама са специфичном улогом у екосистемима („кључне“, „кишобран“ и „flagship“ врсте), као и економски значајним врстама. Успостављање и подршка активностима мониторинга компоненти биодиверзитета мора бити једна од битних обавеза управљача.
- у склопу туристичких активности потребно је предвидети реализацију различитих едукативних програма на тему очувања и заштите биолошке разноврсности. Визиторски центри, осим информативне, морају имати и значајну едукативну функцију.

Заштита предеоних вредности

Концепција заштите, уређења и развоја предела подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела у односу на циљеве просторног развоја: развој усклађен са специфичним развојним и регионалним карактером предела; заштиту и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа и њихово просторно повезивање (локалне, регионалне, националне и међународне еколошке и културне мреже); јачање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела од посебног значаја за развој (туристичка и културна подручја, међународне мреже); санацију (ревитализацију и рестаурацију) постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела деградирана;

минимизирање негативних и стимулисање позитивних утицаја новог развоја на карактер и диверзитет предела. Валоризација за потребе планирања простора, врши се на нивоу предеоних целина, природних одлика амбијената, културно-историјске баштине, туристичке и комуналне опремљености, елемената просторне угрожености и др., а у контексту постојеће и планиране намене простора.

Заштита предела ће се обезбедити:

- одржавањем и унапређивањем биотичких потенцијала у њиховој природној разноврсности;
- заштитом станишта, а самим тим и биодиверзитета, са посебним акцентом на заштиту, очување и унапређење појединих врста (кишобран врста, темељних врста, врста индикатора, ретких и угрожених врста), диверзитета екосистема и одржавањем биолошких ресурса;
- заштитом споменика културе и њиховог непосредног окружења; заштитом архитектуре типичне за регион;
- заштитом природних елемената предела који чине његов идентитет, заштита геолошких и геоморфолошких карактеристика;
- очувањем целовитости предела, кроз интеракцију свих његових компонената и да се третира као јавно добро;
- формирањем повезаног система зеленила (зелене инфраструктуре) и уклапање новопланираног у постојеће вредно зеленило;
- унапређењем стања нарушених делова природе и предела;
- промовисањем и подстицањем активности са циљем да се ојача економија и унапреди квалитет живота локалног становнштва;
- имплементирањем инструмената заштите животне средине и развијање еколошке свести;
- очувањем амбијенталних, рекреативних и естетских потенцијала подручја;
- функционалном интеграцијом подручја у шире окружење;
- одрживим развојем туризма и других комплементарних активности које ће довести до унапређења квалитета живота локалног становништва;
- успостављањем ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, као и заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.

Посебан вид заштите животне средине је заштита природе у коју је укључена заштита предела, објеката, генофонда (биљних и животињских врста) и заштита пејзажа и амбијента. Под унапређењем се подразумевају радње чији је циљ да средина буде погоднија за живот свих живих бића (у оквиру тога и човека), без обзира да ли је она већ деградирана или је природно непогодна за живот.

Кроз мере неге и уређења комплекса биотопа, дате у правилима уређења ИДПП, може се остварити веза између заштите површина и заштите врста, односно одржавање и унапређење могућности преживљавања биљног и животињског света у доминантном културном пределу планског подручја. Мере обухватају:

- мере одржавања, класичне мере неге које служе сузбијању природних сукцесија како би се задржали биотопи, по правилу, антропогено настали (живице, пашњаци, полусуве ливаде, и др.);
- мере оптимизације стања, у циљу промене постојећег стања једне површине и побољшања њеног значаја за заштиту природе (осиромашивање интензивно коришћених пашњака и др.);
- мере активне заштите и обезбеђења, спречавање нежељеног утицаја човекових активности (издвајање зона заштите и циљне мере заштите врста);
- мере ренатурализације животних простора, обухватају формирање секундарних биотопа према циљевима заштите природе (формирање мирних вода, живица, и др.).

Заштита културних вредности

Заштита непокретних културних добара, као један од фундаменталних елемената уређења и развоја простора, подразумева заштиту извора идентитета, културно-историјског и научно-образовног капитала, утврђивање ограничења која се тичу њихове употребе и афирмацију њихових споменичких вредности. Ово обухвата: заштиту, чување, конзервацију или обнову културних вредности у њиховом окружењу, са којим заједно стварају идентитет планског подручја; промовисање активности смишљених да ојачају економску базу локалне заједнице на којој се културне вредности налазе; унапређење квалитета живота локалног становништва.

Неопходно је континуирано спровођење мера техничке заштите над непокретним културним добрима у складу са мерама и условима чувања, коришћења и одржавања које утврђују и прописују надлежне институције за заштиту споменика културе. За мере техничке заштите и радове на споменику културе од изузетног значаја и његовој околини неопходно је прибављање услова и сагласности Републичког завода за заштиту споменика културе, а за остале споменике културе и за добра која уживају претходну заштиту, прибављање услова и сагласности надлежног Завода за заштиту споменика културе.

3.3.2.3 Заштита животне средине у сектору саобраћаја

Утицаји из саобраћаја на загађење животне средине због све већег броја возила су временом све већи, посебно када се мисли на теретни саобраћај и акцидентна загађења. Генерално, нови еколошки стандарди, допринели су унапређењу квалитета горива и техничких спецификација возила, што је евидентно смањило емисију појединих специфичних полутаната у атмосферу последњих година. Још један од начина уамњења негативних утицаја из саобраћаја је унапређење саобраћајне инфрастурктуре (система и објеката). То подразумева поштовање законских норами и стандарда за изградњу и пројектовање саобраћајница и примена конкретних техничких и биолошких решења по питању смањења буке и вибрације, аерозагађења и спречавања настајања удесних ситуација.

Код изградње нових саобраћајних капацитета, потребно је придржавати се утврђених техничких нораматива, законских прописа и правилника, у циљу смањења деградације природе и смањења заузимања земљишта. Реконструкцију постојећих саобраћајних капацитета, категорисаних путева потребно је реализовати уз поштовање прописаних режима и мера заштите.

Приликом изградње нових саобраћајница, у режиму заштите I и II степена заштите природних добара забрањено је пресецање нових јавних путева, односно и у зони III степена заштите, уколико се изградњом могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела и културних добара. Са становишта зештите природе увек је пожељно користити постојеће трасе приликом изградње и реконструкције, како се не би додатно фрагментисао простор (уколико оне већ не оптерћују простор). Значајни негативна утицај у том смислу остварују некатегорисни шумски путеви чији се обим интензивира из године у годину.

Процењује се као неопходност успостављања мониторинга за праћење стања животне средине и контролу спровођења мера за очување животне средине у домену саобраћаја, нарочито у зонама са повећаним ризиком функционисања (бензинске и гасне станице и складишта горива). Током изградње и експлоатације саобраћајних капацитета морају се предузети мере и контрола негативних утицаја на животну средину, а ако до акцидената дође морају се предузети мере брзе санације и рекултивације како не би дошло до нежељених импликација.

3.3.2.4 Заштита животне средине у сектору остале инфраструктуре

Изградња и реконструкција инфраструктуре у насељима генерално остварује позитивне утицаје и на животну средину и на заједницу. Ширење гасоводне мреже и коришћење гаса као енергента утиче на смањење загађености ваздуха и глобало на климатске промене. У току нове изградње, реконструкције и доградње постојеће инфраструктуре (водоводне и канализационе, електро, енергетске и ТТ) могу се из различитих разлога јавити и негативни (углавном привремени) утицаји на животну средину (деградација земљишта при трасирању, нагомилавање шута и другог отпада, загађење воде). У циљу превенције од штетног деловања и заштите животне средине неопходно је приликом изградње инфраструктурних система придржавати се услова и мера заштите које прописују технички стандарди и нормативи и то: пре почетка изградње, у току изградње, у току редовног рада и након експлоатације инфраструктурних објеката.

Опште мере предвиђене законским и другим прописима, подразумевају нормативе и стандарде, који се примењују при изградњи објеката, као и при избору опреме и уређаја. Сви радови и активности се морају ускладити са режимима заштите (забрана трасирања и изградње у зонама I и II режима заштите природе, или искључиво под посебним Условима и надзором Завода за заштиту природе, уколико се утврди виши интерес), односно приоритетним активностима које је неопходно извести у превенцији удеса, поплава, болести или у случају одржавања постојећих објеката (нпр. далековода, гасоводне мреже...),

Општом мерама обухваћени су и услови надлежних органа и организација код издавања услова, одобрења и сагласности за изградњу објеката, извођење радова и употребу објеката. При изградњи морају се поштовати сви технички прописи предвиђени законом. Опрема треба да буде атестирана, прописно заштићена, обележена и са свим упутствима за безбедан рад. Током рада на изградњи потребан је максимална заштита постојеће вегетације.

Преграђивање и регулација водотокова, као и преусмеравање воде из корита река, могу бити узрок нарушавања природног станишта ихтиофауне (утиче на водни режим, својства и квалитет воде). Потенцијалну опасност представља и изградња нових хидроенергетских објеката на водотоковима, која би довела до трајне измене морфологије терена приобаља и карактера предела, водног режима, својстава и квалитета воде, док би се бесповратно изгубила значајна станишта и популације присутних врста риба. Чак и да не представљају препреку за узводне миграције риба, негативан утицај на рибљу фауну би се јавио због промене конфигурације корита реке и загревања воде у тзв. базенима. С тим у вези, на читавом планском, а посебно на заштићеном подручју, неопходно је заштитити акватичке екосистеме од свих видова промена хидролошког режима и квалитета воде, као и од деградације станишта.

Са гледишта животне средине примарна заштита од утицаја изградње и експлоатације **далековода** се обезбеђује избором трасе ван насеља, заштићених објеката и простора са природним и културним добрима, а допунска успостављањем заштитног и извођачког појаса, на појединим деоницама планским условљавањем појачане електричне и механичке сигурности и/или минимално дозвољених сигурносних висина и удаљености инсталације далековода.

Посебним уочљивим ознакама и бојама обележити стубове и проводнике у зони уочених миграторних кретања птица, како се не би десила страдања. На делу трасе која пролази кроз осетљива подручја потребно је применити све познате методе и поступке који ће минимизирати утицај далековода на природни амбијент ("уклапање у амбијент" применом одговарајућих премаза - боја за стубове, обликом и висином стуба, смањењем броја приступних путева, вођење два далековода на заједничким стубовима и слично).

Код изградње објеката **телекомуникационе мреже** долази до промена у животној средини које су ограничене на непосредну околину локације на којој се изводе радови и привременог су карактера. По изградњи система телекомуникационих мрежа побољшавају се услови живљења и побољшава социјална структура, тј. позитивно утиче на стандард становништва.

ЕЕ – обновљиви извори енергије

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на заштиту животне средине, смањење потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, смањење топлотних губитака и повећање коришћења локалних енергетских ресурса. Препоручује се коришћење следећих ОИЕ, у складу са условима заштите животне средине, природних вредности и културних добара:

- соларна енергија - примена разних врста пасивних (у којима објекат представља пријемник који захвата и чува највећи део енергије) и активних соларних система (који захватају енергију инсталисањем посебне опреме);
- биомаса - сагоревање биомасе за загревање објеката, когенерацијска производња енергије (топлотне и електричне), самостална производња електричне енергије, производња биогорива; планско подручје располаже значајним потенцијалом биомасе (биомаса из пољопривредне производње, шумски остатак из шумарства и прераде дрвета,).
- геотермална енергија – примена у областима нискотемпературне примене, коришћењем технологије топлотних пумпи којима се може се обезбедити енергетски ефикасно грејање и хлађење објеката.

Потреба за увођењем обновљивих извора енергије у конвенционалну упоребу, је неизбежна а самим тим и утврђивање економске и еколошко подобности приликом избора који се своди на биомасу, ветар, соларну енергију и геотермалну енергију. Сви видови коришћења нових извора енергије морају задовољавати стандарде заштите животне средине.

Примену ОИЕ прате регулативне и подстицајне мере на нивоу државе, како би се остварили: очекивани позитивни ефекти на животну средину, смањење потрошње електричне енергије за грејање/хлађење, ефикасније коришћење енергије и економска исплативост примене ОИЕ

Приликом одређивања локације за ветроелектране потребна пажња мора бити посвећена ризику по животну средину и процени прихватљивости тог ризика са становишта домаћих прописа у области заштите природе и животне средине, и међународних стандарда и искустава у изградњи ветроелектрана (израда стратешких процена утицаја на животну средину и студија о процени утицаја на животну средину).

Због значајних негативних утицаја изградња МХЕ, ИДПП-ом нове МХЕ се не предвиђају.

Заштита животне средине у сектору управљања отпадом

Управљање отпадом на подручју Плана мора бити део интегралног управљања отпадом на локалном и регионалном нивоу и спроводиће се у складу са Законом о управљању отпадом *(„Сл. гласник РС", бр.36/09, 88/10, 14/16 и 95/18-др.закон),* Програмом управљања отпадом на подручју РС за период 2022-2031.год., Законом о амбалажи и амбалажном отпаду *(„Сл. гласник РС", бр.36/09 и 95/18-др.закон),* Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада *(„Сл.гласник РС" бр.56/10, 93/19, 39/2 и 65/24),* Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада *(„Сл. гласник РС", бр.95/24),* као и другим прописима из ове области.

У области управљања отпадом на планском подручју примењиваће се следећи

принципи:
- смањење количине отпада (превенција стварања отпада, поновна употреба производа за исту или другу намену);
- примерна сепарација отпада који има употребну вредност и рециклажа (ради добијања сировина за производњу истог или другог производа);
- коришћење отпада у друге сврхе (компостирање, коришћење енергије из отпада и др.);
- безбедно одлагање отпада на депоније,
- управљање и трајно збрињавање свих других типова отпада.

Општина Ариље одлаже отпад на регионалну депонију на територији општине Ужице на регионалну депонију Дубоко, где поред Ариља отпад одлажу и друге општине из припадајућег региона (Ивањица, Лучани, Пожега, Косјерић, Бајна Башта, чајетина и Ариље). ЈКП Дубоко Ужице је регионални центар за управљање отпадом у оквиру кога функционише и регионална санитарна депонија са пројектним капацитетом простора за депоновање од 590.000,00 m^3. У току је реализација пројекта проширења према којем ће капацитет за одлагање бити 1500.000,00 m^3.

Управљање отпадом у општини Ариље се заснива на систему примарне сепарације, тј. успостављањем сакупљачких и трансфер станица. Рециклажни центар и трансфер станицу је корисно изградити тамо где већ постоји могућност адаптације постојећег простора.

У области **управљања комуналним отпадом** предвиђа се:
- санација свих дивљих депонија и рекултивација земљишта са контролом свих подземних вода које могу да буду под посредним и нопосредним утицајем постојећих сметлишта;
- успостављање стабилне сакупљачке мреже која ће обухватити цео плански обухват (према општинској и регионалној припадности) и увођење примарне сепарације који обухвата сепарацију отпада на извору настанка а који има за циљ смањење укупне количине отпада који се транспортује на гравитирајућу регионалну депонију. На тај начин се повећава проценат смањења депоновање органског биоразградивог отпада који се депонује (у складу са српским и европским нормативима и стандардима). Издвајањем биоразградивог отпада стварају се услови за успостављање процеса компостирања у оквиру домаћинства.
- изградња рециклажног центра и трансферс станице,
- оптимизација сакупљање отпада према потребама и микролокацијским условима (избор судова, оптимизација приступа судовима).,
- успостављање система сакупљања осталих врста отпада према важећим прописима и стандардима (индустријског, опасног, грађевинског…),
- успостављање третмана и депоновања пољопривредног и животињског отпада у складу са регионалним контекстом и вишим планским документима,
- развијање едукације и маркентинга о значају разврставања отпада и његовог коришћења у друге сврхе (компостирање…).

Одлагање комуналног, грађевинског, кабастог отпада, опасног отпада и амбалаже забрањено је депоновати у режиму I и II степена заштите заштићених природних добара, као и на идентификованим просторним целинама са посебним природним обележјима и вредностима (стаништима заштићених врста) и у оквиру уже и шире заштите изворишта водоснабдевања.

Унапређење свести о потреби смањења количине отпада на извору, поновног коришћења и рециклаже отпада (селективно одлагање отпада), обезбедиће се припремом и спровођењем образовних програма и путем средстава јавног информисања.

3.3.3 Развој еколошке свести и информисање јавности

Развој еколошке свести је битан параметар у свим аспектима развоја и представља информисаност о значају заштите животне средине, те се овде јавља као посебан одељак. Подразумева не само познавање законских прописа из области заштите животне средине, значај заштите животне средине и информације о њеном квалитету, већ и јавно учешће у доношењу одлука о заштити животне средине у којој човек живи.

Доминантна заштитна функција планског подручја захтева прилагођавање постојећих и планираних делатности и примену прописаних режима заштите, решења и мера заштите животне средине. То подразумева промовисање:

- у области пољопривреде - примене органског начина узгајања биљака, без хемијски суплемената, кроз сталну едукацију о значају узгајања биљака у чистој животној средини, наводљавање незагађеном водом, адекватно управљање пољопривредним отпадом,
- у области туризма - контролисану изградњу и посету и обавезно инфраструктурну опремање, уз развој компатибилних делатности и услуга које не загађују животну средину а промовишу заштиту простра,
- у области управљања отпадом - стимулисање рециклоаже и селекцију отпада на извору, коришћење отпада као сировине,
- у привредном развоју примену еколошких стандарда и БАТ техологија у производњи,
- из домена енергетике коришћење социјално прихватљивих обновљивих извора енергије и успостављање енергетске ефикасности.

Развој еколошке свести се постиже спровођењем програма и пројеката, као и увођењем еколошког образовања које се односи на смањење свих облика загађења, сепарацији отпада, рационалном коришћењу воде, земљишта и енергије. Посебно је важно промовисати органску пољопривреду и едуковати локално становништво у органској производњи здраве хране. Јавност мора бити информисана и преко средстава јавног информисања.

У циљу информисања јавности о ИДПП и његовом могућем утицају на животну средину, услове живота становништва, као и у циљу обезбеђења пуне отворености поступка припреме (рани јавни увид плана, предлог плана) и доношење (усвајање) плана, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана, имати приступ информацијама које се односе на план и СПУ, на шта пре свега обавезује законска регулатива.

3.3.4 Заштита здравља становништва

Заштита здравља становника је најважнији циљ заштите животне средине и обезбеђује се:

- општом здравственом превенцијом здравља становништва,
- смањењем емисије загађујућих материја и изложености њиховом штетном дејству из зона са производним процесима,
- смањењем штетних ефеката буке (заштитом и унапређењем постојећих шума, шумског земљишта и заштитних "зелених појасева" и подизањем нових заштитних "зелених појасева" уз саобраћајнице и нова привредна постројења, односно заштитног зеленила у насељима),
- смањење излагања емисијама електромагнетног зрачења које емитују објекти и уређаји (у оквиру нискофреквентног и високофреквентног подручја),
- превенција удесних ситуација.

Смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења врши се формирањем заштитних појасева и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (око и дуж фреквентних саобраћајница државних путева), применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи, трафо станице, мобилне и базне станице и антенски стубови), као и прописима из области заштите од пожара. Неопходна је систематска контрола утицаја рударских активости на окружење, како би се евидентирали негативни утицаји на здравље људи у окружењу.

Заштита здравља се постиже и обезбеђењем редовне контроле здравствене исправности намирница и квалитета воде за пиће, као и системом адекватне здравствене заштите – изградњом и реконструкцијом постојећих објеката здравствене заштите и обезбеђењем доступности објектима и услугама здравствене заштите и других јавних служби од значаја за здравствени и социјални статус грађана.

Заштита од буке

Бука, пратилац модерног начина живота углавном се јавља у насељима и дуж фреквентних саобраћајница. Бука се на предметној територији не контролише у контексту редовног мониторинга. Опште мере заштите од буке заснивају се на спровођењу мера и активности које се односе на смањење буке у животној средини према Закону о заштити од буке у животној средини („*Сл. гласник РС" бр. 96/21*), Уредби о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини *("Сл. гласник РС", бр.75/10).*

Иако није доминантан загађивач, генератор буке на предметном простору је саобраћај. Поред зеленила као опште мере за ублажавање штетног утицаја буке, избор трасе нових важних саобраћајница ван насељених места и планираних конкретних мера техничке заштите, обезбедиће значајно смањење фреквенције транзитних возила (дуж насељених подручја) а самим тим и ниво буке.

Поред зеленила један од начина за смањење нивоа буке је изградња вертикалних заштитних зидова (баријера). Вертикалне звучне баријере представљају грађевинске конструкције од разног материјала (армирани бетон, бетон, опека, камен, дрво, алуминијум, стакло, пластика и др.), налазе се у профилу саобраћајнице у виду вертикалне препреке и заштиту од буке врше рефлексијом и апсорпцијом звучних таласа. Њихова примена долази до изражаја у условима ограниченог простора. У зависности од положаја објекта кога треба заштитити од буке у односу на саобраћајницу, постоји више типова вертикалних заштитних зидова: рефлектирајући, апсорбујући и високо апсорбујући. Као заштита од саобраћајне буке, најуспешнији резултати се постижу високо - апсорпционим оградама које се најчешће израђују као сендвич од перфорираног метала или дрвета. Као пунило примењује се материјал, који има високу апсорпцију звука.

Заштита од електромагнетног зрачења

У складу са Законом о заштити од нејонизујућих зрачења *(„Сл. гласник РС", бр. 36/09)* и свим подзаконским актима, опште превентивне мере заштите животне средине од електромагнетног зрачења, ће се постићи одржавањем прописаних сигурносних висина и удаљености у заштитној зони објеката (извора – далековода, трафостаница, радио и базних станица), што ће смањити ризик негативних утицаја и на здравље људи у окружењу.

Максималне вредности **нејонизујућег зрачења** - електричног (kVeff/m) и магнетног поља (mT) при нормалном раду далековода морају бити у границама препоручених од стране Светске здравствене организације (WHO), односно норматива који су

прихваћени од Међународног удружења за заштиту од зрачења (IRPA), Међународне комисије за заштиту од нејонизујућег зрачења (INIRC) и Европског комитета за стандаризацију у електротехници (CENELEC).

Према наведеним препорукама, дозвољена ефективна вредност износи за:

а) електрично поље :

- K_{max} = 5 kV/m , за особе које трајно бораве у близини електроенергетских објеката,
- K_{max} = 10 kV/m , за раднике који одржавају електроенергетске објекте.

b) магнетна индукција:

- B_{ef} = 0.1 mT, за раднике који одржавају електроенергетске објекте и особе које трајно бораве у близини електроенергетских објеката.

Заштитне зоне које план успоставља (за планиране објекте изворе нејонизујућег зрачења, а према законским прописима – Закону о енергетици („*Сл. гласник РС“, бр. 145/14, 95/18-др.закон, 40/21, 35/23-др.закон, 62/23*), Закону о заштити од нејонизујућих зрачења („*Сл. гласник РС“, бр. 36/09*) обезеђују превентивну заштиту становништва, са вишеструко нижом вредношћу магнетног и електричног поља од препоручених вредности. Уколико се очекују зоне повећане осетљивости на појединим деоницама трасе далековода (нпр. кроз насеље) у складу са техничким нормативима за изградњу ових објеката обезбедити појачану електричну и механичку сигурност и/или минимално дозвољене сигурносне висине и удаљености инсталације далековода од осетљивих објеката.

Правилником о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања („*Сл. гласник РС“, бр. 104/09*) дефинисане су мере и поступци у зонама повећане осетљивости (зоне становања, школе, туристички објеки, дечија игралишта…) у којима су измерене вредности достизале 10 % износа референтне граничне вредности ЕМ зрачења прописане за одређену фреквенцију предметног извора нејонизујућег зрачења. Овај правилник обавезује корисника извора нејонизујућег зрачења од посебног интереса да спроводи континуиране мере превенције, зештите од зрачења и мониторинг нејонизујућег зрачења извора од посебног интереса.

Општа правила у високофреквентном подручју: избегавати постављања уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније на објектима: здравствених установа, дечијих вртића и простора дечијих игралишта; минимална удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката здравствених установа, дечјих вртића и простора дечјих игралишта, односно ивице парцеле ових објеката не треба бити мања од 100 m.

3.3.5 Заштита од удеса

Мере и поступци превенције одређени су на основу података добијених проценом значајних аспеката, плана заштите од удеса и других мера управљања ризиком од удеса – мера безбедности приликом акцидентне ситуације при превозу опасних материја… Према условима заштите природе, транспорт, руковање и употреба опасних материја је забрањена у оквиру режима I и II зоне заштите природних добара, а у трећој зони је ограничена на начин којим се не угрожава животна средина. У оквиру зона санитарне заштите водоизворишта ове активности су такође забрањене/ограничене.

Основни циљеви управљања хемикалијама и заштита од удеса су:

- усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштите од удеса са законодавством ЕУ;
- ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту;

- ратификовање важних међународних Конвенција који се односе на хемикалије и удесе (Ротердамска, Стокхолмска и сл.);
- успостављање и развој информационог система за управљање хемикалијама и заштиту од удеса;
- у случају удеса припрема мера и поступака санације земљишта, као и у случају појединачних (изолованих) инцидената;
- при транспорту опасних материја дуж коридора смањењем опасности од удеса; благовремено отклањање свих техничко-технолошких недостатака;
- организовање радионица за едукацију свих учесника у систему управљања ризиком и одговором на хемијске удесе;
- контрола опреме и уређаја у ЕХ заштити.

Мере за отклањање последица удеса (санација) су део процеса заштите од удеса, које имају за циљ праћење постудесне ситуације, обнављање и санацију животне средине, враћање у првобитно стање, као и уклањање опасности од могућности поновног настанка удеса. Да би се санација успешно спровела мора да обухвати израду плана санације и израду извештаја о удесу.

ИДПП-ом, у оквиру планског подручја дефинисана су таква решења која не предвиђају постројења која ће имати обавезу да спроводе посебне мере заштите од удеса (Севесо постројења). Планирање ових објеката ван заштићених подручја природних добара и других осетљивих зона, могући су уз примену законских прописа (Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама („*Сл. гласник РС“бр. 87/17*) и друге законске регулативе: Правилника о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер севесо постројења, односно комплекса *(„Сл. гласник РС”, бр. 41/10, 51/15, 50/18*), Правилника садржини обавештења о новом севесо постројењу односно комплексу, постојећем севесо постројењу, односно комплексу и о трајном престанку рада севесо постројења, односно комплекса *(„Сл. гласник РС”, број 41/10),* Правилника о садржини Политике предвенције удеса и садржини и методологији израде Извештаја о безбедености и Плана заштите од удеса *(„Сл. гласник РС”, број 41/10).*

Заштита од пожара регулисана је Законом о заштити од пожара *(„Сл.гласник РС“ бр. 111/09 20/15, 87/18 и 87/18 – др.закон*) и обухвата скуп мера и радњи нормативне, организационо техничке, превентивне и друге природе.

Заштита од елементарних непогода је организован систем заштите, спасавања људи, материјалних добара и животне средине, као и отклањања последица елементарних непогода, а регулисана је Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама. *(„Сл. гласник РС“, бр. 87/18).*

Имајући у виду природне карактеристике планског подручја, као и на основу спроведене анализе и услова надлежних институција подручје ИДПП подложно је, у одређеној мери, опасностима од следећих елементарних непогода:
- земљотрес,
- атмосферске непогоде,
- поплава, бујица и ерозија*.*

У складу са интегралним управљањем елементарним непогодама, циљеви су:
- очување и унапређење заштите од елементарних непогода,
- спровођење мера превенције, приправности и одговора на елементарне непогоде, на свим нивоима (од предузећа до Републике Србије),
- институционално, организационо и кадровско јачање система заштите од елементарних непогода и формирање регионалног система заштите.

Концепција заштите и управљања полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од

елементарних непогода. Системом превентивних, организационих и других мера и инструмената, интервенише се у циљу спречавања настанка ризика од елементарних непогода, односно смањивања последица на прихватљив ниво. Потребно је у наредном периоду развијати систем интегралне заштите од елементарних непогода. На основу Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама *(„Сл. гласник РС“, бр. 87/17)* и на основу Процене угрожености доноси се *План заштите и спасавања у ванредним ситуацијама***,** а у складу са Националном стратегијом заштите и спасавања у ванредним ситуацијама Републике Србије.

Услови и мере заштите од земљотреса:

- параметре са карте сеизмичког хазарда за повратни период 475 година (на површини терена, за емпиријски процењену средњу брзину локалног тла до дубине 30 m и одговарајући динамички фактор амплификације на максимално хоризонтално убрзање), изражене интензитетом земљотреса у степенима ЕМС-98 скале, користити као мере ограничења употребе простора,
- при прорачуну конструкције објеката примењивати одредбе које се односе на прорачун, а садржане су у Правилнику о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима *(„Сл. гласник СФРЈ“ 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90),*
- као мере ограничења употребе простора користити податак да је простор у оквиру *VIII, VII –VIII* стпена сеизмичног хазарда (ЕМС -98), за поврати период од 475 година.

Мере заштита од атмосферских непогода:

Одбрана од *града* остваривање се мрежом противградних објеката, као делом противградне одбране шире територије, у складу са Законом о одбрани од града *(„Сл. гласник РС“, бр. 54/15).*

Систем одбране од штетних последица *атмосферских падавина, мраза и поледице*, неопходно је развијати у регионалним и локалним условима. Ово се пре свега односи на повећање поузданости рада инфраструктурних система и одржавања саобраћајница. Борба против снега и поледице се одвија у оквиру редовних осматрања, мерења метеоролошких параметара и проглашавање одговарајућег степена приправности, у циљу да надлежне службе благовремено приступе акцији чишћења саобраћајница и других површина и објеката.

Мере заштите од поплава, бујица и ерозије:

- прописано одржавање одбрамбених насипа, перманентна контрола стања насипа и регистровање негативних појава, у оквиру пасивне одбране од поплава. У случају непосредне опасности, спровести предузимање ванредних мера за одбрану;
- организација превентивних мера одбране од поплава (примена савремених информационих система за управљање, формирање оперативног штаба за заштиту од поплава, успостављање система координације и раног упозорења о опасности од поплава, информисање и обука становништва);
- перманентна контрола ерозионих процеса у сливу Белог Рзава и Ђетиње, као мера превенције и активне одбране од поплава.
- израда Планова за проглашење ерозионих подручја и одбрану од бујичних поплава, што представља законску обавезу за све општине на чијим се територијама налазе бујични токови, а у циљу интегралне заштите.

3.3.6 Прилагођавање климатским променама

Иако евидентан притисак урбанизације на глобалну климу већ дуги низ година изазива драстичне промене у временским приликама доводећи их до екстремних појава, значајне мере *прилагођавања климатским променама* у Републици Србији нису предузете. Полазиште за припрему мера на државном, регионалном и локалном нивоу лежи у *З*акону о климатским променама („*Сл.гласник РС", бр.26/21),* односно *Стратегији нискоугљеничног развоја* (са Акционим планом за њено спровођење) и Програму прилагођавања на измењене климатске услове, који се доносе на основу овог закона.

Привредни субјекти и саобраћај су главни емитери ГСБ (гасова стаклене баште), који изазивају загревање атмосфере. Климатске промена (глобално загревање) за последицу имају сушу, пожаре, бујице и поплаве, ерозију и сл.) што се у највећој мери директно одражава негативно на природу и људске тековине. Најосетљивији сектори су пољопривредно, шумско и водно земљиште, као и остали природно вредни простори (станишта ретких, вредних и угрожених врста). Глобално загревање негативно утиче на функционисање биотопа и екосистема, што може променити статус природних станишта и ареала популација, односно негативно се одразити на свеукупан биодиверзитет, односно на смањење и изумирање врста и појаве нових адаптибилних врста.

Циљеви прилагођавања на утицај климатских промена:

- смањење емисије ГСБ у складу са Стратегијом нискоугљеничног развоја.
- израда националних и локалних планова и пројеката за ограничење емисија ГСБ.
- израда планова ризика од екстремних климатских појава (суше, поплаве и сл) на националном и локалном нивоу и инегрисање мера у све развојне политике.
- одрживо коришћење обновљивих извора енергије и унапређење биодиверзитета.
- одрживо управљање воденим површинама и воденим ресурсима.

Мере прилагођавања:

- израда катастра емитера ГСБ на локалном нивоу у складу са Стратегијом нискоугљеничног развоја, са Акционим планом за њено спровођење.
- успостављање плана мониторинга емисије ГСБ појединачних постројења.
- спровођење пошумљавања и озелењавања јавних површина на основу ревидираних планова у складу са потребама прилагођавања климатским променама,
- успостављање система одбране од екстремних климатских услова кроз развијање институционог оквира за „резилијентни град", обезбеђивање приступа неопходним информацијама, ресурсима и спровођење конкретних акција на управљању ризицима
- успостављање приротетних мера и задатака у управљању ризицима у складу са документима „Процена ризика од катастрофа", „План смањења ризика од катастрофа" и „План заштите и спасавања", а све у циљу смањења ризика од катастрофа и правовременог реаговања у ситуацијама пре, током и након природних катастрофа, тј. елементарних непогода или техничко-технолошких несрећа.

3.3.8 Прекогранична сарадња

Без обзира што се планом не предвиђају пројекти и решења којим би се изазвали прекогранични утицаји, неопходно је са земљама у региону и Европи успоставити прекограничну сарадњу у функцији не само економског и привредног развоја већ је неопходна и заједничка сарадња у функцији заштите природе и спровођење свих планских мера које су дефинисане у циљевима одрживог развоја (*Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска*

конвенција), коју је Србија пратификовала законом 2007. године *(„Сл. гласник РС", број 102/2007).*

Како је један од главних циљева програма NATURA 2000 за чланице Европске уније - формирање заједничког ГИС-а за размену векторских и алфанумеричких података, за Србију као потенцијалног кандидата за чланство у ЕУ то значи и прихватање међународних стандарда, не само кад је у питању база података, него и све друге активности у вези са заштитом природе (међународна заштита вода, заштита природе и биодиверзитета, успостављање унифицираног мониторинг система за све чланице ЕУ, у функцији контроле загађености животне средине).

Конвенцијом о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска Конвенција) заштићена је већина врста птица присутних на овом подручју. На анексу II ове Конвенције, што подразумева њихову строгу заштиту налази се преко 100 врста.

Поред сарадње у контекту заштите природе, неопходна је међурегионална и међународна сарадња у функцији заштите животне средине од прекомерног загађења гасовима стаклене баште и у борби против климатских промена. Као потписница климатског споразума у Паризу из 2015.год, Декларације у Софији 2020.год о Зеленој агенди за Западни Балкан, Република Србија се обавезала да да свој допринос у борби протих климатских промена и смањењу емисија гасова стаклене баше (ГСБ). То подразумева низ планова, мера и активности које је неопходно спровести на свим нивоима како би се ефекти климатских промена ублажили на територији наше земље али и у окружењу.

Један од начина је трговина емисијама са земљама у окружењу, мада иако је РС високо осетљива на климатске промене, још увек се није развио довољно јак институциони инструмент који ће заузети став по том питању.

3.4 МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЧИНИОЦА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У овом поглављу ће бити дефинисане мере и инструменти заштите, очувања и унапређења квалитета ваздуха, вода и земљишта, као основних елемената животне средине.

3.4.1.а Мере заштите квалитета ваздуха

Заштита ваздуха подразумева очување квалитета ваздуха уз превентивно мере које обезбеђују ограничење или смањење емисија загађујућих материја из свих постојећих и планираних извора загађења, а остварује се применом следећих мера:

- стриктно ограничавање емисије загађујућих материја из саобраћаја (контрола режима саобраћаја посебно у подручијима под заштитом природе);
- ограничавање емисије загађујућих материја из домаћинстава и стимулисање домаћинстава са индивидуалним ложиштима на прелазак на природни гас и алтенативне изворе загревања (енергија сунца, ветра, биомасе, геотермална енергија и др.);
- коришћење еколошких енергената за грејање технолошких процеса и производних погона, уз обавезу уградње филтера у димњацима за све потенцијалне загађиваче,
- за све производне зоне у којима се емитују загађујуће материје обезбедити такве системе (технолошке поступке и додатне инсталације у виду филтера и сл.) којима ће се емисија загађујућих материја бити у границама испод законом прописаних вредности,
- преиспитивањем рада свих постојећих емитера загађујућих материја у ваздух (посебно се односи на кеменоломе) и њиховог негативног утицаја на окружење, са

циљем ограничавања и смањења емисије, спречавање ширења таквих зона, односно заустављања даље деградације животне средине (престанак експлоатације),
- обезбеђење максималног очувања постојећих шумских подручја и остале природне вегетације, као и њихово унапређење и заштита од даље деградације, загађивања и пренамене;
- планско озелењавање јавних површина, подизање зелених коридора дуж речних токова и саобраћајница (заштита од буке и аерозагађења);
- успостављање катастра загађивача ваздуха, са подацима о свим стационарним изворима загађења ваздуха;
- развој информационог система квалитета ваздуха, са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха.

Забрањено је отварање индустријских објеката и капацитета, стоваришта, магацина, складишта и сличних објеката у којима се врши емисија загађујућих материја изнад законом прописаних вредности. За све пројекте чији ће планирани рад условити појаву загађујућих материја у ваздух, у складу са посебним прописима неопходна је израда Студије о процени утицаја.

3.4.1б Мере заштите и очувања квалитета вода

Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање. Као мере заштите вода морају се предузети следеће активности:
- обавезно је очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом квалитета према Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање *(„Сл.гласник РС“, бр.50/12);*
- упуштање отпадних вода из привредних субјеката у природне реципијенте и земљиште није дозвољено без претходног третмана на постројењима за пречишћавање отпадних вода (ППОВ);
- квалитет пречишћених вода мора да задовољи прописану категорију квалитета реципијента, у складу са Уредбом о граничним вренсотима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање *(„Сл.гласник РС“, бр.67/11, 48/12 и 1/16);*
- спровести санитацију насеља, односно санацију и ревитализацију објеката и опреме водоводне инфраструктуре, направити приоритете по насељима, односно засеоцима, и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;
- проблем одвођења отпадних вода туристичких локалитета и центара може бити решен и преко уређаја за биолошко пречишћавање или бетонским водонепропусним септичким јамама које ће се периодично празнити цистернама, ангажовањем надлежне комуналне организације;
- потребно је забранити све радове и интервенције којима се мења хидролошки режим вода, у мери која превазилази услове који се задају од стране надлежне водопривредне организације и надлежног завода за заштиту природе;
- забрањује се каптирање извора и захватање вода мимо процене и услова службе заштите природе;
- за подручја на којима се налазе изворишта која се користе или су планирана за снабдевање водом за пиће, потребно је установити зоне санитарне заштите, а у складу са одговарајућом планском документацијом и законском регулативом;
- све активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима, морају бити забрањене;

- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде;
- спроводити контролу система организације и рада сточних фарми с циљем заштите подземних и површинских вода од неадекватног начина одлагања чврстих и течних отпадака;
- успостављање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, као вид контроле, увођењем нових тзв. система засебних мерних станица (мерних места) са или без континуалне регистрације података и са резервним (допунским) местима за повремена или ad hoc мерења ради потпунијег увида у квалитет вода. На тај начин ће се повећати квалитет и поузданост информација и обухватити већи простор;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане мере и у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман, и др.) за све планиране пројекте који могу имати штетнан утицај на загађење вода а према посебном Закону о процени утицаја подлежу процедури.

Заштита изворишта за водоснабдевање: Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања насеља у оквиру предметног плана морају бити заштићене од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде.

Обавезно је уређење и одржавање *уже зоне заштите изворишта*, које обухвата:
- површинско уређење терена,
- уклањање нехигијенских објеката,
- реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине,
- забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања,
- забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
- забрану транспорта опасних и штетних материја,
- забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
- редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју *шире зоне заштите водоизворишта* успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера:
- није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката,
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
- остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом,
- у подручју шире зоне заштите дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом,
- чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
- није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
- забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.

- у појасу заштите ширине 2,5 m са сваке стране дуж цевовода сирове воде забрањује се изградња објеката и друге активности које могу загадити земљиште или угрозити безбедност цевовода.

Отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испуштати у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.

3.4.1.в Мере заштите земљишта

Заштита земљишта се остварује:

- ограничавањем ширења насеља, привредних и др. зона на рачун квалитетног пољопривредног земљишта;
- ограничавањем коришћења и фрагментације квалитетног пољопривредног земљишта за непољопривредне намене, у првом реду заштитом од његовог трајног заузимања објектима и инфраструктуром;
- давањем предности традиционалним пољопривредним гранама, које имају повољне услове за развој и доприносе очувању еколошке равнотеже, пре свега избором одговарајућих култура и начина обраде земљишта према његовим педолошким условима, нагибу и експозицији;
- применом контролисаног интегралног прихрањивања и заштите биља и местимичног увођења метода органске производње хране; у зони I степена заштите природе забрањује се употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака, употреба пестицида, хербицида и инсектицида;
- предузимање мера за смањење ризика од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафних деривата и опасних хемикалија;
- припрема превентивних и оперативних мера заштите, реаговања и поступака санације земљишта у случају хаваријског изливања опасних материја у околину.
- уклањањем свих дивљих депонија и забраном неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
- спровођењем програма строге контроле и заштите приобаља и водотокова;
- испитивањем загађености пољопривредног земљишта и земљишта у заштићеним природним добрима, у зонама рекреације и поред значајних саобраћајница;
- обавезом одвођења отпадних вода из свих објеката (становања, туристичких објеката, фарми, јавних објеката и свих других) на прописан и безбедан начин, којим се не угрожава квалитет животне средине;
- контролом одвођења отпадних вода (изградња непропусних септичких јама) и изградњом централног постројења за пречишћавање отпадних вода;
- обустављањем минирања тла и других површинских и подземних радова, којима се продире у слој који застире подземну воду или одстрањује слој који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- применом антиерозионих мера (гајења окопавина на стрмим њивама, орања по нагибу земљишта, претварања ливада и пашњака у оранице, чисте сече шума на нагнутим теренима и испаше на деградираним теренима; обавеза орања по изохипси, претварања деградираних њива у ливаде, мелиорације деградираних пашњака, планског пошумљавања голети и сл.);
- благовременим антиерозионим уређењем сливова (конзервација и рекултивација), при чему предност имају биолошке антиерозионе мере (пошумљавање, мелиорација шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање),
- рекултивацијом и ревитализацијом свих деградираних површина, а у функцији заштите животне средине.

3.5 ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Усклађивање планских решења са мерама заштите животне средине има за резултат унапређење стања животне средине на планском подручју, те се у оквиру планског подручаја не очекују *зоне угрожене животне средине*; те зоне ће приоритетном планском заштитом простора и применом конкретних мера заштите животне средине (које ће допринети заштити и унапеђењу квалитета ваздуха (без појаве прекограничних вредности), очувању квалитета вода, земљишта, заштити природних ресурса и природних добара) постати зоне *претежно квалитетне животне средине.*

Подручја и зоне квалитетне и веома квалитетне животне средине ће одрживим коришћењем стеченог природног потенцијала уз примену посебних услова на осетљивим подручијима, остати сачуване као значајне зоне посебних природних вредности и очуване животне средине.

Заштита и унапређење квалитета животне средине спроводиће се диференцирано према просторно еколошким зонама на подручја (табела 3.5):

1. *Претежно квалитетне животне средине*
2. *Квалитетне животне средине,*
3. *Веома квалитетне животне средине*

Табела 3.5.: Просторна диференцијација планског подручја према квалитету животне средине

Опис подручја	Карактеристике подручја	Подручје
Подручја претежно квалитетне животне средине	- без прекорачења граничних вредности загађујућих материја у ваздуху и земљишту, - примењене мере управљања отпадом (санирана сметлишта), - изграђена санитација објеката и изграђен систем за пречишћавање отпадних вода (регионални ППОВ, појединални третмани), - примењене мере заштите од саобраћаја на државним путевима; припремљене примена мере за одрживи развој саобраћаја у оквиру техничких решења за будуће пројекте, - без прекорачења нивоа нејонизујућег зрачења са смањеним ризуком од настанка удеса; усклађен однос са режимима заштите природе, - зоне интензивног туристичког развоја су потпуно инфраструктурно екипиране; успостављене су одрживе туристичке локације, - примењене мере заштите од ерозије и бујица, - решено питање нелегално изграђених објеката, - примењене технологије у производњи без штетног утицаја на животну средину. - рационална експлоатација минералних сировина са минималним утицајима на животну средину. - успостављен систем управљања отпада на свим нивоима	- општински центар Ариље, центри заједнице насеља - постојеће и планирани производно прерађивачки комплекси, - комуналне зоне - државни путеви I и II реда са зоном утицаја, - туристички локалитети интензивног развоја, -бивше зоне сметлишта које су саниране као и друге саниране зоне (зоне експлоатације минералних сировина), -зоне под ерозијом и клизиштима.
Подручја квалитетне животне средине	- примењене мере управљања отпадом. - проширен канализациони систем и пречишћавање отпадних вода. - примена мера заштите од саобраћаја. - примена принципа органске пољопривреде, екстензивно гајење поврћа, воћа и лековитог биља, екстензивно сточарење, - одржавање зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања - одрживо управљање и заштита шума и шумског земљишта, ограничен лов на ловна подручја и прописе, као и риболов у складу са програмом управљања риболовним подручјем, - сакупљање лековитог биља, пашарење.	- санирани комплекси непланске изградње у зонама заштите природе и вода (комплекси у зони природних добра – посебно уз Рзав), - речни токови II класе квалитета, - пољопривредни рејони пашњачког и екстензивног сточарства и мешовите сточарско-ратарско-воћарске производње, - шумска подручја ван природних добара, - туристичка насеља и центри (планирана туристичка насеља/комплекси уз Велики Рзав и у брдској зони). - шира зона санитарне заштите изворишта , - зоне узгоја ловне дивљачи, - зоне пошумљавања,

		- II зона заштите изворишта,
Подручја изузетно квалитетне животне средине	- подручја заштићених природних добара, на којима се спроводе све мере, - подручја заштићена међународним конвенцијама, - станишта заштићених врста, - изворишта и водотокови са водом највишег квалитета. - планински врхови, објекти геонаслеђа.	- заштићена природна добра у процедури заштите: а) Специјални резерват природе Велики Рзав б) ПИО долина Малог Рзава в) Кањон реке Пањице, -изворишни делови река у оквиру обухвата и речни токови I и I/II класе квалитета; термални извори и врела -I зона заштите изворишта водоснабдевања

Зоне и локације са очекиваним повећаним ризиком по животну средину и здравље људи:

- траса планираног ауто-пута и постојећих државних пута I B реда бр.21 и II A реда бр.196. (са очекиваним негативним утицајем на контактне екосистеме и биодиверзитет и здравље људи, повећан ризик од удесних ситуација),
- подручија и простори намењени изградњи акумулација за водоснабдевање у складу са плановима вишег реда (са очекиваним негативним утицајима на живи свет и биодиверзитет подручја, материјална добра),
- радне зоне са кумулативним и синергистичким ефектима из окружења,
- туристички локалитети интензивног развоја са објектима инфра и супраструктуре,
- локације постојећих МХЕ (утицај на акватични живи свет, емерзну и субмерзну вегетацију, хидролошки режим водотока..),
- природна ограничења – одрони и клизишта.

Утврђивање зона са режимима заштите и спровођење успостављених ограничења за развој специфичних активности на овом подручју, као и објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање, обезбедиће виши квалитет животне средине и директно смањити ризик од загађивања. За незагађена подручја и подручја са малим степеном загађености, предвиђају се мере за одржавање и увећање позитивног утицаја постојећег стања квалитета животне средине, док се за остала подручја предвиђа спровођење планских мера унапређења квалитета животне средине, усмерених ка оптималнијем начину коришћења природних ресурса.

Предлог просторне диференцијације животне средине дат је у делу - Графичка документација: *Карта бр. 1: Просторна диференцијација животне средине, Р 1: 50 000.*

4 СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Просторни план ће се спроводити на следећи начин:

I *Директним спровођењем:*

кроз издавање информације о локацији и локацијских услова за делове територије Просторног плана који нису обухваћени разрадом урбанистичким плановима/пројектима, као и на основу детаљне разраде планских решења (подручја детаљне разраде)

II *Спровођење просторног плана кроз разраду просторним и урбанистичким плановима и урбанистичко* - техничке документације

Просторни планови Посебне намене – уколико се укаже потреба израде за заштићене просторне целине – Специјални резерват природе «Велики Рзав» и ПИО подручја «Малог Рзава».

Планови генералне регулације:

Центар општине – за грађевинско подручје општинског центра.

Планови детаљне регулације, изван подручја обухваћеног ПГР:

- Зона уз реку Велики Рзав, узводно од привременог водозахвата Шевељ до територијеопштине Пожега
- Височка бања (непосредно око извора минералне воде, као и дефинисати подручје накоме се могу реализовати активности у функцији развоја туризма),
- Комунална зона у КО Грдовићи

Поред наведених целина утврђује се обавеза израде планова детаљне регулације за следећенамене:

- Изградња инфраструктурних и комуналних објеката уколико је потребно утврђивање јавног интереса,
- Изградња туристичко-рекреативних комплекса на површини од преко 0,5 ha и хотела и других смештајних капацитета са преко 50 лежајева на пољопривредном и шумском земљишту, изван зона које су предвиђене за грађевинско земљиште.

Урбанистички планови којима ће се вршити даља разрада и спровођење планских решења ИДПП, као плански основ имају ову ИДПП. Дефинисани обухвати урбанистичких планова су прелиминарног карактера и у зависности од потребе, могуће их је мењати. Израда генералног пројекта са претходном студијом оправданости неопходна је за планиране инфраструктурне коридоре магистралне и регионалне, као и за туристичку инфраструктуру.

Донети урбанистички планови на подручју ИДПП, могу се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом, уз обавезу усклађивања са Просторним планом (или измена и допуна, односно израде нових планова), у року прописаним Законом од дана ступања на снагу уредбе о утврђивању ИДПП.

Планска решења ће се спроводити следећим *секторским плановима и програмима*:

- средњорочним и годишњим програмима уређивања грађевинског земљишта за подручја јединица локалних самоуправа (надлежни орган јединице локалне

самоуправе);
- средњорочним и годишњим програмима заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- средњорочним и годишњим програмима изградње, рехабилитације и одржавања државних (ЈП „Путеви Србије”), туристичких и општинских путева (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- плановима за проглашење ерозивних подручја и плановима одбране од поплава од бујичних вода (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- елаборатом о зонама санитарне заштите планираних акумулација регионалног и локалног водоснабдевања, са обележавањем зона заштите (Министарство здравља у сарадњи са Републичком дирекцијом за воде и ЈП "Србијаводе");
- програмима мониторинга квалитета и заштите животне средине (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- ревизијом основе газдовања државним шумама и израдом програма газдовања шумама сопственика шума – физичких лица (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Управа за шуме и ЈП "Србијашуме");
- средњорочним и годишњим програмима развоја туризма (надлежни орган јединице локалне самоуправе у сарадњи са туристичким организацијама);
- плановима управљања природним добрима за период од 10 година и годишњим програмима управљања (управљач природног добра);
- средњорочним и годишњим програмима истраживања и заштите непокретних културних добара (Републички завод за заштиту споменика културе, Завод за заштиту споменика културе

Стратешке процене на нижим хијерархијским нивоима

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС, бр. 135/04 и 88/10)*, а за потребе израде ИДПП.

За, планове нижег реда, планове генералне и детаљне регулације, који се налазе делом или у оквиру територије на подручју обухвата овог плана, радиће се Стратешка процена утицаја на животну средину у складу са одлуком надлежног органа.

У поступку припреме и доношења новог урбанистичког плана који предвиђа изградњу зона, односно објеката који могу имати значајне утицаје на животну средину, а у складу са приоритетном заштитом и осетљивошћу простора, неопходно је доношење Одлуке о изради СПУ урбанистичког плана на животну средину у складу са мишљењем органа надлежног за заштиту животне средине. **Одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана** ако, према критеријумима прописаним овим законом, утврди да постоји могућност значајних утицаја на животну средину.

Имајући у виду карактеристике и значај бројних природних вредности на планском подручју налаже се обавезна израда стратешких процена утицаја на животну средину за све урбанистичке планове који се буду израђивали за поједине просторе на територији овог Плана, како би се на адекватан начин проценили и валоризовали могући негативни утицаји планских решења на стање природних вредности.

Процене утицаја пројеката на животну средину

У складу са Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину, и Законом о процени утицаја на животну средину ("*Сл. гласник РС", број 135/04 и 36/09),* Инвеститор је обавезан да у даљем поступку спровођења Плана, поднесе захтев надлежном органу који издаје локацијску/грађевинску дозволу, одељењу надлежном за послове заштите животне средине у вези потребе израде Студије о процени утицаја на животну средину. Студија о процени утицаја израђује се на нивоу идејног пројекта и

без сагласности на студију, односно решења да израда студије није потребна, не може се приступити извођењу радова. Утврђује се обавеза будућим инвеститорима да у поступку даље разраде планског документа, за потребе прибављања одобрења за изградњу, израде Студију о Процени утицаја на животну средину, а у складу са одредбама Закона о процени утицаја на животну средину ("*Сл. гласник РС", број 135/04 и 36/09)*.

У складу са наведеним Законом, Уредбом о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр. 109/2009*) и одредбама Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр. 114/08*) инвеститор је дужан да се обрати, пре подношења захтева за издавање одобрења за изградњу објеката са Листе II, надлежном органу. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде Студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби израде или ослобађању од израде студије.

Поступак процене утицаја треба спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано поменутим Законом. Начелни садржај студије о Процени утицаја на животну средину прописан је чланом 17. поменутог Закона, а егзактан обим и садржај студије се одређује одговарајућим решењем од стране надлежног органа.

Студија о процени утицаја прописује мере заштите животне средине предметног пројекта, које се морају уградити у све фазе пројекта како би се заштитила животна средина, природна добра, еколошки значајна подручја и превенирао сваки могући утицај. Такође, предвиђеним мониторингом се прате параметри животне средине који су дефинисани проценом, а у циљу заштите животне средине.

5 ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине могле успешно имплементирати у планском периоду. У складу са чл. 17., Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС, бр. 135/04 и 88/10*), програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи нарочито:

1. опис циљева плана и програма;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа;
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја;
5. друге елементе у зависности од врсте и обима плана.

Према Закону о заштити животне средине („*Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09-др. закон и 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18, 95/18*-др.закон, 94/24*),* РС односно јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине су:

- обезбеђење мониторинга;
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга;
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга;
- дефинисање мониторинга загађивача;
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача;
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

5.1 ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА И ПРОГРАМА

Мониторинг - Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег Програма мониторинга животне средине, у случају да је успостављен, а који обезбеђује Орган надлежан за заштиту животне средине. За предметно подручје основни циљ је**:**

- формирање аутоматизованог мониторинг-система који ће бити део интегралног мониторинга надлежних општине и Републике,
- обезбеђивање правовременог реаговања и упозорења на могуће негативне последице и акцидентне ситуације,
- увид у стање природних вредности - чиниоца животне средине и врсте могућих загађења,
- формирање катастра загађивача и јединствене базе података са ГИС логистичком подршком.

Према Закону о заштити животне средине, („*Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09-др. закон и 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18, 95/18 – др. Закон, 94/24)* локална управа у оквиру своје надлежности, обезбеђује континуирану контролу и праћење стања животне средине у складу са свим посебним Законима и са одредбама и програмом владе РС за посебне области мониторинга животне средине у оквиру појединачних програма на основу буџетских средстава.

Мониторинг подручја од посебног значаја за заштиту, може да успостави Управљач у оквиру своје надлежности на основу својих средстава, а за потребе научно –

истраживачког и образовног рада а пре свега у функцији очувања и унапређења природног добра, који се врши као допунско праћење стања појединих параметара који су од значаја за предметно подручје, а нису обухваћени редовним мониторингом који организује РС или јединица локалне самоуправе.

Квалитет ваздуха се контролише и прати мерењем **емисије и имисије.** Мерење **емисије** обезбеђују загађивачи ваздуха чија је обавеза, у складу са законским одредбама, да:

- податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине и надлежној општини,
- обављају мониторинг емисије,
- обављају континуална мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуално мерење,
- обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално,
- обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње,
- обезбеде мерења имисије по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица,
- воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења,
- воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања,
- воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја и мерних уређаја за мерење емисије.

Систематско мерење имисије обезбеђује Република. Мерење **имисије** врши се у складу са Програмом контроле квалитета ваздуха на територији Републике Србије, чија је законска основа садржана у Законом о заштити животне средине („*Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09-др. закон и 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18, 95/18 – др. Закон, 94/24)* и Закону о заштити ваздуха („*Сл. гласник РС", бр. 5/25),* Влада РС доноси Уредбу о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха, којом се утврђује контрола квалитета ваздуха, која обухвата: систематско мерење имисије, праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, животну средину и климу и извештавање о резултатима мерења.

Систематска мерења имисије врше се у оквиру мреже мерних места, постављене у више нивоа:

- основна мрежа метеоролошких станица и основна мрежа урбаних метеоролошких станица,
- локална мрежа урбаних станица за мерење имисије основних загађујућих материја и локална мрежа, урбаних станица за мерење имисије специфичних загађујућих материја,
- основна мрежа станица за праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи.

У оквиру обухвата плана, у случајевима када постоји основана сумња да је дошло до загађења ваздуха које може нарушити здравље људи и/или животну средину морају се обавити наменска мерења нивоа загађујућих материја. Министарство, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе доноси одлуку о мерењима која садржи начин и рокове мерења, као и врсту загађујућих материја које је потребно мерити.

У државној мрежи станица, која је у надлежности Агенције за заштиту животне средине (СЕПА) , врше се мерења концентрација сумпор диоксида (SO_2), азот моноксида (NO) и азот диоксида (NO_2), угљен моноксида (CO_2) и приземног озона (O_3)

Систематска контрола **квалитета површинских и подземних вода** спроводи се у складу са Програмом мониторинга статуса вода, коју доноси Влада РС. Испитивања квалитета површинских вода врше се ради оцене стања квалитета воде водотока, праћења тренда загађења и очувања квалитета водних ресурса.

Мониторинг обухвата:

1) за површинске воде - запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки и хемијски статус и еколошки потенцијал, као и параметре еколошког и хемијског статуса и еколошког потенцијала;
2) за подземне воде - нивое и контролу хемијског и квантитативног статуса.

Мониторинг статуса **вода у заштићеним подручијима природних добара** обухвата и додатне показатеље статуса вода, у складу са прописима којима је то подручје утврђено као заштићено. Министар надлежан за послове заштите животне средине ближе прописује техничке захтеве са спецификацијама за хемијске анализе и анализе потребне за мониторинг вода.

У оквиру сектора контроле вода, прати се спровођење санитарне заштите у подручиајима непосредне, уже и шире зоне заштите водоизворишта.

Заштита земљишта остварује се мерама системског **праћења квалитета земљишта,** праћењем индикатора за оцену ризика од деградације земљишта, као и спровођењем ремедијационих програма за отклањање последица контаминације и деградације земљишног простора, било да се они дешавају природно или да су узроковани људским активностима.

Влада РС усвојила је Уредбу о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологије за израду ремедијационих програма *("Сл. гласник РС" бр. 88/10, 30/18-др.закон).* Усвајањем ове Уредбе обезбеђена је основа за доношење програма системског праћења квалитета земљишта који ће обухватити успостављање државне и локалне мреже локалитета за праћење квалитета земљишта и који не обухвата пољопривредна земљишта. Државна мрежа локалитета успоставља се за праћење квалитета земљишта на нивоу Републике Србије на локалитетима на којима је дошло или може доћи до загађења земљишта и који су од посебног интереса за Републику Србију.

Република Србија, односно јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене законом, обезбеђују процену, праћење и **контролу нивоа буке** у животној средини у складу са Законом о заштити од буке у животној средини *(„Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10)* и законом којим се уређује заштита животне средине.

Континуирано праћење (мониторинг) стања и промена **биолошке разноврсности** у локално-регионалним, односно националним, као и глобалним размерама је императив и незаобилазна практична мера којом се обезбеђује његово очување и одрживо коришћење. На тај начин се штити и биосфера у целини. Мониторинг подразумева и контролу промета и трговине заштићених дивљих врста, као и интродукцију алохтоних врста, евиденцију измењених генофондова, болести и сл. Мониторинг, у складу са одговарајућим законом, споводи Завод за заштиту природе Србије, ЈП „Србијашиме“, односно Управљач природним добрима.

У складу са Законом о управљању отпадом *(„Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 8810, 14/16 и 95/18- др.закон, 35/23),* а у циљу заштите и контроле загађења животне средине врши се **контрола генерисања отпада (**масе и морфолошког састава у оквиру јединице локалне самоуправе), као и идентификација сметлишта. Локална самоуправа је дужна да прати и организује систем управљања отпадом, па тако и да врши мониторинг и да податке на годишњем нивоу доставља Агенцији за заштиту животне средине. Појединачни Оператери који поседују одговарајуће дозволе за транспорт, третман отпада дужни су такође да обавешавају Агенцију за заштиту животне средине о

количинама и врстама отпада. Генератори отпада такође имају обавезу вршења контроле и обавештавања Агенције о количинама и врстама отпада, према важећим прописима из сектора управљања отпадом.

Основни подаци о **мониторингу здравља** односе се на прикупљање података о узложености становништва буци и вибрацијама, нејонизујућим зрачењима и загађеним ваздухом. Подаци се добијају на основу евидентирања броја оболелих (Институт за јавно здравље), односно мерењем вредности нивоа дефинисаних параметара (нивоа буке, зрачења, загађујућих материја у ваздуху…).

5.2 ИЗБОР ИНДИКАТОРА ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Имајући у виду дефинисане посебне циљеве, врши се избор одговарајућих индикатора у изради стратешке процене, на основу којих се врши оцењивање планских решења, са становишта могућих негативних утицаја на животну средину и предлог минимизације или елиминација и утврђивање неповољних утицаја. Изабрани су оквирни индикатори животне средине које је неопходно уврстити у програм мониторинга животне средине предметног обухвата (табела 5.2).

Табела 5.2: Избор индикатора за програм мониторинга

Индикатори			
Заштита квалитета кваздуха и смањење утицаја на климатске промене	Учесталост прекорачења дневних вредности CO_2, NO_2, ПМ10 и O_3 које прекорачују границу (број дана у току године са прекорачењем дневне граничне вредности)	Национална и локалне мреже за мониторинг квалитета ваздуха, АЗЗЖС, ЛУ, загађивач	У складу са законским обавезама и коришћеним методама за мониторинг
	Потрошња супстанци које оштећују озонски омотач (tona ODP)	МЗЖС	Једном годишње
	Годишња температура ваздуха и количина падавина (Нормализована стандардна девијација у односу на период 1961-1990. и Нормализована стандардна девијација логаритма годишњих падавина за подручје Србије)	РХМЗ	Једном годишње
	Емисија закишељавајућих гасова (NOx, NH_3 и SO_2) (kt/год.)	РХМЗ АЗЗЖС	Једном годишње
	Емисија гасова са ефектом стаклене баште (CO_2, N_2O, CH_4, SF6, HFC, PFC) (Gg CO_2eq/год. и Gg/год.)	РХМЗ АЗЗЖС	Једном годишње
Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	Индекс експлоатације воде (WEI) (%)	РЗЗС, РХМЗ АЗЗЖС, Републичка дирекција за воде	Једном годишње
	Губици воде (%)	Републичка дирекција за воде, РЗЗС	Једном годишње
	Биолошка потрошња кисеоника у површинским водама (БПК5) (mg O_2/l)	АЗЗЖС	Квартално
	Емисије загађујућих материја из тачкастих извора у водна тела (kg/год.)	АЗЗЖС	Једном годишње
	Загађене (непречишћене) отпадне воде (%)	РЗЗС, АЗЗЖС, Републичка дирекција за воде	Једном годишње
	Постројења за пречишћавање отпадних вода из јавне канализације (%)	РЗЗС, АЗЗЖС, Републичка дирекција за воде, ЈП	Једном годишње
	Становништво прикључено на јавну канализацију (%)	РЗЗС, АЗЗЖС,	Једном годишње
	Становништво прикључено на јавни водовод (%)	РЗЗС, АЗЗЖС, Републичка дирекција за воде, ЈП	Једном годишње
	Квалитет воде за пиће (%)	Институт за јавно здравље	Годишње

Унапређење квалитеата земљишта, заштита од загађења и деградације (заштита пољопривредног и шумског земљишта)	Промена намене земљишта (%)	РЗЗС, АЗЗЖС,	Једном у пет година
	Повећање површине шумског земљишта (%)	РЗЗС, АЗЗЖС, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (управа за шуме)	Једном годишње/једном у две године
	Управљање шумама и потрошња из шума (%, m^3)	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (управа за шуме), РЗЗС,	Једном у 10 година или периодично у складу са мониторингом Ивентаром шума
	Управљање контаминираним локалитетима (број локалитета изражен нумерички, удео изражен у %, трошкови санације и ремедијације изражени у РСД)	АЗЗЖС	Једном годишње
	Површина земљишта угроженог ерозијом (ha)	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, АЗЗЖС	Периодично
	Употреба минералних ђубрива kg/ha	РЗЗС	Једном годишње
	Употреба пестицида kg/ha	РЗЗС	Једном годишње
Заштита природних и културних добара и предела	Угрожене и заштићене врсте (% угрожености и заштићености)	Министартво заштите животне средине ЗЗЗП РС, АЗЗЖС ЈП Србијашуме, Управљач природног добра	Периодично у складу са променама IUCN категоризације угрожености и променама Листа заштићених врста на међународном и националном нивоу
	Промена површина заштићених подручја (%, ha)	ЗЗЗП РС	Једном годишње
	Број и значај непокретног културног наслеђа који може бити под утицајем планских решења	ЗЗЗСК	Једном годишње
	Површине деградираног земљишта (%, ha)	АЗЗЖС, МЗЗЖС, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Континуално
Заштита од буке	Укупни индикатор буке (dB(A))	ЛУ, овлашћена организација	Периодично
Заштита од нејонизујућег зрачења	Извори нејонизујућег зрачења од посебног интереса (јачина електричног поља E [V/m]; јачина магнетног поља H [A/m]; густина магнетног флукса B [μT]; густина снаге (еквивалентног равног таласа) – Sekv [W/m2])	Министартво заштите животне средине Оператер постојења	Периодично
Рационално коришћење необновљивих и веће коришћење ОИЕ	Повећање удела ОИЕ у енергетском билансу (%)	Министарство рударства и енергетике РЗЗС	Годишње
	Изложеност становништва ефектима развојних пројеката у области енергетике и рударства	Јединица локалне самоуправе Надлежна јавна предузећа АЗЗЖС	Годишње
Управа	Укупна количина произведеног отпада (t/год.)	АЗЗЖС	Годишње

	Производња отпада (комуналног, амбалажног, индустријског, опасног) (t/год.)	АЗЗЖС	Годишње
	Количина издвојеног, поново употребљеног и одложеног отпада (t/год.)	АЗЗЖС	Годишње
	Количине посебних токова отпада (t/год.)	АЗЗЖС	Годишње
	Прекогранични промет отпада (t/год.)	Управа царина, МЗЗЖС	
	Број санитарних регионалних депонија	АЗЗЖС	Континуално
Институционални развој и улагања у област заштите животне средине	Развој система управљања заштитом животне средине	МЗЗЖС, Међународна организација за стандардизацију	Годишње
	Успешност спровођења законодавства и стратегија	МЗЗЖС	Годишње
	Број и територијална распрострањеност мерних места за праћење параметара загађења	АЗЗЖС	Годишње

5.3 ЗАКОНСКИ ОКВИР

Систем праћења стања животне средине оквирно је успостављен следећим правним актима:

- Закон о заштити животне средине (*"Сл. гласник РС", бр. 135/04 и 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др.закон и 43/11 УС, 14/16, 95/18-др.закон, 94/24*);
- Закон о интегралном спречавању и контроли загађивања животне средине *(„Сл. гласник РС“, бр.135/04, 25/15, 109/21),*
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС, бр. 135/04 и 88/10*),
- Закон о процени утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр. 94/24),*
- Уредба о Листи пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр. 114/08),*
- Закон о водама *(„Сл.гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон),*
- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање *(„Сл.гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 01/16),*
- Уредба о граничним ведностима емисије загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање *(„Сл.гласник РС“, бр. 50/12),*
- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање *(„Сл. гласник РС“, бр. 24/14),*
- Правилник о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода *(„Сл.гласник РС“, бр. 74/11)*
- Закон о заштити ваздуха *(„Сл.гласник РС“, бр. 5/25),*
- Уредба о условима за мониторинг и захтевима за квалитет ваздуха *(„Сл.гласник РС“, бр. 11/10, 75/10 и 63/13),*
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху из стационарних извора загађења, осим постројења за сагоревање *(„Сл.гласник РС, бр. 111/15)*
- Уредба о методологији за израду инвентара емисија и пројекција загађујућих материја у ваздух *(„Сл.гласник РС“, бр. 3/16),*
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху из

постројења за сагоревање *(„Сл.гласник РС, бр. 6/16,67/21),*

- Закон о заштити земљишта *(„Сл.гласник РС“, бр. 112/15),*
- Уредба о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологије за израду ремедијационих програма *("Сл. гласник РС" бр. 88/10, 30/18),*
- Уредба о систематском праћењу стања и квалитета земљишта *("Сл. гласник РС" бр.88/20),*
- Уредбом о граничним вредностима загађујућих, штетних и опасних материја у земљишту *("Сл. гласик РС", бр.30/18 и 64/19);*
- Закон о заштите од буке у животној средини *(„Сл.гласник РС“, бр. 96/21)*
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини *(„Сл.гласник РС“, бр. 75/10),*
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке *(„Сл.гласник РС“, бр. 72/10),*
- Правилник о методологији за одређивање акустичких зона *(„Сл. гласник РС“, број 96/11, 78/15, 93/19)*
- Закон о управљању отпадом *(„Сл.гласник РС“, бр. 36/09, 8810, 14/16, 95/18-др.закон, 35/23),*
- Закон о заштити природе *(„Сл.гласник РС“, бр. 36/10, 88/10 и 14/16, 95/18-др.закон, 7/21),*
- Уредба о еколошкој мрежи *(„Сл.гласник РС“, бр.102/10),*
- Уредба о режимима заштите *(„Сл.гласник РС“, бр. 31/12),*
- Закон о шумама *(„Сл.гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 89/15, 95/18),*
- Закон о дивљачи и ловству (*„Сл.гласник РС“, бр. 18/10),*
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда *(„Сл.гласник РС“, бр.128/14, 95/18-др.закон),*
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („*Сл. гласник РС“, бр. 5 /10, 47/11, 32 /16, 98 /16)*
- Закон о заштити од нејонизујућег зрачења (*"Сл. гласник РС", бр. 36/09)*
- Правилник о границама излагања нејонизујућим зрачењима (*"Сл. гласник РС", бр. 104/09)*
- Правилник о изворима нејонизујућег зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања (*"Сл. гласник РС", бр. 104/09),*
- Законом о управљању отпадом *(„Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 – др. закон, 35/23),*
- Правилник о обрасцу документа о кретању отпада и упутству за његово попуњавање („*Сл. гласник РС”, бр 72/09, 114/13)* и
- Правилник о обрасцу документа о кретању опасног отпада, обрасцу предходног обавештења, начину њиховог достављања и упутству за њихово попуњавање („*Сл. гласник РС”, бр. 37/25 и 47/25);*
- Правилник о начину складиштењ, паковања и обележавања опасног отпада („*Сл. гласник РС”, бр. 95/24);*

6 МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ

Основни методолошки приступ и садржај Извештаја Стратешке процене утицаја на животну средину, дефинисани су Законом о Стратешкој процени утицаја на животну средину (*„Сл. гласник РС“ бр. 135/04, 88/10).* Процена стања животне средине за подручје плана, представљена је проценом постојећег стања и сагледавањем планских решења на основу кога су дате еколошке смернице са мерама за реализацију плана.

Примењена методологија истраживања проблематике заштите животне средине представља, по својој хијерархијској уређености и садржају, верификован начин долажења до документованих података и стварања основа за избор оптималног решења са крајњим циљем остварења принципа одрживог развоја.

Општи методолошки концепт је:

- прикупљање информација и података о простору, потенцијалним и евидентираним изворима загађивања, стању природних вредности-стању и квалитету вода, земљишта, ваздуха, биљног и животињског света, станишта и биодиверзитета, заштићених природних и културних добара,
- успостављање основних анализа, приказ „нултог стања“ као услова и полазне основе за анализу евидентираних и процену могућих значајних промена,
- дефинисање основиних и појединачних циљева стратешке процене,
- вредновање постојећег стања као и процене значајних утицаја посебне намене, у односу на циљеве стратешке процене, успостављањем савремене методологије процене утицаја,
- процена и поређење варијантних решења уз приказ потенцијала и ограничења понуђених варијанти,
- дефинисање мера заштите према секторским планским решењима, односно према медијумима животне средине,
- дефинисање инструмената за спровођење мера заштите животне средине,
- смернице процене утицаја за ниже хијерархијске нивое,
- мониторинг животне средине, као неопходна мера контроле.

С обзиром да је кроз анализу установљено да постоје одређени ризици у смислу утицаја на животну средину, један део истраживања везан је за конкретне индикаторе и избор индикатора. Из основне матрице могућих утицаја детаљно се анализирају они за које је доказано да у конкретним просторним условима одређују међусобни однос предметног плана и животне средине. На основу верификованих показатеља, урађена је процена могућих утицаја планских решења, истраживане су могућности заштите и унапређења животне средине и предложене одговарајуће мере за које постоји оправданост у смислу рационалног смањења негативних утицаја на животну средину.

Утврђивање критеријума могућих значајних утицаја, појединачних и повезаних, вршени су на основу доступних информација, увидом у постојећу документацију (просторно – планску, урбанистичку и пројектно - студијску). Дефинисане су мере и смернице за спровођење плана и реализацију планских решења за одрживо коришћење простора.

6.1 ПРИМЕЊЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

Примењена методологија заснована је на квалитативном и квантитативном вредновању животне средине на планском подручју, непосредном и ширем окружењу, као основе за валоризацију простора за даљи одрживи развој. Методологија се

усавршава из године у годину и углавном је у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду Стратешке процене у ЕУ.

У односу на дефинисане циљеве (опште и посебне) и изабране индикаторе одрживог развоја, врши се процена утицаја одабраних планских решења на животну средину. Процена утицаја врши се у односу на циљеве стратешке процене утицаја у варијанти да се план примени и да се план не примени.

За просторне планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације метод израде сценарија модела развоја, омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана. Процена утицаја варијантних решења је квалитативна према следећим критеријумима:

- + позитиван утицај (унапређење ж.средине),
- - негативни утицај (деградација ж.средине),
- 0-без значајних промена,
- М - уз мере заштите могућ позитиван утицај.

У односу на процену утицаја варијантних решења доноси се одлука да ли је у односу на животну средину повољнија варијанта да се план примени или да се план не примени. Уколико је повољнија варијанта да се план примени, врши се евалуација карактеристика и значаја утицаја планских решења.

Значај утицаја процењује се у односу на величину (интензитет) утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти планских решења, према величини промена, могу бити позитивни, негативни или неутрални. Додатни критеријуми који служе за евалуацију утицаја дати су у табели 6.1.1.

На основу критеријума процене утицаја планских решења врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене.

Табела 6.1.1:Додатни критеријуми за оцењивање утицаја

Вероватноћа утицаја	сигуран могућ вероватан	С М В
Време трајања утицаја	краткотрајан дуготрајан	К Д
Учесталост утицаја	повремени привремен сталан	По Пр Ст
Просторне размере утицаја	међународни национални регионални локални	М Н Р Л

Евалуација утицаја је приказан интензитетом боје. Што је тамнија боја, то је утицај змачајнији. Према броју карактеристика које су дефинисане као ***значајне*** (постојање једне или две карактеристике) и ***врло значајне*** (три или четири карактеристике), како је приказано у следећој табели бр.6.1.2. - *Евалуација утицаја.*

Табела бр 9.1.2:Евалуација утицаја

Врста/значај утицаја	**Значајан утицај**	**Врло значајан утицај**
Позитиван		
Негативан		
Неутралан		

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења на циљеве стратешке процене врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене. У обзир се узимају само они

утицаји који имају стратешки значајне позитивне или негативне ефекте на квалитет животне средине.

6.2 ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

Током израде Извештаја о стратешкој процени ИДПП услед специфичности плана и предметном подручју, садржај предметног Извештаја је у одређеној мери модификован, прилагођен основним карактеристикама ИДПП и обухвата процењивање стратешки значајних утицаја за развој посматраног подручја. Тако, у предметном извештају нису интерпретирани утицаји јонизујућег зрачења.

У циљу сагледавања/анализе варијантних решења ради утврђивања повољнијег решења сагледани су утицаји у оквиру друштвено-економског развоја и еколошког аспекта. Због специфичности плана, проценом су дефинисане мере заштите животне средине и здравља људи у складу са процењеним могућим утицајима који се могу јавити у току реализације ИДПП а складу са секторским решењима плана.

СПУ није дефинисала мере и принципе који би умањили или избегли друштвено економске конфликте (мере и модалитети компензације, пресељавање, губитак непокретности и сл.).

7 ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Стратешка процена утицаја, интегрисана је као процес у све фазе израде ИДПП чиме је било омогућено интегрисање циљева и принципа одрживог развоја у све фазе израде ИДПП (од почетних циљева, преко дефинисања стратешких опредељења и утврђивања планских решења).

На основу члана 4, Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину *(„Сл. гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10),* у поступку стратешке процене планова и програма повећани степен **транспарентности** у одлучивању обезбеђује се узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план. Добијени услови у погледу очувања постојећих ресурса, намена и функција значајни су са становишта одрживог коришћења простора и као такви су инкорпорирани у план и СПУ.

Веома важан сегмент самог процеса одлучивања у току израде Извештаја о стратешкој процени, сходно члану 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, омогућено је учешће заинтересованих органа и организација према којем орган надлежан за припрему плана доставља органу надлежном за заштиту животне средине, заинтересованим органима и организацијама на мишљење Извештај о Стратешкој процени. Заинтересовани органи и организације дужни су да доставе мишљење у року од 30 дана од дана пријема захтева.

Такође, чланом 19. дефинисано је да је орган надлежан за припрему плана и програма обавезан да обезбеди учешће јавности у разматрању Извештаја о Стратешкој процени.

Јавни увид и јавна расправа за Извештај организује се по правилу у оквиру излагања плана на јавни увид и одржавања јавне расправе у складу са Законом којим се уређује поступак доношења плана.

7.1 ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ПП СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ИДПП

Као што је наведо у поглављу 1.12 *Приказ припремљених варијантних решења,* а према садржини Стратешке процене која је прописана Законом, разматрана су два сценарија развоја: План се не реализује (варијанта бр.1) и План се реализује (варијанта бр.2).

Одговарајућа планска решења у смислу избора варијантног решења које ће имати позитиван утицај на даљи просторни развој посматраног подручја, припадају Варијантном решењу број 2., односно подразумевају спровођење сценарија одрживог просторног развоја, које се заснива на начелима дефинисаним у законској регулативи из области просторног планирања и заштите животне средине приликом реализације ИДПП.

Уређење простора заснива се интегрисаном планирању простора као и на хоризонталној и вертикалној координацији.

Хоризонтална координација подразумева повезивање са суседним општинским и регионалним територијама у току планирања ради решавања заједничких функција и интереса, као и повезивање и партиципацију свих учесника у просторном развоју.

Вертикална координација подразумева успостављање веза свих нивоа просторног и урбанистичког планирања и уређења простора, од националног ка регионалном и даље ка локалном нивоу.

Такође, ПП РС, основни плански документ просторног планирања и развоја у Републици Србији који представља плански основ за израду и овог ПП, у погледу заштите животне средине припремљин је као одржив, са предвиђеним одрживим развојем у погледу равномерног регионалног развоја, заштите природе и биодиверзитета, развоја привреде, развоја инфраструктуре и унапређења квалитета живота.

Захтеви за заштитом животне средине и природних добара, уграђени су највећим делом и у планска решења ПП иако је он сам по себи специфичан и разликује се у великој мери од других просторних планова. Самим тим и Стратешка процена утицаја разликује се у великој мери од Стратешких процена утицаја планова територијалних јединица локалне самоуправе и већих територијалних целина.

7.2 УЧЕШЋЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА У ПОСТУПКУ ИЗРАДЕ И РАЗМАТРАЊА ИЗВЕШТАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

У поступку израде ИДПП и спровођења Стратешке процене утицаја овог планског документа на животну средину обављене су консултације са заинтересованим и надлежним институцијама, организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења.

Све консултације су релевантне за процес стратешке процене и израду Извештаја о стратешкој процени утицаја ИДПП, а услови и мере надлежних органа, институција и предузећа су процесом стратешке процене вредновани и имплементирани у планска решења.

У току израде ИДПП и Извештаја о стратешкој процени прибављени су услови и сагласности од стране следећих надлежних институција, организација и јавних предузећа (табела 7.2).

Табела 7.2: Институције од којих су пристигли услови за предметни план

ПОСЛАТИ ЗАХТЕВИ / ОБАВЕШТЕЊА ЗА ИЗДАВАЊЕ УСЛОВА ПОВОДОМ ИЗРАДЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ				
Р.б.	**Назив институције**	**БРОЈ ЗАХТЕВА / датум**	**ПРИМЉЕНО/СТАТУС**	**Напомена**
МИНИСТАРСТВА				
1.	МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ Немањина 22-26, 11 000 Београд	Од 27.01.2023. Бр. 350-01-00095/2023-11 06.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр. II 367	
2.	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ Немањина 22-26,11 000,Београд	Од 23.02.2023 Бр. 350-01-00007/2023-09 IV 03 350-20/20	Наш бр. II 1647 od 25.08.2023	

3.	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ Републичка дирекција за воде Булевар Уметности 2а, 11070 Београд	Од 31.01.2023. Бр. 325-05-0063/2023-07	Наш бр. II 1814 od 14.09.2023	
4.	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ Управа за шуме Омладинских бригада 1,Београд		Уграђени у услове под редним бројем 2	
5.	МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Сектор за управљање животном средином Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд	Од 03.02.2023. Бр. 350-01-00009/2023-03 20.02.2023. IV 03 350-20/20 Решење од 10.03.2023. 353-02-00270/2023-04	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/13 Решење наш број II 1654 od 25.08.2023	
6.	МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Одсек за заштиту од великог хемијског удеса Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд	Од 1.02.2023. Бр. 532-02-00237/2023-03 09.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/14	
7.	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Ужицу Ул. Омладинска бр. 1.31 000 Ужице	Од.18.01.2023. Бр. 09.31 број 217-28-38/23 26.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/15	
8.	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ Сектор за материјалне ресурсе управа за инфраструктуру Бирчанинова бр. 5, 11000 Београд	Од 15.03.2023. Бр. 608/4 IV 03 350-20/20	Наш бр II 367/15 Од 25.08.2023	
9.	МИНИСТАРСТВО ТУРИЗМА И ОМЛАДИНЕ Бул.Михајла Пупина 2, 11070 Н.Београд	Од 23.01.2023. Бр.350-01-00002/2023-03 27.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 27.02.2023. бр	
10.	МИНИСТАРСТВО РУДАРСТВА И ЕНЕРГЕТИКЕ Немањина 22-26, 11 000 Београд	Од 16.03.2023. Бр. 350-01-12/2023-06 IV 03 350-20/20	Наш бр. II 1625 од 25.08.2023.	
11.	МИНИСТАРСТВО ИНФОРМИСАЊА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ Париска бр. 7, 11000 Београд	Од. 03.02.2023 Бр. 361-00-3/2023-03 09.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/9	
12.	МИНИСТАРСТВО ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ Влајковићева 10, 11 000 Београд	Од 17.01.2023. Бр. 350-01-1/2023-24 20.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/8	Допуна услова потребно је послати Одлуку о изради плана
13.	МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА Немањина 22-26, 11 000 Београд	Од 19.09.2023. Бр.	Достављено мејлом 21.09.2023. Наш бр II 1868	
14.	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА Немањина 22-26, 11 000 Београд	Од 24.01.2023. Бр. 350-01-2/2023-10 24.01.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 27.02.2023. Наш бр II 367/30	

15.	МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ Влајковићева 3, 11 000 Београд	0д 02.02.2023 Бр. 350-00-00002/2023-02 08.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/10	
16.	МИНИСТАРСТВО СПОРТА Бул.Михајла Пупина 2, 11070 Н.Београд	Од 30.01.2023. године бр. 350-01-1/2023-01 06.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/16	Завод за спорт и медицину спорта РС доставило је податке Бр. 205 Наш бр. II 367/17
17.	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ Немањина 22-26, 11 000 Београд	Од 25.01.2023. Бр. 350-02-00002/2022-05 03.02.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/18	
18.	МИНИСТАРСТВО ЗА БРИГУ О ПОРОДИЦИ И ДЕМОГРАФИЈУ Бул.Михајла Пупина 2, 11070 Н.Београд	Од 25.01.2023. Бр. 350-01-00001/2023-03 27.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/29	
19.	МИНИСТАРСТВО ЗА БРИГУ О СЕЛУ Бул.Михајла Пупина 2а, 11070 Нови.Београд	Од 23.01.2023. Бр. 276-350-01-0002/2023-01 25.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/7	
РЕПУБЛИЧКА (ЈАВНА) ПРЕДУЗЕЋА		**БРОЈ ЗАХТЕВА / датум**	**ПРИМЉЕНО/СТАТУС**	**НАПОМЕНА**
20.	ЈАВНО ВОДОПРИВРЕДНО ПРЕДУЗЕЋЕ „СРБИЈАВОДЕ" РЈ „Западна Морава" у Чачку, ул. Страјине Лапчевића бр. 3/2, 32000 Чачак	Број 700/I IV 03 350-20/20	Наш бр II 1649 од 25.08.2023.	
21.	АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО „ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ" Кнеза Милоша бр. 11, 11000 Београд	Од 20.01.2023 Бр. 130-00-UTD-003-40/2023-002 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 29.06.2023 Наш број II 1304	
22.	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ" Балканска 13, 11 000 Београд	Од 25.01.2023. Бр. 12.01.20/8-2023 27.01.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/3	
23.	ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА Ужице Погон Ариље, Светог Ахилија бр.55 31230 Ариље	Од 30.01.2023. Бр. 2540400-D.09.16-17387/2-23 03.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/19	Достављено у дифиталном формату
24.	ТЕЛЕКОМ СРБИЈА АД, БЕОГРАД Дирекција за технику, ИЗВРШНА ЈЕДИНИЦА Ужице/Пријепоље, Трг партизана бр.12 31000 Ужице	25.01.2023 Бр. 18882/1 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 29.06.2023 Наш број II 1302	
25.	А1 СРБИЈА Д.О.О. Милутина Миланковића 1ž			Нису достављени

	11070 Нови Београд			услови
26.	Ј.П. „ПОШТА СРБИЈЕ” Дирекција за поштанску везу Таковска 2, 11 000 Београд	Од 06.02.2023. Бр.2023-6039/8 10.02.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/20	
27.	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЕМИСИОНА ТЕХНИКА И ВЕЗЕ” Јована Ристића 1, 11 000 Београд	Од. 20.01.2023. Бр.141/23-1 27.01.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/4	
28.	СББ - СРПСКЕ КАБЛОВСКЕ МРЕЖЕ Бул.Зорана Ђинђића 8а, 11 070 Нови Београд			Нису достављени услови
29.	РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛ. ЗАВОД Кнеза Вишеслава 66, 11 000 Београд	Од. 30.01.2023. Бр.922-3-5/2023 06.02.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/21	
30.	РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД Ташмајдански парк бб, 11 000 Београд	од 20.01.2023. године бр.02-40-1/2023	Достављено мејлом 25.01.2023. Наш бр II 367/22	
31.	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ Др Ивана Рибара бр.91, 11070 Нови Београд	Од 26.01.2023 Бр. 03 број 021-103/2 27.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/23	
32.	РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ Радослава Грујића 11, 11 000 Београд	Од 05.10.2023 Бр. 12-8/2023-2 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 06.02.2024 Наш број II 277	
33.	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ КРАЉЕВО Цара Лазара бр.24, 36000 Краљево e-mail: zahtevi@zzskv.rs	Од 06.02.2023 Бр. 10/2 08.02.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/24	
34.	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ПУТЕВИ СРБИЈЕ” Булевар краља Александра 282, 11 000 Београд	Од 13.02.2023 Бр. 953-1322/23-1 17.02.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/25	
35.	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „СРБИЈАШУМЕ” Бул.Михајла Пупина 113, 11 070 Нови Београд	Од 21.02.2023. Бр. 2824 IV 03 350-20/20	Наш бр II 1648 од 25.08.2023	
36.	**ЈП „СРБИЈАГАС”** Булевар ослобођења бр.69. 21000 Нови Сад	Од 15.03.2023. Бр. 06-07-11/224/1	Наш бр II 1651 од 25.08.2023	
37.	НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ А.Д. Народног фронта бр.12, 21000 Нови Сад	Од. 30.01.2023. Бр. NM_444000/IŽ – do/000510/2023 03.02.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/11	
38.	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ТРАНСНАФТА” Бјелановићева 2, 11 000 Београд	Од 20.01.2023. Бр.831/1-2023 23.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/12	
39.	РАТЕЛ - РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ Палмотићева 2, 11 000 Београд	Од 04.09.2023. Бр. 1-01-3491-303/23-1 08.09.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 06.02.2024 Наш број II 275	
40.	ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ	Од 23.0132023	Достављено мејлом	

	СРБИЈЕ А.Д. БЕОГРАД Немањина 6, 11 000 Београд	Бр. 3/2023-59 25.01.2023 IV 03 350-20/20	28.02.2023. Наш бр II 367/5	
41.	ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ Скадарска 23, 11 000 Београд	Од 20.01.2023. Бр. 4/309.0009/2023-0002 23.01.2023 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 27.02.2023. Наш бр II 367/2	
42.	„СИГАС“ ДОО Техничка служба и служба развоја, Николе Пашића бр.2 31210 Пожега	Од 19.01.2023. године Бр. 6-1/2023.	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/26	
43.	КОНТРОЛА ЛЕТЕЊА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ – „SMATSA“ ДОО Трг Николе Пашћа 10, 11000 Београд	Од 10.02.2023. Бр. 00-21/11 14.02.2023	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/27	
44.	ЦЕТИН д.о.о. Београд Омладинских бригада 90, 11070 Нови Београд	од 01.02.2023 године. бр. 4/32/23 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 01.02.2023 Наш бр II 367/28	
ЈКП ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ		**БРОЈ ЗАХТЕВА**	**ПРИМЉЕНО/СТАТУС**	
45.	ЈКП "ЗЕЛЕН", АРИЉЕ Војводе Мишића бр. 38 31230 Ариље тел. 031/ 3150-170 e-mail: zelen.arilje@gmail.com	Од 02.09.2024 године Бр. 1/18-24	Достављено мејлом 12.02.2024 Наш бр II 319	
46.	ЈКП "ДУБОКО", УЖИЦЕ Дубоко бб 31000 Ужице тел. 031/ 525-061 e-mail: office@duboko.rs	Од 02.02.2024.године Бр.355-1/24- 02	Достављено мејлом 06.02.2024. Наш бр. II 276	
47.	ЈП "РЗАВ" Чачанска бб 31230 Ариље тел. 031 3894883	27.01.2023 Бр.192 IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 29.06.2023 Наш број II 1303	
48.	ЈП Регионални центар за водне услуге „Скрапеж“ Пожега Трг Слободе бр.9 31210 Пожега	19.01.2023 Бр.17/2023 23.01.2023. IV 03 350-20/20	Достављено мејлом 28.02.2023. Наш бр II 367/6	

Консултације са заинтересованом јавношћу и појединцима обављају се у току јавног увида, а резултати консултација саставни су део Извештаја о стратешкој процени утицаја ИДПП на животну средину.

8 ЗАКЉУЧЦИ – НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ

Процена утицаја предметног ПП на животну средину урађена је као Стратешка процена утицаја, на животну средину, у свему према Закону о Стратешкој процени утицаја *(„Сл. гласник РС“, бр. 135/04, 88/10).* Стратешка процена утицаја на животну средину је инструмент чија је примарна намена да предвиди и обезбеди превенцију могуће штете по животну средину услед реализације политика и развојних планова и програма. Основни циљ стратешке процене је да обезбеди рано упозорење на широк дијапазон кумулативних ефеката резултираних акцијама нижег хијерархијског нивоа, који би били занемарени у процесу процене утицаја.

Предмет измена и допуна Плана обухвата целу територију општине Ариље, површине од 349,23km^2.

Насеље Ариље, које је административно–управно средиште Општине, није смештено у геометријском центру територије, већ се налази у североисточном делу општине, на ушћу Великог Рзава у Моравицу. Његов положај је одређен координатама 43^0 45' с.г.ш. и 20^0 06' и.г.д. Центар насеља се налази на 349 m надморске висине. На овом месту се укрштају државни путеви првог и другог реда ДП IБ реда бр. 21 и ДП IIА реда бр.196 (старе ознаке М21/1 и Р228), повезани са мрежом општинских путева, који Ариљу омогућују везу са свим деловима општинске територије. Растојање између насеља Ариље и најудаљеније тачке у општини износи око 40 km. Већина села се налази на удаљености до 10 km од општинског центра. На највећој удаљености од општинског центра су насеља Висока, Бјелуша, Радошево и Бреково.

Општину Ариље чини 21 (двадесет једно) рурално насеље и једно насеље урбаног карактера (Ариље). Општина има 21 месну заједницу: у Ариљу и селима Бјелуша, Богојевићи, Бреково, Вирово, Висока, Вране, Грдовићи, Гривска, Церова, Добраче, Крушчица, Латвица, Миросаљци, Поглед-Вигоште, Радобуђа, Радошево, Северово, Ступчевићи, Трешњевица и Драгојевац.

Предметним Изменама и допунама Плана обухваћене су катастарске општине Грдојевићи, Богојевићи, Латвица, Ступчевићи, Трешњевица, Миросаљци, Драгојевац и Вирово.

Основни (општи) циљ просторног развоја општине Ариље, који је дефинисан у основним ПП општине Ариље је организовано активирање просторних потенцијала и њихово стављање у функцију развоја у складу са принципима одрживости.

Основни циљ израде Измена и допуна просторног плана јесте преиспитивање важећег планског решења у контексту нових развојних капацитета Општине, као и преиспитивање и дефинисање граница грађевинских подручја, површина јавне намене, услова уређења и правила грађења за планиране намене, инфраструктурно опремање грађевинског земљишта утврђивањем траса, коридора и капацитета за саобраћајну, енергетску и комуналну инфраструктуру.

Спровођење поступка Стратешке процене утицаја представља сложен процес који захтева мултидисциплинарни приступ, а обухвата анализу, припрему извештаја о стању животне средине, вредновање, поређење података, разне врсте консултација, проучавање планске и друге документације и многе друге активности, на основу чега настаје елаборат – Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Целокупна проблематика анализирана је у оквиру неколико посебних целина кроз које су обухваћене основе за истраживање:

- карактеристике плана, полазне основе Стратешке процене са природним карактеристикама простора и циљевима предвиђеним ИДПП-ом,

- стање животне средине у оквиру ИДПП,
- разматрање питања и проблеми заштите животне средине, идентификација конфликата и приказ могуће релативицације,
- приказ припремљених варијантних решења плана,
- дефинисање циљева СПУ (општих и посебних),
- врсте и избор индикатора СПУ,
- процена варијантних решења,
- процена могућих утицаја плана на животну средину и мере предвиђене за смањење негативних утицаја,
- смернице за даље спровођење плана и СПУ,
- програм праћења стања животне средине,
- методологија процене,
- принцип начина одлучивања,
- нетехнички резиме.

Кроз основе за истраживање дефинисани су сви релевантни фактори који су имали утицаја на предметно студијско истраживање, а који су се првенствено односили на важећу законску регулативу, просторне карактеристике подручја плана и начин истраживања. На основу карактеристика подручја дефинисане су кључне одреднице које омогућују даљи развој. Кроз истраживање и вредновање постојећег стања, извршена је анализа постојећих потенцијала појединачних медијума животне средине (квалитет ваздуха, воде, земљишта,...) на основу чега је урађена оцена стања.

Анализа постојећих утицаја, показала је да се предметна просторна целина одликује значајним природних вредностима са локацијама високог степена осетљивости, што је послужило као важан податак у усмеравању свих даљих планираних активности на заштиту природних вредности и животне средине. Већи дао планског подручја чини изразито очувана животна средина, док је на одређеним локацијама идентификован негативан утицај на животну средину (антропогеним активностима). Идентификовани су досадашњи конфликтни односи развоја подручја и основних елемената простора (екосистема) са приказом врсте утицаја и тренда утицаја. Дат је предлог могуће релативизације конфликата у функцији одрживог развоја.

Кроз истраживање и вредновање постојећег стања извршена је анализа постојећих природних потенцијала на основу чега је урађена оцена стања. На планском подручју углавном доминира **квалитетна животна средина** (природни екосистеми, шуме, ливаде и пашњаци, туристичка, ловна и риболовна подручја без значајног негативног утицаја на животну средину, руралне зоне ван подручја природних добара). Подручја у оквиру заштићених зона природних добара (зоне од значајна за заштиту природних вредности и заштиту станишта дивље флоре и фауне на националном и међународном нивоу), изворишта водоснабдевања, представљају **простор врло квалитетне животне средине.** Радне зоне, локације сметлишта, насеља и појединачни објекти без санитације, локације интензивног развоја туризма, зоне експлоатације минералних сировина, зоне саобраћаја и природних ограничења представљају **зоне угрожене животне средине.**

Сагледавањем свих полазних параметара а у складу са принципима заштите животне средине као општег циља ове процене, дефинисани су посебни циљеви Стратешке процене утицаја према којима је вршена евалуација утицаја припремљених планских решења:

Посебни циљеви СПУ

1. Заштита квалитета ваздуха и смањење утицаја на климатске промене
2. Очување квалитета вода и интегрално управљања водама
3. Унапређење квалитета земљишта – заштита од загађења и деградације
4.Заштита природних и културних добара и предела
5. Заштита шума и шумског земљишта

6. Заштита пољопривредног земљишта
7. Рационално коришћење природних ресурса
8. Смањење утицаја буке на животну средину
9. Смањење утицаја нејонизујућег зрачења
10. Унапређење енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије
11. Унапређење сакупљања отпада, ширење сакупљачке мреже и чишћење сметлишта, успостављање примарне селекције
12. Смањење ризика од настанка свих врста удеса
13. Успостављање мониторинга и израда катастра загађивача
14. Информисаност и едукација становништва и привредних субјеката о значају заштите животне средине, спровођење политике заштите животне средине на свим нивоима

На основу дефинисаних циљева извршен је избор индикатора заштите животне средине који су коришћени у процени утицаја.

У складу са посебном наменом ИДПП, издвојена су планска решења за које је извршена процена утицаја на животну средину. Сва планска решења која су се односила на директну заштиту, очување и унапређење животне средине и природних реусурса, природних и културних добара и који доприносе општој добробити нису узета у разматрање.

Планска решења која су била предмет процене утицаја:

- унапређење и даљи развој водосистема "Рзав";
- детаљно испитивање потенцијалних локација за експлоатацију и економичности експлоатације минералних ресурса уз коришћење минералних сировина, првенствено неметала, за локалне потребе
- побољшање опремљености јавним службама у центрима заједница насеља, као и инфраструктуре у насељима и у међунасељском простору;
- задовољавање егзистенцијалних потреба становништва у примарним сеоским насељима, нарочито кад су у питању опрема комуналним објектима и објектима обавезних јавних служби (основно образовање и примарна здравствена заштита);
- формирање комерцијалних пољопривредних газдинстава, модернизација постојећих и изградња нових савремених прерађивачких капацитета,
- развој малих и средњих предузећа, чија производња треба да буде везана првенствено за сировинску основу (приоритет прерада пољопривредних производа);
- осавремењивање производно-програмске структуре индустрије увођењем нових технологија са значајнијом улогом знања, уз ефективност и енергетску штедљивост и еколошку прихватљивост ;
- валоризовање туристичких потенцијала и успостављање туристичких центара у дефинисаним туристичким целинама;
- функционално повезивање туризма са комплементарним делатностима (традиционално занатство, екопољопривреда и сл.);
- проширење градске водоводне мреже, реконструкција цевовода и модернизација постојеће водоводне мреже;
- даљи развој и изградња планираног водосистема "Рзав";
- успостављање система контроле сеоских локалних водовода и изворишта и њихово редовно одржавање;
- проширење канализационе мреже, раздвајање атмосферских и фекалних отпадних вода и пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијенте;
- регулисање и унапређење начина третмана отпадних вода у сеоским насељима која немају канализациону мрежу;
- модернизација, доградња и ефикасно одржавање преносне и дистрибутивне електроенергетске мреже и трафо станица уз повећање енергетске ефикасности;

- истраживање енергетских потенцијала у циљу повећања и проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења (геотермална енергија, ветар, сунчева енергија, водни ресурси) и веће коришћење нових и обновљивих извора енергије;
- гасификација општинског центра и околних насеља.
- даљи развој и јачање саобраћајних веза општина са окружењем, изградња и реконструкција општинских и државних путева,
- преиспитивање и побољшање јавног превоза (аутобуских линија).

У оквиру процене варијантних решења, припремљена матрица је показала да је реализација плана (варијанта бр. 2) у готово свим секторима заштите животне средине (према циљевим СПУ), уз примену мера заштите животне средине, повољније решење за одрживи развој подручја. За процену и вредновање утицаја планских активности примењена је прилагођена европска методологија заштите животне средине, која се примењује у оцени стања и могућих утицаја при изради СПУ. Евалуација утицаја је приказан интензитетом боје. Што је тамнија боја, то је утицај значајнији.

Плански циљеви су оцењени у односу на дефинисане циљеве стратешке процене, при чему свака оцена садржи интензитет, вероватноћу, трајање, учесталост утицаја и просторне размере утицаја. На основу анализе табеле 3.2.1 *Евалуација процењених утицаја* могуће је донети генерални закључак да се могући негативни утицаји могу испољити и зависе од припремљених и примењених мера заштите животне средине.

Ова анализа је показала да се предметна просторна целина одликује значајним потенцијалом, али да су планиране активности у готово свим секторима усмерене на заштиту животне средине и природних добара, здравља људи, социјални и друштвено економски бољитак. У секторима где су могући негативни утицаји (пољопривреда, саобраћај, привредни развој (индустрија), …) али и у развоју комуналне инфраструктуре, припремљене су мере заштите животне средине како би се потенцијални негативни утицаји свели на минимум.

Како би се сви потенцијални утицаји у оквиру идентификованих намена и зона, свели на минимум, односно потпуно неутралисали, стратешком проценом су прописане мере заштите животне средине које треба предвидети у планској и техничкој документацији. На основу односа развоја општине и осетљивих ентитета животне средине, дефинисане су и мере заштите животне средине у оквиру појединачних сектора, мере заштите здравља становништа, мере заштите од удеса, као и мере које се прилагођавање климатским променама Дефинисане су и мере и инструменти заштите животне средине према основним медијумима животне средине: мере заштите ваздуха, вода и земљишта.

Стратешком проценом утицаја је предвиђена нова просторна диференцијација животне средине која дефинише правила, мере и услове заштите простора у свим зонама и целинама. На тај начин су зоне угрожене животне средине елиминисане (такве зоне се не очекују), па се у оквиру предметног обухвата очекују подручја претежно квалитетне, квалитетне и врло квалитетне животне средине. Предлог просторне диференцијације животне средине дат је у делу ГРАФИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА: *Карта бр.1: Просторна диференцијација животне средине, Р 1: 50 000.*

ИСПУ који се ради за ниво ПП не може дати експлицитне одговоре на прихватљивост појединих планских решења у микролокацијском смислу. Таква планска решења морају се разрађивати и детаљно оцењивати приликом израде планова нижег реда, пројектне документације и студија оправданости. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Стратешких процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима и у оквиру Процена утицаја појединачних објеката и пројеката на животну средину. Дефинисани

су урбанистички планови за које је обавезна израда СПУ на нижим хијерархијским нивоима.

Дефинисан је програм мониторинга у складу са предметним планским задатком и избором индикатора који се прате: ваздух, вода, земљиште, бука, отпад, биодиверзитет, здравље становништва, јачање еколошке свести…

Закључује се да је предметни ИДПП припремљен са високим степеном одрживости природних ресурса и заштите животне средине. ИДПП и Стратешком проценом утицаја су планирана, привредни и друштвено-економски развој подручја, значајно усклађени са заштитом животне средине (заштитом природних ресурса, природних добара, станишта и биодиверзитета) имплементирањем општих и посебних захтева за заштитом животне средине у сва планска решења. На појединим зонама и локацијама, одређена планска решења могу изазвати значајне негативне утицаје што захтева посебну примену мера заштите животне средине прописане овим Извештајем.

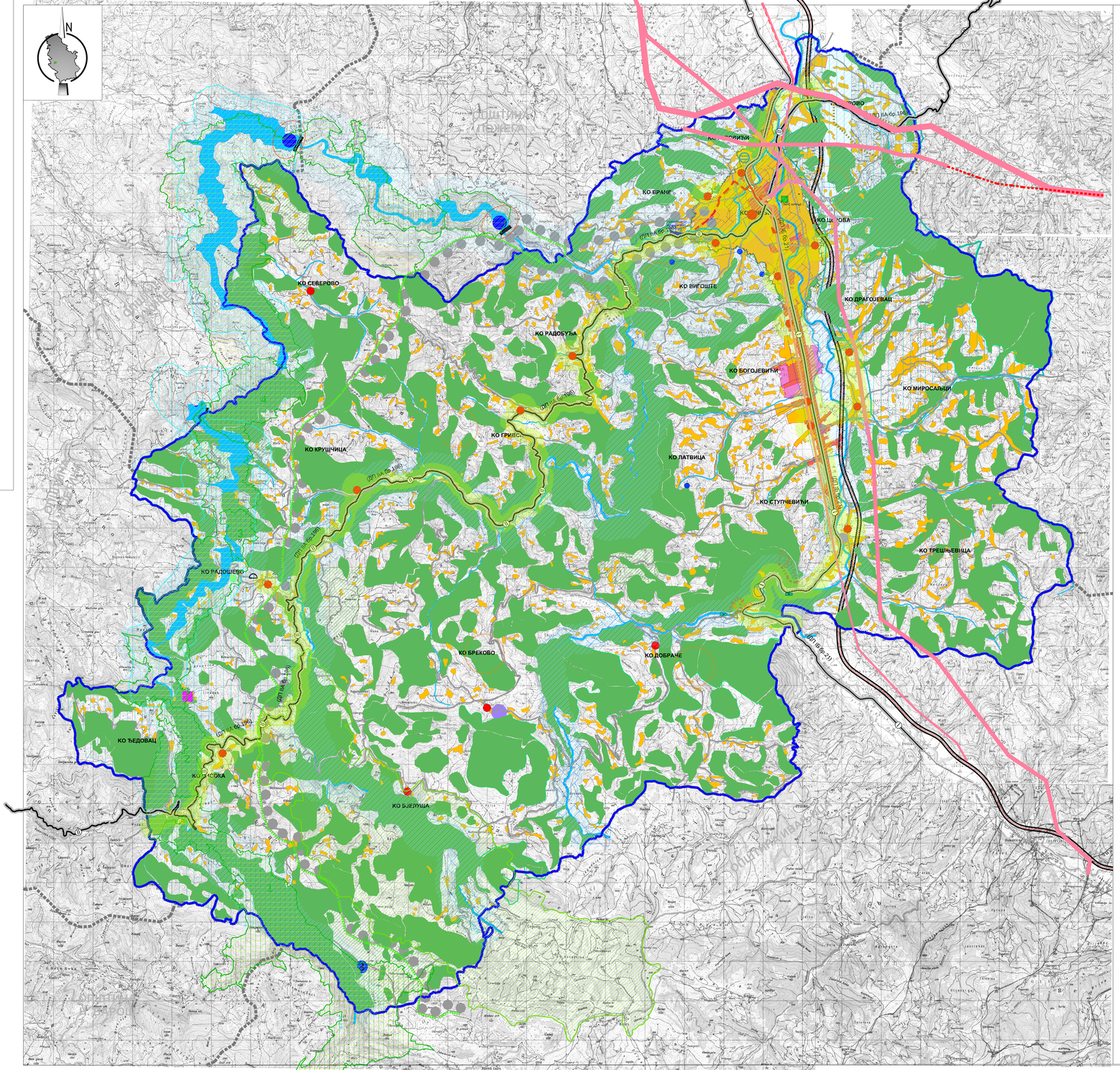

ВОДЕ И ХИДРОТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

- РЕКЕ
- ПОТОК
- ПЛАНИРАНЕ АКУМУЛАЦИЈЕ
- ПЛАНИРАНЕ БРАНЕ
- ПРИВРЕМЕНИ ВОДОЗАХВАТ "ШЕВЕЉ"
- ПРОСТОР ЗА ПЛАНИРАНЕ АКУМУЛАЦИЈЕ ЗА НАВОДЊАВАЊЕ
- ДЕЛОВИ ТОКА ПЛАНИРАНИ ЗА РЕГУЛАЦИЈУ
- ПРОСТОР ПЛАНИРАН ЗА СИСТЕМЕ НАВОДЊАВАЊА
- ВОДОВОДНА ИНФРАСТРУКТУРА
- ФАБРИКА ВОДЕ
- РЕЗЕРВОАР ЗА ВОДУ
- КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА

САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

- ОРЈЕНТАЦИОНА ТРАСА ДРЖАВНОГ ПУТА I РЕДА- планирани
- (ДП IB бр.21) ДРЖАВНИ ПУТ I Б РЕДА
- (ДП IIA бр.196) ДРЖАВНИ ПУТ II А И II Б РЕДА
- ОПШТИНСКИ ПУТЕВИ

ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

- ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ ВОД
- ТРАФОСТАНИЦА ТС 110/35/10kV
- ГАСОВОД СРЕДЊЕГ ПРИТИСКА ПОСТОЈЕЋИ
- ГМРС ПОСТОЈЕЋА
- МХЕ ПОСТОЈЕЋА

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ - ОГРАНИЧЕЊА И МЕРЕ ЗАШТИТЕ

ПОДРУЧЈА ИЗУЗЕТНО КВАЛИТЕТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИРОДНА ДОБРА

- РЕЖИМ ЗАШТИТЕ II СТЕПЕНА (СРП "ВЕЛИКИ РЗАВ" 1. ЗИМОВНИК, 2. ВИСОКА, 3.РАДОШЕВО,4. ОРЛОВАЧА)
- РЕЖИМ ЗАШТИТЕ III СТЕПЕНА (СРП "ВЕЛИКИ РЗАВ")
- ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА ДОЛИНА МАЛОГ РЗАВА
- ТЕРМАЛНИ ИЗВОРИ И ВРЕЛА
  1.ТЕРМОКРАШКИ ИЗВОР ВИСОЧКА БАЊА
  2. ВОДЕНА ПЕЋИЊА
  3. КРАШКО ВРЕЛО У КЛИСУРИ ВЕЛИКОГ РЗАВА ИСПОД ОКРУГЛИЦЕ
  4. КРАШКО ВРЕЛО У КЛИСУРИ ВЕЛИКОГ РЗАВА ИСПОД ЗИМОВНИКА
- ПОДРУЧЈА САНИТАРНЕ ЗОНЕ ЗАШТИТЕ У ОКВИРУ ВОДОСИСТЕМА РЗАВ
- ЗОНА НЕПОСРЕДНЕ ЗАШТИТЕ ВОДОИЗВОРИШТА (ЗОНА I)

ПОДРУЧЈА КВАЛИТЕТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ШУМЕ И ШУМСКА ПОДРУЧЈА

- ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ
- ПОВРШИНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ
- ВИШЕНАМЕНСКЕ ШУМСКЕ ЦЕЛИНЕ
  1 Кукутница - Будеч - Малич - Седлац
  2 Голубац - Мислошевића воде
  3 Дубовац - Мироса льци
- ПРОСТОР ПРЕДВИЂЕН ЗА ФАРМЕ ЛОВНЕ ДИВЉАЧИ
- ПРОСТОР ПРЕДВИЂЕН ЗА ПАСТРМСКЕ РИБЊАКЕ (ПАЊИЦА, М.РЗАВ)
- ПОДРУЧЈА САНИТАРНЕ ЗОНЕ ЗАШТИТЕ У ОКВИРУ ВОДОСИСТЕМА РЗАВ
- УЖА ЗОНА ЗАШТИТЕ ВОДОИЗВОРИШТА (ЗОНА II)
- ШИРА ЗОНА ЗАШТИТЕ ВОДОИЗВОРИШТА (ЗОНА III)

ПОДРУЧЈА ПРЕТЕЖНО КВАЛИТЕТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

- ПОДРУЧЈЕ ЗАШТИТЕ ВАЗДУХА, ВОДА И ЗЕМЉИШТА ОД ЗАГАЂИВАЊА ИЗ КОМУНАЛНИХ И ИНДУСТРИЈСКИХ ИЗВОРА И УДЕСА
- ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ ВОДА
- ЗАШТИТА ЗЕМЉИШТА ОД ПРЕКОМЕРНОГ КОРИШЋЕЊА АГРОТЕХНИЧКИХ СРЕДСТАВА И ПОДРУЧЈЕ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ВАН ШИРЕ ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ИЗВОРИШТА ВОДОСНАБДЕВАЊА

ЗОНЕ И ЛОКАЦИЈЕ СА ОГРАНИЧЕНИМ МОГУЋНОСТИМА РАЗВОЈА

- ЗОНА ОГРАНИЧЕНЕ ГРАДЊЕ -ЗАШТИТНА ЗОНА ДАЛЕКОВОДА (35 kV, 110 kV, 220 kV и 400 kV)
- ЗАШТИТНА ЗОНА ОКО ПРОТИВГРАДНЕ СТАНИЦЕ
- Активно истражно поље
- Истражене оверене резерве
- Експлоатација подземних вода Бања Клисура

ОПШТИНА АРИЉЕ

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ

- ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ -

ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1 : 50.000

0 1 km 2 3 4 5

Л Е Г Е Н Д А:

- ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ
- ГРАНИЦА ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
- ГРАНИЦА КАТАСТАРСКЕ ОПШТИНЕ
- ГРАНИЦА ПЛАНА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ
- ГРАНИЦА ППППВРП "РЗАВ"
- ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ У ГРАЂЕВИНСКОМ И ВАНГРАЂЕВИНСКОМ ПОДРУЧЈУ
- ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ ПЛАНИРАНИХ ТУРИСТИЧКИХ ЛОКАЛИТЕТА (ППППВРП "РЗАВ")
- ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ ПЛАНИРАНИХ СПОРТСКО РЕКРЕАТИВНИХ ПУНКТОВА (ППППВРП "РЗАВ")
- ЦЕНТАР НАСЕЉА
- МАКРОРАЗВОЈНИ ЦЕНТРИ
- ПРИМАРНА ЗОНА ШИРЕЊА ИНДУСТРИЈЕ УЗ МАГИСТРАЛНИ ПУТ
- ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ - ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ-

ЈП "УРБАНИЗАМ" - КРАГУЈЕВАЦ
Ул. Краља Петра I бр. 24
тел: 034/306-600 (централа)
ПИБ: 101577532
34000 Крагујевац
факс: 034/335-252
Мат. бр.: 07165862
www.urbanizam.co.rs
e-mail: office@urbanizam.co.rs

ИНВЕСТИТОР И НАРУЧИЛАЦ	ОПШТИНА АРИЉЕ				
ОБРАЂИВАЧ	Јавно предузеће "УРБАНИЗАМ" - Крагујевац				
НАЗИВ КАРТЕ	ПРОСТОРНА ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ				
ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР	МИЛАНА АНЂЕЛКОВИЋ, дипл.простор.планер.				МП
ОБРАЂИВАЧ	ТАЊА МАРКОВИЋ, маст.инж.заст.жив.сред.				
ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР	МИРЈАНА ЋИРИЋ, дипл.инж.арх.				
ВД ДИРЕКТОРА	ИВАН СТАНКОВИЋ, дипл.грађ.инж.				
БРОЈ КАРТЕ	01	БРОЈ ЛИСТА 01	ДАТУМ 2025.	РАЗМЕРА 1:50000	